

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TOPLAM KALİTE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**TERÖR VE DEVLETLEŞME AMACI: PKK ÜZERİNDEN BİR
İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Aysun Devrim YEMENİCİ

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Zafer AKBAŞ

DÜZCE, 2016

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TOPLAM KALİTE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**TERÖR VE DEVLETLEŞME AMACI: PKK ÜZERİNDEN BİR
İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Aysun Devrim YEMENİCİ

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Zafer AKBAŞ

DÜZCE, 2016

ÖZET

TERÖR VE DEVLETLEŞME AMACI: PKK ÜZERİNDEN BİR İNCELEME

Aysun Devrim YEMENİCİ

Düzce Üniversitesi, Toplam Kalite Yönetimi Bölümü, Yüksek Lisans Tezi,
2016

Danışman: Doç. Dr. Zafer AKBAŞ

Terörizm günümüzde etkinliğini sürdürürken terör örgütleri, ideolojileriyle birlikte faaliyetlerini gerçekleştirmekte ve zaman içerisinde devletleşme sürecine girmektedirler. 11 Eylül saldırıları sonrası oluşan uluslararası terörizm kavramı ve beraberinde terör örgütlerinin uluslararası alanda kimlik kazanması, terörizme olan bakış açısının değişmesine sebep olmuştur. Teknolojinin gelişmesi, terör örgütlerinin sahip olduğu kaynakların ve teçhizatın da gelişmesini etkilerken bir ülkenin tek başına mücadele edemeyeceği güç potansiyeline ulaşmalarını sağlamıştır. Bu sebeple terörizmle uluslararası bir mücadelenin yürütülmesi gerektiği düşüncesi hâkim olmuştur. Türkiye, stratejik konumu itibariyle her dönem terörden etkilenmiştir. Özellikle Suriye krizi sonrası bölgede faaliyet gösteren DEAŞ terör örgütünün gerçekleştirdiği saldırılar ve çözüm süreci sonrası PKK saldırıları Türkiye'nin hedef ülke olduğunu göstermektedir.

Çalışma, PKK terör örgütünün yapısını ve ideolojisini saptayarak, devlet kurma amacı taşıyan bir strateji içinde olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda terör örgütlerinin devletleşme olasılığı değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Terörizm, Devletleşme, Terör Örgütleri, PKK*

ABSTRACT

THE TERROR AND THE STATEHOOD PURPOSE: AN INVESTIGATION THROUGH PKK

Aysun Devrim YEMENİCİ

Duzce University, Department of Total Quality Management, Master's Degree
Thesis, 2016

Supervising Professor: Assoc. Prof. Dr. Zafer AKBAŞ

Terrorist organizations carry out their activities in accordance with their ideologies and struggle to form a state, whereas terrorism is still a problem for the world. The concept of international terrorism formed after the September 11 attacks and thereby terrorist organizations' winning of identity in the international arena has led to a change of the viewpoint to the terrorism. The development of technology has made terrorist organization to get power that a country cannot fight alone due to the resources and equipment owned by the terrorist organizations. Therefore, the thought of fighting against terrorism internationally is generally accepted. Turkey was influenced by terror in every time because of its strategic location. Turkey has become the focus of terrorist attacks conducted by DEASH terrorist organization which operates in the region after the Syrian crisis, and PKK terrorist organization after the solution process.

This study reveals the fact that PKK terrorist organization has the strategy of establishing a state while determining the organization's structure and ideology. In this context, the possibility of forming a state for those terrorist organizations is evaluated.

Key Words: Terrorism, Statehood, Terrorist organization, PKK

İTHAF

Bu çalışmanın her aşamasında bana bilgi ve tecrübeleriyle yardımcı olan, beni destekleyen ve yönlendiren tez danışmanım Doç. Dr. Zafer AKBAŞ'a, tezimin başlangıcında yanımda olan fakat bitişini göremeyen, bana olan hakkını ödemekle bitiremeyeceğim anneme, her zaman her konuda bana destek olan babam Selami YILMAZ'a, ilerde okumasını temenni ettiğim canım kızım Öykü YEMENİCİ'ye ve bana hayatta sabretmeyi öğreten eşim Oğuzhan YEMENİCİ'ye ithaf ediyorum.

Bu alışma Düzce Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Proje Koordinatörlüğü tarafından "2016.08.04.443" proje numarası ile desteklenmiştir.

Aysun Devrim YEMENİCİ

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
İTHAF.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR.....	x
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
TERÖRİZM VE TERÖR ÖRGÜTLERİ.....	3
1.1. Terörizmin Tanımı ve Amacı.....	3
1.2. Terörizmin Ortaya Çıkış Nedenleri.....	6
1.2.1. İdeolojik Nedenler.....	6
1.2.2. Ekonomik Nedenler.....	7
1.2.3. Sosyo-Kültürel Nedenler.....	8
1.2.4. Psikolojik Nedenler.....	8
1.2.5. Etnik Nedenler.....	9
1.2.6. Jeopolitik Nedenler.....	9
1.3. Terörizm Çeşitleri.....	10
1.3.1. Siyasal Terörizm.....	10
1.3.2. Sivil Terörizm.....	11
1.3.3. Kimyasal, Biyolojik ve Nükleer Terörizm.....	12
1.3.4. Dinsel Motifli Terörizm.....	13
1.3.5. İdeolojik Terörizm.....	14
1.3.6. Etnik Terörizm.....	15
1.3.7. Teknolojik Terörizm.....	15
1.4. Terörizmin Tarihi, Terör Örgütlerinin Yapısı ve Oluşumu.....	16
1.4.1. Terörizmin Tarihi.....	16
1.4.2. Terör Örgütlerinin Yapısı ve Oluşumu.....	18

1.5. Terör Örgütlerinin İktisadi Boyutu	19
1.5.1. Terör Örgütlerinin Finansman Kaynakları	19
1.5.1.1. Yasal Kaynaklar	19
1.5.1.1.1. Ticari Faaliyetler	20
1.5.1.1.2. Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlar.....	20
1.5.1.1.3. Aidat ve Bağışlar	20
1.5.1.1.4. Yayın Gelirleri	20
1.5.1.1.5. Sosyal ve Kültürel Etkinlikler	21
1.5.1.2. Yasa Dışı Kaynaklar	21
1.5.1.2.1. Soğun ve Gasp.....	21
1.5.1.2.2. Haraç Toplama	22
1.5.1.2.3. Fidyeye.....	22
1.5.1.2.4. Sahtecilik.....	23
1.5.1.2.5. Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı.....	23
1.5.1.2.6. Yandaş Devlet Yardımı	23
1.5.1.2.7. Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti	24
1.5.2. Terör Örgütlerinin Giderleri	25
1.5.2.1. Silahlanma	25
1.5.2.2. Barınma	25
1.5.2.3. İletişim Giderleri	26
1.5.2.4. Teknik Giderler	26

İKİNCİ BÖLÜM .....

27

TERÖR VE DEVLETLEŞME AMACI .....

27

2.1. Devletleşme Süreci ve Bileşenleri.....

27

2.2. Terör ve Devletleşme.....

30

2.2.1. Ekonomik Etkileri	31
2.2.2. Psikolojik Etkileri	32
2.2.3. Sosyo-Kültürel Etkileri	33
2.2.4. Turizm Boyutu	34

2.3. Uluslararası Terörizm ve Devletleşme.....

35

2.3.1. ABD'nin Uluslararası Terörizme Yaklaşımı	38
2.3.2. AB'nin Uluslararası Terörizme Yaklaşımı	39
2.3.3. Türkiye'nin Uluslararası Terörizme Yaklaşımı	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM .....

42

PKK TERÖR ÖRGÜTÜ: YAPI, İDEOLOJİ VE SÜRECİ .....

42

3.1. PKK Terör Örgütünün Amacı ve Yapısı .....

42

3.2. PKK Terör Örgütünün Kuruluşu ve Teşkilatlanması.....

44

3.2.1. Ankara'da Kürtçü Hareketin Organizasyonu	45
3.2.2. Bölgeye Dönüş Fikri	46
3.2.3. Güneydoğu'daki İlk Kongre	46

3.3. PKK Terör Örgütünün İdeolojisi	47
3.3.1. Kürt Milliyetçiliği	47
3.3.2. Marksizm	48
3.3.3. Leninizm	49
3.3.4. Sosyalizm	51
3.3.5. Stalinizm	51
3.3.6. Maoizm	52
3.4. PKK Terör Örgütünün Faaliyetleri.....	54
3.4.1. PKK'nın Eğitim Faaliyetleri	57
3.4.2. PKK'nın Terörist Faaliyetleri	58
3.5. PKK Terör Örgütünün Stratejik İlişkileri.....	61
3.5.1. PKK-Suriye İlişkisi	63
3.5.2. PKK-Irak İlişkisi	66
3.5.3. PKK-İran İlişkisi	68
3.5.4. PKK-Türkiye İlişkisi	70
3.5.5. PKK-ABD İlişkisi	72
3.5.6. PKK-AB İlişkisi	74
3.5.7. PKK-Rusya İlişkisi	76
3.6. PKK Terör Örgütünün Siyasallaşma Süreci	77
3.6.1. Halkın Emek Partisi (HEP)	78
3.6.2. Özgürlük ve Eşitlik Partisi (ÖZEP)	78
3.6.3. Özgürlük ve Demokrasi Partisi (ÖZDEP)	78
3.6.4. Demokrasi Partisi (DEP)	79
3.6.5. Halkın Demokrasi Partisi (HADEP)	79
3.6.6. Demokratik Halk Partisi (DEHAP)	80
3.6.7. Demokratik Toplum Partisi (DTP)	80
3.6.8. Barış ve Demokrasi Partisi (BDP)	81
3.6.9. Halkların Demokratik Partisi (HDP)	82
3.7. PKK'nın İktisadi Yapısı	84
3.7.1. PKK'nın Finansal Kaynakları	85
3.7.2. PKK'nın Mali Giderleri	87
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	89
PKK VE DEVLETLEŞME AMACI	89
4.1. Türkiye'nin PKK ile Mücadelesinin Tarihsel ve Güncel Boyutu	89
4.1.1. PKK Terörü ile Bir Mücadele Yöntemi Olarak Çözüm Süreci	91
4.1.2. Türkiye'nin PKK'ya Karşı Yürüttüğü Kamu Diplomasisi	93
4.1.3. Türkiye'nin PKK'ya Karşı Aldığı Önlemler	94
4.1.3.1. Türkiye'nin PKK Karşında Güçlü Yönleri	95
4.1.3.2. Türkiye'nin PKK Karşında Zayıf Yönleri	99
4.2. PKK'nın Devletleşme Çalışmaları	101
4.2.1. İnsan Kaynağı (Millet) Oluşturma Çabası	105
4.2.2. PKK'nın Meşruiyet Algısı Oluşturma Çabası	107

4.2.3. PKK'nın Otorite Kurma Çabası.....	108
SONUÇ.....	109
KAYNAKÇA	113
KİTAPLAR.....	113
MAKALELER	117
DİĞER KAYNAKLAR	122
İNTERNET KAYNAKLARI	124
TEZLER	126
RAPORLAR.....	127

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Kitle İmha Silahlarının Genel Özelliklerinin Karşılaştırılması.....	13
Tablo 2. PKK'nın Eylem Şekilleri, Amaçları ve Yöntemleri	59-61
Tablo 3. Yabancı Aktörlerin “Kürt Sorunu’na” Karışma Düzeyi ve Etkisi.....	62
Tablo 4. PKK'nın “Çoklu Yapısı”.....	106

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. PKK Terör Örgütünün Örgüt Yapısı.....43

KISALTMALAR

- AB** : Avrupa Birliği
- ABD** : Amerika Birleşik Devletleri
- ARGK** : Kürdistan Ulusal Kurtuluş Ordusu
- ASALA** : Ermenistan'ın Kurtuluşu İçin Gizli Ermeni Ordusu
- BDT** : Bağımsız Devletler Topluluğu
- BM** : Birleşmiş Milletler
- BOP** : Büyük Ortadoğu Projesi
- DEAŞ** : Irak-Şam İslam Devleti
- ERNK** : Kürdistan Ulusal Kurtuluş Cephesi
- FKÖ** : Filistin Kurtuluş Örgütü
- FETÖ** : Fetullahçı Terör Örgütü
- İKÖ** : İslam Konferansı Örgütü
- KBY** : Kürdistan Bölge Yönetimi
- KCK** : Koma Civaken Kurdistan (Kürdistan Demokratik Toplum Konfederalizmi)
- KDB** : Kürdistan Demokrat Partisi
- KYB** : Kürdistan Yurtseverler Birliği
- MGK** : Milli Güvenlik Kurulu
- NATO** : North Atlantic Treaty Organisation (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)
- ODGB** : Ortak Dış ve Güvenlik Politikası
- PJAK** : Kürdistan Özgür Yaşam Partisi
- PKK** : Partia Karkaren Kurdistan (Kürdistan İşçi Partisi)
- PYD** : Partiya Yekitiya Demokrat (Demokratik Birlik Partisi)
- SDG** : Suriye Demokratik Güçleri
- SSCB** : Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
- TBMM** : Türkiye Büyük Millet Meclisi
- TSK** : Türk Silahlı Kuvvetleri
- YPG** : Yekineyen Parastina Gel (Halk Savunma Birlikleri)

GİRİŞ

Bu çalışmanın amacı, küresel dünyada terör örgütleri ve faaliyetlerinin gün geçtikçe artması olgusundan hareketle, terör örgütlerinin devlet haline dönüşebilme olasılığının sorgulanması esasına dayanmaktadır. Bir bütün olarak ulusal veya uluslararası düzeni tehdit eden bir hareket tarzıyla yola çıkan terör örgütlerinin, devlet gibi meşruiyeti olan aktörlere dönüşebilme ihtimali çalışmanın temel hareket noktasını oluşturmaktadır.

Çalışma terör, terörizm, terör örgütü ve faaliyetleri ile finans kaynakları gibi temel kavramların açıklanmasından sonra devletleşme olgusuna odaklanarak, PKK örneği üzerinden, terör örgütünün kendisine amaç olarak tanımladığı devletleşmenin mümkün olup olmadığı sorusunu incelemektedir. Çalışmanın zaman sınırlılığı PKK terör örgütünün kuruluşundan 2016 yılı Aralık ayına kadar olan süreyi kapsamaktadır. Bu süre içinde örgütün eylemlerinden hareketle devletleşme olasılığı sorgulanmaktadır.

Çalışmanın temel varsayımı, PKK'nın her ne kadar yargılama, vergileme, otorite kurma türünden temel devlet fonksiyonlarına benzer bir takım faaliyetlerde bulunuyor olsa da devletleşmenin mümkün olmadığı yönündedir. Bu nedenle anılan örnekler çerçevesinde faaliyetleri incelenerek, devletleşme amaçları bağlamında yaptıkları ele alınmıştır. Ancak bununla beraber PKK terör örgütünün temel hedefinin en nihayetinde devletleşmek olduğu varsayımından hareket edilmiştir. Ayrıca PKK gibi adı siyasal parti olan uzantıların da aslında terör örgütü ile benzer bir tutum içinde hareket ettiği, en azından PKK'nın politik uzantısı olmaktan başka bir tutum geliştiremedikleri de bu tez kapsamında savunulmaktadır.

Terör örgütlerinin devletleşme amacı içerisinde olmaları, hem Türkiye'nin terörle mücadelesini hem de uluslararası terörizme karşı yürütülen önlemleri yakından ilgilendirmektedir. Güncelliği olan bir çalışma alanı olmakla birlikte, terör örgütlerinin devletleşmesine dair bilimsel ve pratik çalışmalar son derece azdır. Çalışmanın bu yönüyle literatüre, uygulamaya ve alanın güçlenmesine yönelik teorik katkı yapacağı değerlendirilebilir. Türkiye'nin güvenlik ve istikrarını etkileyen, ekonomik, politik ve sosyal sorunlara yol açan PKK terör örgütünün

güncel eylem ve amaçlarıyla birlikte incelenmesinin ulusal ve uluslararası önemi haiz olduğu değerlendirilmektedir. Bu nedenle çalışmanın ulusal ve bölgesel ölçekte zararları olan örgütle mücadeleye katkı sunacağı umulmaktadır.

Çalışma temelde nitel araştırma yöntemine göre yapılmıştır. Çalışmada görüşme ve gözlem yöntemlerine başvurulmuştur. Terör örgütleri ve devletleşme ilişkisinde PKK örnek olayı incelenmiş ve devletleşme süreci değerlendirilmiştir. Örnek olay yönteminden yararlanılmış ve araştırma tekniği olarak da literatür taraması yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TERÖRİZM ve TERÖR ÖRGÜTLERİ

1.1. Terörizmin Tanımı ve Amacı

Terör kelimesi Türkçeye, Fransızca “terreur” sözcüğünden geçmiş olup Latince kökenli “terrere” sözcüğünden türemiştir (Wilkinson, 1974: 9). Sözlük anlamı “korkudan titreme” veya “titremeye sebep olma”dır (Oxford Dictionary, 2003). Terörün Türkçe kelime anlamları ise, “korkutma, yıldırma, tedhiş”tir (TDK, 1992: 1459). Etki alanını birey veya bireyler oluştururken günümüzde devletler de bu oluşumun yer almaktadır.

Terör kelimesinin mutlak değişmez tek bir anlamı yoktur. Kişiden kişiye, toplumdaki topluma ve ülkeden ülkeye farklı anlamlar ifade etmektedir. Terör faaliyetleri, uygulayan taraf veya karşı taraf olmak üzere farklı değerlendirilir. Bir taraf korku ve dehşeti yaşarken, diğer taraf için eş zamanlı bir özgürlük faaliyeti anlamı yüklenebilmektedir.

Terör, sosyal ve siyasal amaçları kazanmak için aşırı ölçülere ulaşan şiddet kullanma veya şiddet tehdidi olarak kullanılmaktadır (Mallison, W.T. ve S.V., 1975: 67). Hedeflenen amaçlara şiddet kullanarak ulaşmak terör olgusunu ortaya çıkarmaktadır. Şiddet, terörün en önemli unsurunu oluşturur.

Sosyal Bilimlerde terörizm, önceden belirlenmiş hedeflere sahip olmak için şiddete başvurarak, şiddeti sürekli kullanan bir grubun veya partinin uyguladığı bir yöntem olarak ifade edilmektedir (Hardman, 1933: 575). Terörizm ona engel olmaya çalışan tarafları da hedef almaktadır. Çünkü terörizm, karşıt görüşlere zarar vermeye yönelmiş bir olgudur.

Terör ve terörizm kelimeleri birbirleriyle yakın ilişkili fakat farklı kavramlardır. Terör genel anlamda şiddet ve korkuyu içermekteyken, terörizm amacına yönelik oluşan stratejiyi ifade etmektedir. Terörizm için de genel kabul gören tek bir tanım bulunmamaktadır. Terörizmin kontrol altına alınmasındaki en temel sorun, bu olgunun net bir biçimde tanımlanamamasıdır (Wardlaw, 1982: 19).

Schmind ve Jorgman, 190 tane terör tanımı yapmışlardır. Bu tanımlarda geçen önemli vurgular ve yüzdeler ağırlıklar incelendiğinde en fazla dikkat çeken unsur %83.50'lik bir oranla “Şiddet ve Zorlama (Violance And Force)” gelmektedir. Bu unsur daha sonra sırayla %65.00'lik oranla “Siyasi İçerik (Political Content)”, %51.00'lik oranla “Korku ve Sindirme (Fear And Terror)”, %46.00'lik oranla “Tehdit (Threat)” ve son olarak %41.50'lik bir oranla “Psikolojik Etki (Psychological Effects)” gibi unsurlar izlemektedir (Weimann-Winn, 1997: 198). Terör tanımlarının yüzdeler ağırlıklarına baktığımızda şiddet ve zorlamanın baskın olduğu görülmektedir. Diğerleriyle kıyaslandığında ise psikolojik etkinin diğerlerine nazaran daha az vurgulandığı görülmektedir.

Terör kelimesi ilk kez Fransız İhtilali sonrası dönemde kullanılmaya başlanmıştır. O dönemde olumlu anlamlar içerirken sonrasında ifadeye olumsuz anlamlar eklenmiştir (Laqueur, 1977: 6). Fransız Terörle Mücadele Yasası'na göre terörizm; “terör ile (baskı ve tehdit ile) sosyal korkutmayı ve düzeni bozmayı amaçlayan bireysel ve kolektif hareketlerdir” (Laos, 2000).

Terörizmi tanımlama çalışmalarına ondan en çok etkilenen ülkeler başlamıştır. Örneğin; ABD, 11 Eylül saldırıları sonrasında bir genelge yayınlarak terörizmi; “bir toplumu korku ve şiddet ile baskı altına almak, bir hükümetin politikalarını etkilemek ve değiştirmek için baskı uygulamak maksadıyla, ağır tahripler, toplu kıyımlar, adam kaçırma ve rehin alma gibi faaliyetlerden oluşan, doğrudan veya dolaylı olarak insanların can ve mallarına yöneltilmiş şiddet hareketleridir” şeklinde tanımlamaktadır.

12.04.1991 Türk Terörle Mücadele Kanunu'na göre; “Terör, baskı cebir ve şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle anayasada belirtilen cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk devletinin ve Cumhuriyeti'nin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini ve genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü eylemlerdir” (Tavlaş, 1995: 129).

Terörizm ise; “Terör yöntemlerinin siyasi bir amaçla örgütlü, sistemli ve sürekli bir şekilde kullanılmasını benimseyen bir strateji olarak terör kavramından ayrılmaktadır. Terör kelimesi, şiddet ve korkuyu belirtirken terörizm, bu kavrama süreklilik ve siyasal içerik katmaktadır. Buradan hareketle terörizm, savaş ve diplomasi ile kazanılmayan sonuçları elde etmek, korkutmak ve itaat ettirmek için bir teoriye, felsefeye ve ideolojiye dayanılarak siyasi maksatlarla, iradi olarak terör ve şiddetin sistemli ve hesaplı bir şekilde kullanılmasıdır” (Emniyet Genel Müdürlüğü, <http://www.egm.gov.tr/temuh/terorizm1.html>, Erişim Tarihi: 15.10.2015).

Terörizmin en önemli amacı, bir davaya ya da siyasal anlaşmazlığa dikkat çekmek ve zoraki yollarla kabul ettirmeye çalışmaktır. Terörizmin amaçları genel olarak altıya ayrılmaktadır (Ergil, 1991: 174):

1-Seyircilerin savunulan dava ve anlaşmazlıklar karşısında taraf olmalarını sağlamak. Seyircilerin korku duygusuna kapılmasını sağlayarak tarafsızlıklarını kaybettirmek ve yandaş olmalarını sağlamak ya da karşıt olmalarını engellemektir.

2-İnsanları acılı ve kanlı bir şekilde korkutarak kendi reklam ve tanıtımını yapmaktır. Kişilere kendilerinin olduğundan daha güçlü oldukları fikrini benimsetmektir.

3-Terörün bir başka amacı ise fidye almak, örgüt mensupları mahkûmların serbest bırakılmasını sağlamak, sosyal medya yoluyla topluma bilgi vermek ve dramatik rehin alma girişimleri ile hükümetleri, resmi ve özel kuruluşları taviz verdimeye çalışmaktır.

4-Halk üzerinde kargaşa meydana getirip savunma gücünü kırmak, sosyal ve siyasal düzenin zayıf yanlarını belirginleştirerek, halkın desteğini azaltmaktır. Bu amaca iki yöntemle ulaşılmaktadır: Toplumda var olan eşitsizlikleri, haksızlıkları, dengesizlikleri ve yolsuzlukları kendi propagandalarına alet ederek kişilerin düşüncelerini etkilemek ve huzursuzluğa sürüklemek. Sonrasında bu olumsuzluklarla ilgili makam ve kurumlara saldırarak, halkın intikamını alma algısını yaratmak.

5-Terör faaliyetlerinin başka bir amacı da “intikam”dır. Kaybettikleri örgüt mensuplarını ve yakınlarını bahane ederek intikam duygusuna bürünürler. Özellikle küçük gruplarda daha etkilidir. Büyük gruplar ise çok sayıda kişiye sahip oldukları

için kaybedilen kişileri savaş zayıfatı olarak adlandırırklar ve intikam duygusuna kapılmazlar.

6-Terörizmin başka bir hedefi de boyun eğdirmek ve itaat ettirmektir. Çeşitli zorlama ve korkutma yolları ile örgüt mensuplarının bağılılığı artırılır. Örgütten ayrılan ya da ihanet eden kişiler acımasızca cezalandırılarak gözdağı verilmek istenir.

1.2. Terörizmin Ortaya Çıkış Nedenleri

Terörizmi ele alırken; ortaya çıkaran kişileri, eylemleri, faaliyette bulunulan bölgeyi ve bu oluşumun sebeplerini incelemek gerekmektedir. Her terör örgütünün farklı bir sebebi ve faaliyet şekli olabilmektedir. Terör sorunun çözümüne ulaşmak ve terörü engellemek için öncelikle gerekli analizler yapılmalı, gerekli önlemlerin alınması sağlanmalıdır.

1.2.1. İdeolojik Nedenler

Her terör faaliyetinin ideolojik bir alt yapısı bulunmaktadır. Terör örgütleri kendi ideolojileri kapsamında hareket etmekte ve stratejilerini oluşturarak terör faaliyetlerini gerçekleştirmektedir. İdeolojik unsurun bulunmadığı, şiddet içeren bir faaliyet terör olarak adlandırılmamaktadır.

Terör örgütleri, örgüt mensuplarının aynı ideoloji etrafında birleşmesi ile oluşmuştur. İnanıkları değerler ve düşünceler doğrultusunda, ahlaki olmayan faaliyetleri gerçekleştirirler. Örgüt, terör faaliyetlerini yerine getirirken inanmış ya da benimsemiş olduğu ideoloji dışındaki her şeyi hiçe sayarak hareket etmektedir.

Geçmişten günümüze çok sayıda ideolojinin örgütler tarafından sahiplenildiğini görülmektedir. Örneğin; sağ, sol, faşist, Marksist gibi ideolojiler örgütlerin ortaya çıkış noktalarını oluşturmakta ve yürüttükleri siyasetin düşünsel yapısını belirlemektedir. Sağ ideolojiler, devletin yönetim şeklini dini temellere dayandırmaya yönelik faaliyet gösteren ve aşırı milliyetçiliği barındıran ideolojilerdir. Sol ideolojiler ise, Marx'ı örnek alan, sınıflı toplumun sıkıntılarını gizleyen, bu şekilde ezilen sınıflar arasındaki siyasal edilgenliği ve yanlış inancı destekleyen bilgi bütünlerini savunmaktadır (Heywood, 2013: 31).

Ülke genelinde yoksulluğun ve baskının yoğun olarak hissedildiği zamanlarda terör faaliyetleri çoğalmaktadır. Çünkü teröre karşı hükümetler tedbir olarak baskıyı artırmakta ve buna karşın terör örgütleri direnişe geçerek terör faaliyetlerini sürdürmektedir. Halkın ise baskıcı rejimden uzaklaşırken isyancılara karşı olan sempatisi artmaktadır (Tacar, 1999: 52).

Devlet yönetimi ideolojik nedenlerden dolayı her daim terörizmle karşı karşıya kalmaktadır. Philip Bobbitt, *The Shield of Achilles (Aşil'in Kalkanı, 2002)* adlı eserinde, devletin asıl önceliğine göre “savaşan bir kurum” olduğunu ileri sürerken, devletten yana bir tutum içerisinde bulunmaktadır. Terör tehditlerine karşı devlet, ülke güvenliğini ve bütünlüğünü korumaya çalışmaktadır.

1.2.2. Ekonomik Nedenler

Halkın gelir seviyesinin düşük ve gelir dağılımının dengesizliği, gelir dağılımındaki adaletsizliğin sınıflaşmaya sebep olması, gizli ve açık işsizlik oranlarının gitgide artması, ekonomik açıdan dış ülkelere bağımlılığın oluşması, ekonomik kurumların yetersiz oluşu, toplu grev ile lokavt uygulamalarının ortaya çıkması, toplu olarak işten ayrılanların sayısının çoğalması, devletin ekonomi üzerindeki kontrolünü kaybetmesi, dış borçların artması ile dış baskıların yoğunlaşması teröre neden olan ekonomik faktörler arasında sayılmaktadır (TBB Raporu, 2006: 143).

Yoksulluk, terörün tek bir sebebi olmamakla birlikte; siyasal baskılar, özgürlüğün sınırlandırılması ile dış müdahalelerin yapılması gibi diğer etkenlerle birleştiğinde terörün güçlendiği ortamın oluştuğu görülmektedir (Li ve Schaub, 2004: 236).Ekonomik nedenler her kesimden insanı etkilemekte ve bu sebeple kolayca provoke edilmektedir. Özellikle komünizm ideolojisi, ekonomik sorunlara odaklanmakta ve propagandalarını bu yönde oluşturmaktadır.

Bir ülkede terörün ve terör örgütlerinin dolaylı olarak oluşmasında ekonomik koşullar temel etkenlerden birisi olurken, öte yandan terör örgütlerinin faaliyetleri de o ülkenin ekonomik yapısına önemli dereceden zarar vermektedir (Gökbunar, 2014: 234). Terör, ekonomik sorunların yaşanmasını fırsat bilerek yaygınlaşmakta ve resmi

ve özel kurumlara maddi zararlar vermektedir. Terör faaliyetlerinin çoğalmasıyla ülke ekonomisi olumsuz etkilenmekte ve ekonomik çıkmazlara sürüklenmektedir.

1.2.3. Sosyo-Kültürel Nedenler

Terörün oluşmasında toplumların bazı sosyal ve kültürel değer yargılarının etkinliği mevcuttur. Tarih, dil, örf, adet, sanat ve edebiyat eserleri gibi kültürel unsurlar, toplumun ulusal karakterini yansıtır. Terör ile şiddet, bazı sosyal ve psikolojik faktörlerin istenmeyen sonuçlarından çok kolektif rasyonalite ile mantıklı stratejik bir seçimin ifadesidir (Pape, 2003: 2).

Terör faaliyetlerini gerçekleştiren kişiler bireysel değerlerden çok buldukları toplumun ve terör örgütünün sosyo- kültürel değerleriyle hareket ederler. Bu sebeple teröristlerin tutum ile davranışlarını anlamaya yönelik yapılan yorumlarda salt psikolojik unsurlar değil, aynı zamanda üzerlerinde oluşan sosyal baskılar ile korku salma düşüncesi, kamuoyunu şekillendirme arzusu, mantıksal seçim yapma ile politikacılar üzerinde stratejik düşünme gibi faktörlerinde nazara alınması gerekmektedir (Küçükcan, 2010: 38).

1.2.4. Psikolojik Nedenler

Bireylerin teröre başvurmasının mevki ve güç kazanmak, kimlik kazanmak, destekçilerinin beğenisini kazanmak, maddi kazanç sağlamak, ilahi güç elde edip Tanrı adına öldürmek, intikam almak gibi birçok psikolojik nedeni olmaktadır (Kızıllı, 2012-2013: 90). Bu psikolojik nedenler uygun bir ideoloji etrafında şekillenerek terör örgütlerinin oluşmasına zemin hazırlar.

Bazı bireyler özellikle de hükümet karşıtı olan kimseler sürekli olarak itiraz ve isyan içerisinde bulunurlar. Bu kimseler kargaşa ortamlarını arzulamakta ve düzenin bozulmasından zevk almaktadırlar. Sorunların en az olduğu düzene karşı olan ve mevcut durumdan memnun olmayanlar, toplum ve hükümete karşı kin tutmaktadırlar (Balbay, 2004). Sonrasında bu ortamlardan beslenerek kendi kitlelerini oluşturmakta ve örgüt kurmak için bir araya gelmektedirler.

Yapılan çalışmalar teröristlerin psikolojik anlamda benzerlikler gösterdiği yönündedir. Ulusal-bölücü terör örgütlerinde teröristlerin ait oldukları alt gruplardan

veya ailelerinden kopmadıklarını ve bu tarz gruplarda intihar bombacılığının az sayıda olduğu, fakat ideolojik terör örgütüne üye olan kişilerin ait oldukları alt grup ve ailelerinden uzaklaştıklarını ve bu gruplarda ise intihar bombacılığına daha çok rastlandığı gözlemlenmiştir (Post, 2007).

Terörizme karşı stratejiler geliştirmek için örgüt psikolojileri ve liderlerin psikolojik profilleri incelenmelidir. Hangi psikolojik yönün ve davranışın baskın olduğu saptanmalı ve önleyici çözümler üretilmelidir.

1.2.5. Etnik Nedenler

Ülke içerisinde yaşayan halkın birbirinden farklı olmasının sağlayan birçok etnik unsur vardır. Irk, din, dil ve kültürel farklılıklar kişiler arası ayrışmanın oluşmasına sebep olur. Eğer amaç bu farklılıkları kullanıp kitleler oluşturmaksa ve terör lehine kullanmaya başlamaksa sorunlar bu noktada ortaya çıkmaktadır.

Etnik terör örgütlerinin kendilerince oluşturdukları bahaneler şunlardır (İşeri, 2008: 26-27):

- 1-Vatandaşlık bağı ile bağlı oldukları devletle farklı oldukları,
- 2-Kendi ırklarına has ayrı dillerinin olduğu,
- 3-Binlerce yıl önceye dayanan tarihi geçmişleri olduğu,
- 4-Üzerinde yaşadıkları veya iddia ettikleri topraklara en eski tarihlerden beri onların sahip olduğu,
- 5-Devlet tarafından ikinci sınıf vatandaş gibi görüldükleridir.

1.2.6. Jeopolitik Nedenler

Ülkeler buldukları konum itibariyle jeopolitik öneme sahip olmaktadır. Örneğin, petrol, doğalgaz, maden rezervleri ve su kaynaklarına sahip olan ülkeler doğal kaynakları itibari ile zengindir ve bu ülkeler diğerlerine göre karşılaştırmalı bir üstünlük göstermektedir. Ayrıca olası savaş durumlarında, savaşan ülkelere yakınlık açısından da jeostratejik bir durum oluşmaktadır.

Bazı bölgelerin çok yüksek oluşu, arazi yapısı ve sert iklimi sebebi ile her türlü yatırım, karşılaşılan güçlükler yüzünden çok masraflı ve zahmetli olmaktadır. Bu şekildeki bölge şartları, özel sektör için pek cazip yatırım sahası olarak görülmemektedir. Bu bölgelerde yaşam süren zengin ve önde gelen kişiler dahi yatırımlarını diğer elverişli alanlarda gerçekleştirmektedirler. Dolayısıyla bütün yük devletin omzunda bulunmaktadır. Hem coğrafi şartlardan, hem mahalli idarecilerin yetersizliklerinden kaynaklanan pek çok olay “ayrılıkçı güçler” tarafından devlete mal edilmekte, menfi propagandalar yapılarak insanlar üzerinde devlete karşı yanlış bir düşünce yapısı oluşturmaya çalışılmaktadır (Şirin, 2007: 20).

Güçlü ülkeler jeopolitik önemi olan ülkelere sahip olmak istediklerinde teröre başvururlardır. Devletler doğrudan ya da resmen terör girişimlerinde bulunmak istemeyebilir. Bu sebeple amaçlarını gerçekleştirmek için terör örgütleriyle işbirliği yaparak onlara para, eğitim, silah, patlayıcı malzeme, istihbarat bilgileri, gizlenme yeri temini, iletişim olanakları, seyahat belgeleri ve başka lojistik destekler sağlayabilir.

Terörün jeopolitik nedenleri uluslararası terörle yakından ilişkilidir. Ekonomik ve askeri bakımdan güçlü ülkelerin, güçsüz ve geri kalmış ülkeleri sömürdüğü bir dünya düzenini göz önünde bulundurursak, güçsüz halkın bir direnişe geçtiğini ya da güçlü devletlerin teröre destek vererek güçsüz devletleri daha da zayıflattığını görebiliriz.

1.3. Terörizm Çeşitleri

Terörizmin ulaşılmak istenen amaçlar, kullanılan araçlar, uygulanan yöntem ve teknikler, gerçekleştiren güçler ve onları destekleyen kişiler, sahip oldukları kaynaklar olmak üzere birçok çeşidi mevcuttur. Bunlar siyasal, sivil, kimyasal ve biyolojik, nükleer, dini, ideolojik, etnik ve teknolojik terörizmdir (Göçer, 2005: 40).

1.3.1. Siyasal Terörizm

Siyasal terörizmin diğer adı “devlet terörizmi” dir. Başında devletin kendisi bulunmakta ve yöntem olarak zor kullanmaya başvurmaktadır. Özellikle Gazze ve Batı Şeria olaylarında İsrail’in, Doğu Türkistan’da Çin’in, “demokrasi

getiriyorum” söylemleri ile Ortadoğu’ya müdahale eden ABD’nin, Azerbaycan topraklarını uluslararası hukuku aykırı bir biçimde işgal eden Ermenistan’ın “savaş” adı altında insanlık suçu işlediği, terör oluşturduğu ve bu ülkelerin diğerlerine karşı “devlet terörü” işlediği kapsamda en iyi örneklerdir (Konyalıoğlu, 2014).

Bazı devletler ideolojilerine ulaşmak için terörizmi araçsallaştırarak, terörizme karşı hoşgörüyü yaklaşmaktadır. Terör örgütünün kendi topraklarında yaşadığını bilmelerine rağmen onları engellemek için hiçbir önlem almazlar. Çünkü zararı ev sahibi ülke değil diğer ülkeler görmektedir. Batılı ülkelerin birçoğu bu durumdan ötürü kınanmaktadır. PKK yüzünden Almanya, Danimarka, Fransa ve İsveç; Fransa ile Bask Ulusal Özgürlük Hareketi eleştirilmektedir (Ergil, 1992: 141).

Siyasal terörizm, bazı devletlerin hedefleri doğrultusunda tercih edilmekte ve uygulanmaya çalışılmaktadır. Siyasal terörizmi uygulayan devletlerin asıl hedefleri, siyasi muhalif güçleri veya etnik bir grubu etkisiz hale getirerek mevcut rejimi devam ettirmektir. Genellikle baskıcı hükümetler kendi halklarına karşı uygulamaktadır. Siyasal terörizm, sivil terörizmle kıyaslandığında daha fazla mağduriyete ve acıya sebep olmaktadır.

1.3.2. Sivil Terörizm

Sivil terörizm, terör örgütleri tarafından devlet düzenine karşı oluşturulan, halk üzerinde baskı ve şiddete sebep olan faaliyetleri kapsayan bir terör çeşididir. Diğer bir ifadeyle “devlete karşı terör” olarak adlandırılmaktadır. Sivil terörizmi gerçekleştiren kişilerin amacı, demokratik toplumun istikrarını bozmak ve kendi ideolojilerini zoraki olarak kabul ettirmektir (Yayla, 1990: 362).

Terör örgütleri özellikle güvenlik görevlilerine veya devlet gücünün kullanımını temsil eden üst seviye bürokrat, siyasetçi gibi kimselere karşı da teröre başvurmaktadır (Yayla, 2016: 10). Sivil terörizmin gerçekleştirilme yöntemleri genellikle uçak kaçırma, rehin alma, bombalama, ateş etme, suikastlar ve toplu cinayetlerdir. Sivil terörizme örnek olarak PKK, DEAŞ, IRA ve ETA terör örgütlerini verilebiliriz.

Sivil terör örgütleri kendi ideolojileriyle birlikte, adaletsizlik ve zulüm olduğunu düşündükleri yönetim ve yöneticileri yok etmeyi, bu şekilde ise daha mutlu ve huzurlu bir yaşam şeklini istediklerini ifade etmektedirler (www.teror.gen.tr, 2002). Bu terör örgütleri toprak bütünlüğünü bozmayı hedeflerken, kendi bünyesindeki topraklarda da alan hâkimiyeti oluşturmaya çalışmaktadırlar.

1.3.3. Kimyasal, Biyolojik ve Nükleer Terörizm

Terör örgütleri siyasi, dini, etnik ve diğer hedefleri doğrultusunda, kitle imha silahlarını, insanları toplu olarak katletmek, çevresel tahribat oluşturmak, psikolojik etki uyandırmak amaçlı kullanmakta ya da kullanma tehdidi kapsayan eylemleri gerçekleştirmektedir (Demirci, 2009). Canlılara ve doğaya ciddi anlamda zararlar vermektedir. İnsanlar üzerinde bazı kalıtsal hastalıkların oluşumuna neden olurken, bazı canlı türlerinin de yok olmasına sebebiyet vermektedir.

Biyolojik silahlar, canlılara zarar vermek kastıyla kullanılan ve milyonlarca defa üretilmesi mümkün olan mikroorganizmalar, arakonak hayvanlar, bitki öldürücüler, toksinler, zararlı haşarat ve hayvanlar şeklinde tanımlanmaktadır (Kenar, 2002). Biyolojik silahlar, kitle imha silahlarına göre daha ucuz ve daha kolay üretilmektedir. Bu nedenle birçok ülke bu silahlara başvurmaktadır.

Biyolojik silahlar, tahribat oluşturmadan sinsice canlı varlıklarda hastalık ve ölüm meydana getirirler. Bu özelliği de kullanana açığa çıkmama özelliği sağlamaktadır ve suçlunun bulunmasını zorlaştırmaktadır. Devletlerin ve terör örgütlerinin en önemli seçim sebebi genellikle bu olmaktadır (Özgür, 2006).

Kitle imha silahları (KİS), uzun yıllardır var olurken asıl gelişmeyi II. Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş dönemlerinde gerçekleştirmiştir. KİS, Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik ve Nükleer (KBRN) adı altında dört değişik formatı olan fakat konvansiyel olmayan silahlar veya onları fırlatmak için kullanılan her türlü ekipmanın genel adıdır (balistik füzeler, uçaklar, uzun menzilli toplar, vs.). KİS, her ne kadar üst başlık altında toplansalar da birbirlerinden farklı özellikleri bulunmaktadır (Kiremitçi, 2014: 29).

Tablo1. Kitle İmha Silahlarının Genel Özellikleri

Özellik	Nükleer Silahlar	Kimyasal Silahlar	Biyolojik Silahlar
Ağırlık	1 Megaton	15 ton	10 ton
Etki Alanı	300 km ²	60 km ²	100 bin km ²
Tahribat	% 90 ölüm	%50 ölüm	% 75 ölüm veya % 50 ağır hasta
Maliyeti	800\$/ km ²	600\$/ km ²	11\$/ km ²

Kaynak: Kitle İmha Silahları Raporu, (2006); Kiremitçi,(2014); “Küresel Boyutta Biyolojik Terör Tehdidi”, 13. Cilt, Sayı:2, http://www.kho.edu.tr/akademik/enstitu/savben_dergi/132/2.pdf, Erişim Tarihi: 06.08.2016.

1.3.4. Dinsel Motifli Terörizm

Bazı ülkeler menfaatleri gereği İslamiyet, Yahudilik, Hristiyanlık ve diğer dinleri içeriğinden saptırarak savaşa ve terörizme yatkınlık göstermektedir. Amaç dini inançları sömürerek kitleleri teröre sürükleyebilmektir. Dinler arası çatışmaların haricinde mezhepler arasında da çatışmalar olmakta ve teröre alet edilmektedir. İslam dininde en çok bilinen çatışma Sünni-Şii mezhepleri arasında yaşanırken Hristiyanlık dininde Protestan-Katolik mezhepleri arasında yaşanmaktadır. Birçok din ve mezhepte bu çatışmalar sürmekte iken dünya genelinde İslamiyet’in terörle bağdaştırılması yanlış bir algıya sebep olmaktadır. Özellikle 11 Eylül saldırıları sonrası dönemde İslam dininin terör olaylarıyla anılması İslamiyet’i karalama çalışmalarından biridir. Örneğin günümüzde DEAŞ, Sünni-Şii çatışmaları sonrasında ortaya çıkan ve asla İslam diniyle bağdaşmayan eylemler yapan bir terör örgütüdür.

Terör eylemlerini gerçekleştirmek için örgütte yer alan kişilerin dini inançları istismar edilmektedir. Kutsal hedeflere ulaşılması ve bu mücadele içerisinde olduğunu iddia eden kişiler, öldükleri zaman ahiret yaşamında kurtuluşa ereceklerini dahası bu dünyada isimlerinden şerefle bahsedileceği düşüncesiyle hareket etmektedirler (Apaydın, 2005: 53). İnsanların dini inançlarının bu derece saptırılması ve insanlara bilinçsizce öldürmenin aşılması, dini terörizmin metodolojisinin en önemli kısmını oluşturmaktadır.

1.3.5. İdeolojik Terörizm

Terörizmin unsurları içerisinde siyasal motivasyon ve ideoloji, terör eylemlerinin diğer şiddet türlerinden ayrılmasını sağlayan en temel unsur olmaktadır. Terör örgütlerinin bağlantı ve hareket noktaları, ideolojileri ile oluşturulduğundan örgütsel yapı, elemanın temin edilmesi, uygulanacak planlar, eylemlerin şekli ve uygulanışı mutlaka ideolojileri kapsamında gerçekleştirilir (Atlı, 2002: 25). Çünkü ideoloji, örgüte karşı bağlılık duygusunu artırmakta ve hedef kitleye ulaşmayı kolaylaştırmaktadır.

Terör örgütleri için ideolojik terörizm, tarihsel süreç içinde bulunan düzeni şiddet uygulayarak siyasal bir hedef yönünde değiştirmek isteyen, farklı metodları sahiplenmiş ve farklı ideolojilerin kullandığı ortak bir strateji haline gelmiştir. Anarşizm, Komünizm, Faşizm, Milliyetçilik ve bazı dini akımlar kendilerini terörizmle ifade etmektedirler. Savunulan ideolojiler doğrultusunda, yöntem olarak terörizme başvurulurken ideolojinin etkinliğini artırmak için terör eylemleriyle şekillendirilmektedir. İdeolojinin terörizm üzerindeki etkileri şöyle sıralanabilir(Sökmen, 2012: 45):

- 1-Terör örgütlerinin siyasi ajandasını belirler,
- 2-Terör eylemleri için meşruluk kazandırır,
- 3-Terörist eylemin niteliğini tanımlar,
- 4-Terörist eylemin taktik ve stratejisini belirler,
- 5-Örgüte katılımı sağlama ve bağlılığı güçlendirir,
- 6-Örgütün propaganda unsurlarının temelini teşkil eder,
- 7-Mevcut düzenin dışında farklı bir dünya yaratmak için araç görevini sağlar,
- 8-Örgüt üyeleri arasında özdeşlik yaratır.

Konjonktürel nedenler sonucu özellikle etnik terör örgütlerinin ideolojilerinde zaman içerisinde değişimler gözlenebilir. Bu duruma örnek olarak PKK terör

örgütünü verebiliriz. Kuruluşunun ilk yıllarında Marksist-Leninist bir çizgide kurulan bu örgüt, zaman içerisinde toplumsal şartların zorlamasıyla din olgusunu ve bölgesel dini aktörleri de gözardı etmeyen etnik bir ideolojiye bürünmüştür.

1.3.6. Etnik Terörizm

Etnik terörizm, diğer terör türlerine oranla daha radikal bir terör şeklidir. Çünkü amaca ulaşmak için daha fazla şiddet kullanılmaktadır (Baharççek, 2000: 14). Devletlerin bütünlüğüne ve toplumsal kimliğine karşıt olarak belirli bir etnik grubun siyasal taleplerini gerçekleştirmek için ortaya koydukları terör faaliyetleridir. Etnik terörizmin asıl hedefi, bir bölgeyi ait olduğu ülkeden ayırarak bağımsızlığı ilan etmektir (Saraçlı, 2007: 1053-1054).

Etnik terörizm, “milliyetçi terörizm” olarak da adlandırılmaktadır. Örnek olarak PKK terör örgütünün Kürt halkından oluşan Kürdistan devletini kurmak istemesi ve Türkiye’nin Güneydoğusu’nu hedef ve faaliyet alanı seçerek bağımsız, özerk bir yapıya kavuşmak istemesi verilebilir. İlerleyen bölümlerde etnik terörizm ve örnek modeli olan PKK terör örgütü detaylı olarak açıklanacaktır.

1.3.7. Teknolojik Terörizm

Son yıllardabilişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, terör örgütleri tarafından yakından takip edilmekte ve gerektiğinde kullanılmaktadır. Örgüt üyeleri arasındaki iletişimi ve koordinasyonu sağlamak, veri paylaşımında bulunmak, ülkeler arası gizli bilgilere ulaşmak ve propaganda aracı olarak kullanılmaktadır. Özellikle internet kullanımı sayesinde, teröristlerin hareket yetenekleri artmakta ve teröristler arasındaki iletişim daha kolay sağlanmaktadır. Bu durum örgütlerin taktiklere daha kolay uyum sağlayabilmesi ile örgütsel esnekliğini artırıcı bir etki oluşturmaktadır (Anderson, 2003: 27).

Teknolojik terörizmin gelişmesinin beklide en büyük tehlikesi bilgisayar, internet kullanımı ve siber terörizmin yaygınlaşmasıdır. Siber terörizmin takip edilmesi ve gerçekleştiren kişilerin tahmin edilmesi imkânsızdır. Bu açıdan terör örgütlerince tercih sebebi olmaktadır. Siber terörizm, çeşitlik uzmanlık formları, sivil vatandaşların ve kamu kurumlarının korumalı bilgisayarlı sistemlerine ve devlet

kurumlarının milli savunma organizasyonlarına ya da ülke güvenliğinin sağlanmasında kullanılan bilgisayar sistemlerine zararvermeyi içermektedir (Asan, 2007: 21).

1.4. Terörizmin Tarihi, Terör Örgütlerinin Yapısı ve Oluşumu

1.4.1. Terörizmin Tarihi

Terörizmi geçmişten günümüze incelediğimizde tarihin terör örnekleri ile dolu olduğunu görmekteyiz. M.Ö.70’te Sicariciler ve M.S. 1090’da Haşhaşiler olarak ilk terör eylemlerini gerçekleştirmek üzere kurulmuş gruplardır. Terörizm anlam ve eylem bakımından günümüze göre farklılıklar içermektedir.

Terörizmin günümüzdeki şekli, oluşumu 4 dalgaya ayrılmaktadır (Rapoport, 2004: 497):

1. Anarşist Dalga: Rapoport’a göre terörizmin günümüz şekliyle 1880’lerde Anarşist Dalga ile ortaya çıkmasının sebepleri teknoloji ve doktrindir. Teknolojinin gelişmesi ve küreselleşme ile terörist eylemlerin etki alanları artmıştır. Anarşist Dalga’nın diğer çıkış sebebi olan doktrin ise, Aydınlanma ve Fransız Devrimi sonrası ortaya çıkan ideolojileri ifade etmektedir. Bu dönemde anarşizmin fikri temellerini Sergei Nechaev, Michail Bakunin ve Alexeyevich Kropotkin oluşturmaktadır.

Anarşist Dalga’nın etkili olduğu dönemde önemli bir olay olarak ABD Başkanı William Mckinley’in öldürülmesini söyleyebiliriz. Aynı dönemde terörizm meşruluk kazanmakta ve özellikle Rusya’da ortaya çıkan Narodnaya Volga (Halkın İsteği) hareketi bu duruma en iyi örnek olmaktadır. Bu hareket Makedonya’da IMRO, Sırbistan’da Karaeli ile Genç Bosna hareketlerinin oluşmasına sebep olmuştur.

2. Anti-Kolonyal Dalga: 1920-1960 yılları arasında, I. ve II. Dünya Savaşları sonrasında geçen emperyal devletlerin sömürgesi olmayı sürdüren halkların yürüttüğü özgürlük mücadelesi hareketleridir (Gupta, 2007: 146). Bu dönemdeki terör örgütlerinin hedefi, mevcut etnik grupları çok uluslu imparatorluklardan ayırarak kendilerine ait devletkurma arzusudur. Osmanlı Devleti’ne isyan ederek ayrılmak isteyen Ermeniler’in kurduğu Hınçaklar ile Bulgarlar, Sırp lar ile

Boşnaklartarafından Balkanlarda kurulan örgütler, Yahudiler'in Ortadoğu'da kurmuş oldukları örgütler ve İngiltere'deki IRA ayrılıkçı ideoloji ile kurulan örgütler bu duruma gösterilebilecek olan temel oluşumlardır.

3.Yeni Sol Dalga: 1960'lı yıllarda ortaya çıkmakta ve Komünizm ideolojisinin yayılmasını sağlamaktadır. Amerika'nın Vietnam işgali sonrası başarısız olması, sol ideolojilere bağlı terör örgütlerinin kurulmasına zemin hazırlamıştır. Bu dönemdeki bütün terör örgütleri Marksist Leninist sol ideolojiyi benimsemiştir. Japonya'da Japon Kızıl Ordusu, İtalya'da Kızıl Tugaylar, Almanya'da RAF' tır (Paksoy, 2013). Terörizmin uluslararası yönü bu dönemde ortaya çıkmaktadır. Birçok devlet terör örgütlerine karşı işbirliği oluşturmaya başlamıştır.

4. Dini Dalga:1979 İnan Devrimi ile başlayan, 1980'lerde gelişen ve günümüzde de etkilerini sürdüren dini motifli terör hareketleridir. Sovyetlerin Afganistan'da başarısız olması bu dini terör hareketlerinin güçlenmesine sebep olmaktadır. Özellikle İslami terör örgütlerinin çoğunlukta olmasına, ülkelerindeki siyasi istikrarsızlıklar sebep olmaktadır. Bu dönem içerisindeki en önemli olay hiç şüphesiz, 11 Eylül 2001'de El-Kaide'nin ABD'de İkiz Kuleler'e yapmış olduğu saldırıdır. Bu olay uluslararası alanda çok büyük yankılar uyandırmıştır.

Sözde İslam adına faaliyet gösteren radikal gruplardan bazıları DEAŞ, El Kaide, El Şebab ve Boko Haram'dır. Bu terör örgütleri, ticari işletmeler, pazarlar, marketler gibi halkın yoğun olarak bulunduğu yerlerde terör eylemlerini gerçekleştirirler. İslam'ı yanlış yorumlamakta ve hurafelere dayanan kaynaklardan oluşan bağınaz zihniyet, kendisinden farklı olanlara yaşam şansı tanımamaktadır (Eroğlu, 2015).

PKK, Doğu ve Güneydoğu bölgesinde komünist bir devlet kurma düşüncesinde olan Marksist-Leninist-Stalinist örgütlenme modelidir. PKK kuruluşundan itibaren Türkiye'nin vatandaşlarına ve ulusal ekonomisine önemli derecede zarar vermekte ve vermeye de devam etmektedir.

1.4.2. Terör Örgütlerinin Yapısı ve Oluşumu

Terörizm tanımının her ülkeye göre farklılık göstermesi sebebi ile terör örgütlerine karşı tutumda farklılıklar olduğu görülmektedir. Bir ülkenin terörist diye adlandırıldığı, diğer ülke özgürlük savaşçısı olarak adlandırmaktadır. Bu bağlamda terör örgütlerinin tanımının yapılması zorlaşmakta ve değişkenlik göstermektedir. Terör örgütleri, devlet düzenine karşı çıkan eli silahlı gruplar olarak bilinirken, öte yandan proaktif, iyi organize edilmiş, sabırlı, esnek, genç, teknolojiyi kullanan, dünyadaki operasyonların hataları ile başarılarını öğrenerek, uygulamaya çalışan yapılar şeklinde tanımlanmaktadır (Philpott, 2007: 16-20).

Terör örgütleri, kendilerine has özellikler taşır ve zaman içerisinde bunu geliştirir. Örgütlerin var olmasıyla başlayan, gelişmesi ve büyümesiyle devam eden ve nihai olarak son bulmasına kadar süren bir yaşam döngüsü mevcuttur. Terör örgütleri, kitlelerin hissettikleri mağduriyetlere rağmen pasif kalmalarına, seçkinlerin memnuniyetsizliğinin eklenmesiyle doğar (Crenshaw, 1981: 384), sonrasında büyüyerek hedeflerine ulaşır ya da dönüşürler ve hayatta kalmaya çalışırlar ya da tamamen etkisiz hale gelirler (Gupta, 2007: 76-101). Söz konusu her örgüt için bu süreçler farklılık göstermektedir.

Terör örgütleri, genellikle örgüt lideri ve ona bağlı üst düzey sorumlular ve alt düzeydeki bölge, il ve birim sorumlularından meydana gelmektedir. Örgütsel yapılanmada yasal olmayan bir teşkilatlanma ve gizlilik esas olmaktadır. Aynı zamanda bu, örgütün temel güvenlik ihtiyaçlarını karşılamak için oluşturulan bir yapılanma şeklidir (Gençtürk, 2012: 4). Örgüt bu sayede eylemlerini gerçekleştirip, karar ve talimatlardan oluşan istihbarat bilgilerini güvenlik birimlerine sızdırmadan paylaşmaktadır.

Terör örgütleri, çeşitli sebeplerle bireylerin örgüte katılımının sağlanmasıyla ve organize edilmesiyle oluşmaktadır. Bireylerin terör örgütlerine katılım sebeplerinden bazıları şunlardır (Özeren, Sözer ve Başbüyük, 2012): Ailevi sorunlar, akraba, arkadaş veya sevgili etkisi, devam eden suç, yargılama ile aranıyor olma süreci, etnik milliyetçilik ideolojisi, işsizlik ve ekonomik problemler, intikam düşüncesi, özenti ve takdir edilme arzusu, kişisel problemlerden uzaklaşma,

gençlerin suça teşvik edilip sabıkalı hale getirilmesi, kaçırılma, tehdit, zorlama, kandırılma, örgütsel yayınların etkisi ve cezaevi faaliyetleridir.

1.5. Terör Örgütlerinin İktisadi Boyutu

Terör örgütlerinin ekonomik kazanım için gerçekleştirdiği faaliyetler, siyasi hedefin gerçekleştirilmesine mali kaynak temin edilmesi açısından araç olarak görülse bile siyasi amaca kıyasla ikinci planda kalmaktadır (Evik, 2004: 8). Terörün finansmanı ile etkin bir mücadele yürütülebilmesi için terörün finansman değerinin iyi bilinmesi gerekmektedir. Terörün finansmanının en önemli niteliklerinden birisi, bunun yasa uygulama birimlerinin dikkatini çekmeden gerçekleştirilmesidir (Resmi Gazete, 2007).

1.5.1. Terör Örgütlerinin Finansman Kaynakları

Terörün finansmanı literatürde ilk olarak 9 Aralık 1999'da Birleşmiş Milletler Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme'de, "herhangi bir kimse tarafından kısmen veya tamamen sözleşmede belirtilen eylemlerin gerçekleştirilmesinde kullanılması niyetiyle veya kullanılacağını bilerek doğrudan veya dolaylı olarak, yasa dışı bir şekilde ve kasten fon sağlama ve toplama" şeklinde tanımlanmıştır (MASAK, 4738). Terör örgütleri varlıklarını ve eylemlerini devam ettirebilmek için finansal kaynak gereksinimi vardır. Gereksinim duyulan finansal kaynak, yasal ve yasal olmayan kaynaklardan hatta bazı devletlerden elde etmektedirler.

1.5.1.1. Yasal Kaynaklar

Terör örgütlerinin finansman ihtiyacının önemli bir bölümünü yasal yollardan finanse edilmektedir. Örneğin üretim ve hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin yasal yollardan kazandığı gelirlerden terör ve terör örgütlerine finansman desteği sağlanabilmektedir (Resmi Gazete, 2007). Terör örgütlerinin yasal kaynakları kullanması literatürde "siyah yıkama" tabiriyle geçmekte olup, yasal faaliyetlerin sonucunda elde edilen temiz para terörün finansmanında kullanılarak kirlenmektedir (FATF, 2008).

Terör örgütleri, yasal kaynaklar kullandıkları için organize suç örgütlerinden ayrılmaktadır. Organize suç örgütleri ise gelirlerini sadece yasa dışı kaynaklardan elde etmektedir.

1.5.1.1.1. Ticari Faaliyetler

Ticari faaliyet gelirleri, terör örgütüyle gizli bağlantılı şahıslar adına kurulan şirketlerin yasal faaliyetlerinden kazanılan gelirler olup, terörün finansmanı için kullanılmaktadır. Genellikle bu şirketlerin faaliyet alanları, terör örgütüne lojistik destek sağlayacak türden alanlardır. Terör örgütünün ihtiyaç duyacağı malları taşımak ya da uyuşturucu ticaretinde kullanılmak için nakliye şirketlerinin kurulması, terör örgütü mensuplarının ülke dışına kolayca çıkarılması için seyahat acentelerinin kurulması buna örnek olmaktadır.

1.5.1.1.2. Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlar

Terör örgütlerine yasal yollardan kaynak temin edilmesinde, vakıf ile dernek gibi kâr amacı gütmeyen kuruluşlar genellikle tercih edilmektedir. Bu türdeki kuruluşlara bağış, aidat ve yardım şeklinde sağlanan fonlar, çeşitli yöntemler ile terör örgütüne ya da teröristlere aktarılmaktadır. Bu kişilerin çoğu verdikleri paraların terör örgütlerine aktarılacağını bilmemektedir. Kuruluşun yasal hedefi çerçevesinde kullanılacağını düşünerek bağışta bulunan kişiler de vardır. Terör örgütünü destekleyen kişiler, terör örgütüne bilerek ve isteyerek finansman sağlamakta, bunu yasal bir görüntü altında gerçekleştirmektedirler. Bu şekilde kamu otoritelerinin dikkatini çekmeksizin terörü finanse etmektedirler.

1.5.1.1.3. Aidat ve Bağışlar

Aidatlar ve bağışlar, terör örgütlerinin önemli bir gelir kaynağını oluşturmaktadır. Aidatlar, örgüt üyeleri tarafından düzenli olarak toplanan paralar iken bağışlar ise, örgüt sempatanları tarafından gönüllü olarak verilen paralardır.

1.5.1.1.4. Yayın Gelirleri

Terör örgütleri propaganda yapmak ve finansman teminini sağlamak için medya şirketlerini tercih etmektedirler. Terör örgütü yandaşları, terör örgütüne yakın görsel veya basılı yayın organlarına reklam bedeli adıyla yüksek miktarlarda

ödemeler yaparak örgüte finans kaynağı olmaktadır (Yıldırım, 2012: 80). Örgüt üyeleri de bu yayın organlarında görev yapan kişiler olarak gösterilip finansal açılarından desteklenmektedir.

1.5.1.1.5. Sosyal ve Kültürel Etkinlikler

Terör örgütleri finans aracı olarak yurtiçi ve yurt dışında konser, şölen, gösteri, sergi ve kermes gibi çeşitli faaliyetler düzenleyip, bunlardan da katılım ücreti şeklinde gelir elde etmektedirler (MASAK, 2007: 3). Düzenledikleri eğlencelerde kendi yerel sanatçıları sahne alabildiği gibi, örgüte destek vermek isteyen diğer sanatçılarda yer almaktadır.

1.5.1.2. Yasa Dışı Kaynaklar

Terör örgütleri finansman ihtiyacının diğer kısmını doğrudan suç sayılabilecek yasa dışı yollarla gerçekleştirmektedir. Yasa dışı kaynaklara yönelmenin temel nedenleri, örgütlere sağlanan devlet desteğinin azaltılması ile suç piyasasının yüksek gelir kazandırma durumu olmaktadır (Aykın ve Sözmen, 2008: 20).

Terör örgütlerinin yasa dışı kaynaklarının başlıcaları; soygun ve gasp, haraç toplama, fidye, sahtecilik, uyuşturucu madde kaçakçılığı, yandaş devlet yardımı, göçmen kaçakçılığı ve insan ticaretidir. Örgüt bu kaynaklara insanları korkutarak ve zarar vererek ulaşmaktadır. Özellikle son yıllarda kredi kartı ve telefon dolandırıcılığı da masum insanları mağdur ederek terör örgütünün gelir kaynaklarına dâhil olmuştur.

1.5.1.2.1. Soygun ve Gasp

Terör örgütleri ev, iş yeri ve bankalara zor kullanarak girip soygun, gasp ve hırsızlık eylemlerini gerçekleştirirler. Bu eylemler sonucu elde ettikleri paralar doğrudan gelir sağlarken örgüt adının duyulmasını ve örgüt imajının oluşmasını da etkiler. Olumsuz yanı ise yakalanma riskinin oluşu ve bu sebeple para kaynağının sürekli olmayışıdır (Uyar, 2008: 50).

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte terör örgütlerinin soygun, gasp ve hırsızlık faaliyetlerine karşı başta finans kurumları olmakla birlikte birçok işyeri özel güvenlik sistemleri kurarak gerekli önlemleri almaya başlamıştır. Bu faaliyetler karşısında polisler de kendilerini bilinçlendirerek bu sorunların azalmasını sağlamışlardır.

1.5.1.2.2. Haraç Toplama

Haraç, terör örgütleri tarafından bölgede yaşayan kişilerden fiili zor kullanmak veya mecbur kılmak suretiyle “vergi” adı altında alınan nakit paralardır. Haraç veren kişiler terör örgütlerine olan korkularından dolayı can ve mallarına zarar gelme endişesiyle örgütün istediği parayı vermeye mecbur olmaktadır. Örgütlerin genel olarak haraç toplama şekli; koruma, korkutma, zarar vermeme, adam kaçırma, bir suçu ya da durumu yetkililere bildirme tehditleri gibi yöntemlerle gerçekleştirilmektedir (Öztürk, 2000: 2).

Son yıllarda bazı terör örgütleri, insanların dini inançlarını suiistimal ederek fitre ile zekat adıyla insanlardan zorla para toplamaktadırlar. Özellikle ülkelerinden uzakta yaşayan kişiler terör örgütlerinin bu konuda hedefi olmaktadır. Güvenlik güçlerinin teknolojik yönden güçlenmesiyle birlikte, terör örgütlerince oluşturulan haraç sorunu çözümlenmektedir.

1.5.1.2.3. Fidyeye

Terör örgütleri kişi ya da kişileri kaçırmakla iade etmeleri karşılığında fidye talep etmektedirler. Kaçırılan kişiler ünlü, seçkin, zengin kişiler olabileceği gibi sıradan kişiler de olmaktadır. Terör örgütleri aldıkları fidyelerle finans kaynaklarını geliştirmeye çalışmaktadırlar.

Dünyadaki terör örgütleri içerisinde en fazla fidye geliri olan terör örgütü ETA'dır. Örneğin; Katalan işadamı Jesus Serra Santamans 1980 yılının Nisan ayında kaçırılarak, 1.5 milyon dolar karşılığında serbest kalmıştır. Sanayici Adolfo V. Martin ise, yaklaşık 3 aylık bir kaçırılma döneminden sonra 1990 yılının Şubat ayında 2.8 milyon dolar fidye karşılığında özgürlüğüne kavuşabilmiştir (Alkan, 2004). Görüldüğü üzere başarılı iş adamları, siyasetçiler ve diğer ünlü kişiler fidye geliri elde etmek isteyen örgütlerin hedefinde bulunmaktadır.

1.5.1.2.4. Sahtecilik

Sahtecilik, terör örgütlerinin en çok başvurduğu gelir yollarından biridir. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte birçok alana yayılmıştır. Para, kimlik, pasaport, altın, değerli takı ve giyim eşyalarının sahteleri yapılmakta ve bunlar üzerinden ciddi anlamda gelir sağlanmaktadır. Banka, kredi kartı ve sosyal yardım sahteciliği ve diğer yaygın sahtecilik yöntemleri de, terör örgütlerinin finans gereksinimini karşılayan diğer yöntemlerdir (EGM, 2002).

1.5.1.2.5. Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı

Uyuşturucu kaçakçılığı, terör örgütleri için en başta gelmekte ve en fazla kar getirisine sahip olmaktadır. Günümüzde uyuşturucu ve terörün birbirleriyle olan bağlantısı, ideolojik sınır tanımayan küresel bir tehdit meydana getirmektedir. Uyuşturucu üretim, dağıtım ve kullanımı yasak olmasına rağmen yüksek oranda kazanç sağlaması nedeniyle terör örgütlerinin çoğu uyuşturucu madde kaçakçılığı yapmaktadır. 2003 yılı itibarıyla ABD Dışişleri Bakanlığı'nın terör örgütleri listesindeki 36 gruptan 14'ünün uyuşturucudan gelir sağladığı ya da bağlantısının bulunduğu tespit edilmiştir (Sever, 2011: 11).

BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi'nin (UNODC) 2015 Dünya Uyuşturucu Raporu'na göre, dünya genelinde 246 milyon kişi, 15-64 yaş arası her 20 kişiden biri geçtiğimiz yıl en az bir kez uyuşturucu madde kullanmıştır, bu rakama göre kullanım oranının bir önceki yıla göre 3 milyon kişi olarak arttığını göstermektedir (UNODC, 2015). Her geçen gün artmakta olan uyuşturucu madde oranı terör örgütleri için artmakta olan gelirleri ifade eder.

1.5.1.2.6. Yandaş Devlet Yardımı

Devletler çıkarları çatışan diğer devletlere karşı oluşan terör faaliyetlerine, dış destek sağlamak ve bu durumu bir dış politika aracı olarak kimi zaman alenen kullanmaktadırlar (Çakmak ve Ünsal, 2008: 130). Terör örgütlerinin başarısı, genellikle aldıkları dış desteklere bağlı olmaktadır. Terör örgütleri içerisinde dış destek almayı yoktur diye düşünülmektedir.

Terör örgütlerine destek olan ülkeler, örgütlere sığınma hakkı, dernek, yayın organı gibi yan kuruluşlar açmasına izin, kamp yerleri tahsis edip bu kamplarda eğitim, militan kamplarında ve kırsal alanda ziyaret edip moral vererek, yaralanan teröristlere tedavi, silah, cephane ve mühimmat yardımını sağlayarak, teröristlere barınma, giyecek, yiyecek ve lojistik ihtiyaçlar sağlayarak yardımlarını gerçekleştirirler (Denker, 1997: 77).

Terör örgütlerinin destek aldığı başlıca devletler; ABD, Rusya, İngiltere, Fransa, İsrail, Suriye, İran, Irak, Küba, Libya, Kuzey Kore, Belçika, Yunanistan, Bulgaristan, Güney Kıbrıs Cumhuriyeti, Sudan ve Afganistan'dır (Cumhuriyet Gazetesi, 07.02.2014, http://www.cumhuriyet.com.tr/m/haber/dunya/38451/ABD_Turkiye_teroru_destekleyen_ulkeler_arasinda_.html, Erişim Tarihi: 12.12.2016). Bu ülkelerin terör örgütlerini destekleme biçimleri ve amaçları birbirlerinden farklı olabileceği gibi benzer de olmaktadır.

1.5.1.2.7. Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti

Göçmen kaçakçılığı, doğrudan ya da dolaylı bir şekilde, mali veya başka bir maddi çıkar kazanmak amacıyla, bir kişinin vatandaşlığını taşımadığı ya da devamlı olarak ikamet etmediği bir taraf devlete yasa dışı yollarla girişinin gerçekleşmesidir (Yenidünya ve Alşahin, 2009: TCK, 5237/79. md).

İnsan ticareti, Türk Ceza Kanunu'na göre "zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak ya da esarete tabi olmak, vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek amacıyla kişilerin ülkeye sokulması, ülke dışına çıkarılması, tedarik edilmesi, kaçırılması, bir yerden başka bir yere götürülmesi veya sevk edilmesi ya da barındırılması" şeklinde tanımlanmaktadır (TCK, 5237/80. md.).

Göçmen kaçakçılığı ile insan ticareti kavramlarının farklı olduğu görülse de her ikisi de suç sayılmakta ve terör örgütlerinin gelir kaynakları arasında yer almaktadır. Kişilerin rızası olmadan ya da kandırarak insanlar üzerinden gelir elde

ederler. Terör örgütleri kimi zaman bu kişileri terör eylemlerine alet etmekte kimi zaman da onları teröre kurban etmektedirler.

Son yıllarda ülkemizi yakından ilgilendiren göçmen kaçakçılığının ekonomiye verdiği olumsuz etkilerine bakıldığında, neden olduğu kayıt dışı istihdam ile beraberinde meydana getirdiği işsizliğin vatandaşlarımızı etkilemekte olduğu görülmektedir. Emniyet Genel Müdürlüğü Strateji Daire Başkanlığı kayıtlarınca, mültecilerin barınma ile tahliye giderleri olarak kamu kaynaklarından 2010'da yaklaşık 4.7 milyon TL harcandığı, 2014-2015'de ise 7.6 milyon dolar harcandığı bildirilmektedir. (www.terororgutleri.com, Erişim Tarihi: 10.09.2016). Rakamlardan da anlaşılacağı gibi göçmen kaçakçılığının verdiği zararın maliyeti son yıllarda artış göstermiştir.

1.5.2. Terör Örgütlerinin Giderleri

Terör örgütleri varlıklarını ve faaliyetlerini sürdürebilmek için bir takım ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçlar terör örgütlerinin finansmanı üzerinden gider olarak adlandırılır. Başlıca terör örgütlerinin giderlerini; silahlanma, barınma, iletişim ve teknik giderler olarak sınıflandırabiliriz.

1.5.2.1. Silahlanma

Silah, terör örgütlerinin faaliyetlerini gerçekleştirmek için kullandıkları en temel araçtır. Silah ve mühimmatın yasal yollardan elde edilmesi mümkün olmadığından silahlanma için ayrı bir maliyet gerekmektedir. Silahların kalitesi ve vurma gücünün yüksek olması bu maliyetleri daha da artırmaktadır. Terör örgütünün silahlarla yapacağı faaliyetler örgüt imajını ve gücünü belirlemektedir. Silahlanma giderleri terör örgütlerinin hiçbir zaman göz ardı edemeyeceği ve örgütün devamlılığı için gerekli olan giderlerdir.

1.5.2.2. Barınma

Terör örgütlerinin farklı şehir ve ülkelerde, halkın bulunduğu yerden uzak genellikle dağlık arazilere yerleşmelerinden dolayı barınma ve beslenme ihtiyaçları bulunmaktadır. Şehirlerde ise hücre evlerinde barınmaları ve lojistik destek almaları maliyet teşkil etmektedir (Mikail, Karabulut ve Değer, 2014: 111). Örgüte üye

olanların sayıları ve faaliyetleri arttıkça barınma giderleri de aynı oranda artış göstermektedir.

1.5.2.3. İletişim Giderleri

Terör örgütleri örgüt içi ve örgüt dışı iletişimi telefon, internet, sosyal medya ve televizyon kanalları üzerinden gerçekleştirmektedir. Örgütün iletişiminin sağlanması için parasal giderler oluşmaktadır. Örnek olarak, Interpol kaynaklarındaki açıklamalara göre, PKK'nın örgüte bağlı olarak yayın yapan televizyon kanalları için yıllık harcaması 3,2 milyon dolar şeklinde olmaktadır (Uyar, 2008: 41).

Terör örgütleri açısından iletişim önemli olmakta ve bu gider kalemi için yapılan harcamalar zorunlu olarak görülmektedir. İletişim giderlerinin azaltılması halinde, örgüt içi iletişimde aksaklıklar meydana gelmekte ve bu da örgütün koordinasyonunun bozulmasına sebep olmaktadır. İletişimin kesintiye uğraması halinde ise, örgütün gerçekleştirdiği eylemlerin başarısı olumsuz yönde etkilenmektedir.

1.5.2.4. Teknik Giderler

Terör örgütünün ulaşım, tedavi, giyecek, propaganda faaliyetlerine uygun gerekli donanım ve teçhizat masrafları örgütün teknik giderlerini oluşturur. Teknik giderler örgütün gelir kaynaklarından sağlanan paralar ile karşılanmaktadır. Teknik giderler, örgütün varlığını sürdürmesi için zorunlu olarak yer alan giderlerdir.

Teknik eksiliklerin oluşması halinde, örgüt mensupları eylem planlarını hayata geçiremezken günlük yaşantılarında da sıkıntılarla karşılaşmaktadırlar. Örnek olarak, yaralı bir terörist için tedavi nasıl birinci dereceden önemli ise tedavi için harcanan giderin olması da o derece önem arz etmektedir. Teknik giderlerini karşılayamayan bir terör örgütü, kısa sürede varlığını kaybetmek durumundadır.

İKİNCİ BÖLÜM

TERÖR VE DEVLETLEŞME AMACI

2.1. Devletleşme Süreci ve Bileşenleri

Devlet (state) kavramının, “durum” veya “var olma biçimi” anlamındaki Latince “status”tan geldiği bilinmektedir. Devlet kavramı, bugün kullanılan anlamıyla Machiavelli sayesinde yaygınlaşmıştır (d’Entreves, 2000: 193-195). Machiavelli’ye göre; insanlar üzerinde emretme yetkisine sahip olan veya olmuş olan bütün hâkimiyetler, devlet ismini alırlar ve bu devletler ya cumhuriyettir, ya da krallıktır.

Hobbes’un yaklaşımına göre, devletin varlığı ve meşrutiyeti bireye bağlı olup; bireyler bölünmez bir egemenlik ile yönetildiğinde, birlikte barış içinde yaşayabilir ve serbestçe ticari hayat geçirebilirler (Hilav, 1985: 92). Locke’a göre ise devlet, bireylerin hayatını, özgürlüğünü ve mülkünü korumak için gerekli olmaktadır. Toplum devletten önce var olmakta ve bireylerin toplamını ifade etmekte iken devlet, topluma rehberlik etmek amacıyla kurulmuştur. Devletin kurulması, tüm hakların devletin elinde olmasını zorunlu kılmaz (Held, 1983: 10-11). Locke, bireyin ve toplumun devlete göre önceliği olan, çağdaş anlayışın en önemli kısmını oluşturmuştur.

Hegel’e göre devlet, aile ve toplum gibi ahlaki kurumları üstünde, toplumsal evrimin en son aşamasını oluşturan ahlaki bir topluluktur (Hazar, 2009: 234). Bu görüş, sivil toplumun varlığını sürdürmesi ile gelişme halinde olması, üzerindeki devletin varlığına bağlı olmaktadır. Bu anlayış, devletin olmasının zorunlu olduğunu ifade etmektedir.

Marks’a göre devlet, sivil toplumu ve sivil toplum içindeki sınıfsal yapıyı yansıtmaktadır. Ona göre devlet ve sivil toplum, kökenleri ve doğaları itibarıyla birbirinden ayrılmaktadır (Şaylan, 1995: 33-34). Weber, Marks’ın görüşleriyle benzer düşüncelere sahip olmasına karşın; devletin zaman içinde değişmeyen niteliği, otoritesi altında bulunan toplumsal sistemi yeniden üretmesidir düşüncesiyle Marks’tan farklılaşmaktadır.

Devlet, belirli sayıdaki insan topluluğunun bir toprak parçası üzerinde egemenlik kurmasıyla oluşmaktadır. Kısaca bir devleti meydana getiren üç ana unsur vardır: Coğrafya, millet ve egemenlik (Gözler, 2010: 43). Bu üç unsur bir araya gelmeden herhangi bir bölge için devlet tanımı kullanılamaz. Devlet için gerekli unsurlar oluşturulduğunda ise devlet kendiliğinden kurulmuş olmaktadır.

Yeni kurulan bir devletin kabul görmesi için gerekli koşullar, sınırları belirli bir ülke ve egemen-üstün bir otoritenin varlığı ile uluslararası yükümlülüklerini yerine getirmeye gücünün yetmesidir (Yılmaz, 2014: 375). Yeni kurulan bir devletin varlığını kabul ettirmesi ve diğer ülkelerce tanınması gerekir. Bu yeni kurulan devletlerin tamamlayıcı ögesini oluşturmaktadır. Fakat bir devletin diğer devleti kabul edip etmemesi, o devletin “devlet olma statüsü (statehood)” üzerinde bir etkisi olmamaktadır (Shaw, 2003: 383).

Bir devletin kurulması için öncelikle insan topluluğuna ve bu insanların üzerinde yaşaması için gerekli bir toprak parçasına ihtiyaç vardır. Günümüzde ise bir devletin egemenliğinde olmayan hiçbir toprak parçası yoktur. Bu sebeple devlet kurmak isteyen kişilerin yapması gereken, diğer bir devletin egemenliğinde olan bir toprak parçasını o devletin egemenliğinden kurtarmak veya o bölge üzerinde kendi egemenliklerini oluşturmaktır (Gözler, 2007: 10).

Devlet kurmak isteyen kişiler, üzerinde yaşadıkları devletten iki türlü yolla toprak talebinde bulunurlar. Mevcut devlet bu talebi olumlu karşılayıp kabul ederse barışçıl yollardan toprak sahibi olunarak yeni bir devlet kurulmuş olur. Aksi halde mevcut devlet yeni kurulmak istenen devleti hiçe sayıp kabul etmezse iç savaş başlayabilir. Yeni devlet kurmak isteyen grup, terör faaliyetleriyle birlikte mevcut ülkeye zarar vermeye ve kimliğini kabul ettirmeye çalışır.

Aslen var olan devlet, yeni kurulmak istenen devleti kabul etmediği takdirde, bu fikri tamamen ortadan kaldırmak istemektedir. Mevcut devlet, yeni bir devlet kurmak isteyen kişileri tutuklayıp yargılayarak sonucunda, müebbet hapis veya ölüm cezasına çarptırmaktadır. Yeni bir devlet kurmak isteyen kişiler ise, devletin polisine ve askerine saldırarak varlıklarını kabul ettirmeye ve direnişe geçmeye çalışmaktadırlar. Genellikle bu kimseler sayılarını arttırmak ve yandaş

bulmak için çeşitli propagandalara yönelmektedirler. Amaç sayıca çoğalarak devletin güvenlik güçlerini etkisiz hale getirmektir. Ancak bu oldukça düşük bir olasılık olmaktadır. Çünkü devletin düzenli ordusu karşısında bu kişiler genellikle yenilmektedirler. Sadece terör faaliyetleriyle aslen var olan devlete ve üzerinde yaşayan halka zarar vermiş olmaktadır.

Devletlerin hak ve görevlerinin belirlenmesi için, mevcut bir devletin ne zaman sona erdiği ya da yerine geçen devlet veya devletlerin hangi tarihte kurulduğunun tam olarak tespitine gerek duyulmaktadır. Bu tarihe uluslararası hukukta “kritik tarih” denilmektedir (Brownlie, 1996: 130-131). Kritik tarih, belirli bir ülke üzerindeki egemenliğin tamamen sağlandığı tarihi ifade etmektedir (Wallace, 1997: 94).

Olser ve Mendeloff, devlet kurma biçimlerini üçe ayırır ve temellerindeki filozofik varsayımlarıyla birlikte model olarak açıklamaktadır (Olser ve Mendeloff, 2007). Bunlar; hızlı demokratikleşme, önce güvenlik ve yavaş demokratikleşme modelleridir.

Hızlı demokratikleşme modeli, klasik modernleşme kuramına benzemekte, modern ve geleneksel kurumları birbirlerine karşıt olarak göstermektedir. Baskı altındaki toplumlara müdahale etme şeklindeki yöntemleri liberal kurumların transferini seçmektedir. Bu şekilde farklı siyasi,tarihi, sosyal ve ekonomik özelliklere bakılmadan bütün toplumlarda devlet kurma mücadelesini özgürleştirerek, hukuk ile birlikte seçim kurumlarını güçlendirmek için dışarıdan siyasi ve askeri baskının doğru bir karışımını belirlemektedir (İpek, 2011: 67). Bu modele göre, anarşi ve sivil şiddeti önlemenin çaresi uygun maliyetli yeni siyasi kurumları oluşturmaktan yani hukukun üstünlüğünden geçmektedir (Olser ve Mendeloff, 2007: 682).

Önce güvenlik modeli, şiddetin ve baskının yoğun olarak yaşandığı hatta iç savaşın içinde bulunan devletlere yönelik oluşturulmuş bir yaklaşımdır. Bu modele göre, hukuk ve düzeni sağlamakla yükümlü olan kamu idari yapıları ile ordu aracılığıyla devletin kapasitesinin güçlendirilmesini öngörmektedir (İpek, 2011: 71). Huntington’a göre; siyasi düzende öncelik güvenliğe verilmeli, sosyal ve

ekonomikdeğişimlerin öncesinde hakimiyet sağlayacak olan ordu ve diğer devlet kurumlarının güçlendirilmesi gerekmektedir (Huntington, 1968: 21-22).

Yavaş demokratikleşme modeli, diğer iki modelden farklı olarak faydacılığa dayanmaktadır ve devlet kurumlarının her toplumun kültürel ve tarihi özelliklerine uygun olarak geliştirilmesini öngörür. Bu model sadece siyasi kurumların değil devletin bütün kurumlarının geliştirilmesini ve kapasitesinin artırılmasını savunmaktadır. Ayrıca bu model, vatandaşlarının kendi devletine güvenmelerini ve devletin işlerliğinden memnun olmaları gerektirir. Bu devlet kurma modeli; devletin görevini azaltarak, siyasi partiler, sendikalar ile diğer meslek örgütlerini dışlamakta ve piyasa ekonomine uygun olan bireyi ön plana çıkaran, yerel katılımı bir sivil toplum oluşturmaktadır (Halabi, 2004: 13).

2.2. Terör ve Devletleşme

Terör örgütlerinin ideolojilerine göre nihai amacı kendi düşünce sistemini yansıtan ya da kabul etmiş insan topluluklarından oluşan bir devlet kurmaktır. Terör eylemlerinin etkinliğinden ve siyasal oluşumlardan kazanım elde eden terör örgütleri devletleşmeye çalışmaktadır. Terör, devletleşmenin gerçekleşmesi için kullanılan bir yöntemdir. Bir toplumsal oluşumdaki güvenlik anlayışı ile sorunlarını, devletleşme süreci ile ilişkilendirmek genel olarak doğru sayılmaktadır (Krause, 1998: 130).

Günümüzde terör örgütlerinin kapasitesi ve yöntemleri değişmiştir. Eskiden terör örgütü denildiğinde aklımıza 100-200 kişilik silahlı gruplar gelmekteydi. Oysa şimdilerde terör örgütleri çok güçlü silahlara, bombalara, tanksavarlara, bombalayan uçaklara ve her türlü askeri ekipmana sahiptir. Parasal açıdan güçlerinin yanı sıra binlerce militanı bulunmaktadır. Böylesi imkanlara sahip terör örgütlerine “yarı devletleşmiş gruplar” da denilmektedir (Yarar, 2015).

Günümüz terör örgütlerinin eskilerine kıyasla en büyük farklılığı örgütsel yapısıdır. Eski terör örgütleri dikey ve hiyerarşik yapıdayken, yeni terör örgütleri yatay bir ağ şeklindedir (Eid, 2014: 173). Yatay şekilde örgütlenmenin faaliyet alanı daha etkin ve daha geniştir. Bu şekilde örgütlenme, istihbarat sisteminin işleyişi kolaylaştırmaktadır.

Terör örgütlerinin devletleşme sürecinde başarılı ya da başarısız olması mevcut devletin karşı koyma gücüne bağlıdır. Job'a (1992: 22) göre; devlet gücünün dört unsuru yoksa o devlet zayıf olmakta, kaynakların etkili şekilde toplumdan çekilebilmesi ile toplumun harekete geçirilebilmesi, hizmetlerin sağlanabilmesi, alt yapısal kapasite, asker ve polis gücünün iç ve dış tehditler karşısındaki etkili kullanımı ve tek ulusal bir kimliğin gerçekleşmesidir.

Zayıf olarak nitelendirilen bir devletin terör örgütünü bastırması ve tamamen yok etmesi olası sayılmaz. Çünkü terör örgütünün güç kapasitesi arttıkça, zayıf devleti savunmasız hale getirecektir ve bir süre sonra yeni bir devletin oluşmasını sağlayacaktır. Diğer bir durum ise, mevcut devlet zayıf değilse ona karşı olan terör örgütü diğer ülkelerden destek talep edebilir. Güçlü devletlerin vereceği destekler sayesinde terör örgütü mevcut devleti yıpratarak vereceği zararı artırır. Güçlü devletler ise, destekledikleri terör örgütlerini kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmektedirler.

Terör örgütleri, dini ve etnik kimliklerini propaganda aracı haline getirerek mevcut ülke içerisine nüfuz etmeye ve militan sayılarını arttırmaya çalışırlar. Amaçları vatandaşlar arasında görüş farklılıkları oluşturarak devletin güvenliğini tehlikeye atmak ve kaos ortamı meydana getirmektir.

Devletlerin terörle mücadele politikasında başarılı olmasının ilk şartı, terörün niteliği, yapısı ve etkilerinin iyi tespit edilmesidir (Alp, 2013: 5). Terör örgütleri, devleti ve vatandaşları ekonomik, psikolojik, sosyo-kültürel açıdan etkilerken devletin yumuşak gücünün önemli bir unsuru olan turizm boyutunu da etkilemektedir.

2.2.1. Ekonomik Etkileri

Terör örgütleri, devlet üzerinde baskı oluşturabilmek için maddi zarar vermeye çalışırlar. Terörün devlet üzerinde yarattığı en önemli zararlar, insan kayıplarından sonra ekonomik maliyetler kapsamında oluşmaktadır. Terörden olumsuz etkilenen devletin ve vatandaşların harcamalar ve yatırımlar üzerindeki dengesi bozularak ekonomik sistemin belirsizleşmesine sebep olur. Yapılan bir araştırma, terör eylemlerinin sayısının artmasıyla yatırımların azalmakta olduğunu,

kamu harcamalarının da artış gösterdiğini ortaya koymaktadır (Bloomberg, Hess vd, 2004: 1019).

Terör saldırıları sonrası yıkılan ve hasar gören binalar, devlet için maliyet teşkil etmektedir. Bunların yeniden yapımı ve onarımı için harcanan tutar devlet bütçesini zarara uğratar. Terör saldırılarının sonrasındaki maliyetlerin yanında terörü önlemeye dair harcanan maliyetler de bulunmaktadır. Örneğin, savunmaya ve güvenlik kontrollerine harcanan paralar ekonomiyi önemli ölçüde sarsmaktadır.

Terör, ülkelerin dış ticaretini ve yabancı sermaye yatırımlarını da olumsuz etkilemektedir. Terör yüzünden ülkedeki güven ortamının kaybolması yabancı ülkeleri ve yatırımcıları ülkeden uzaklaştırmaktadır. Bir araştırma, terörden etkilenen ülkelerin birbirleriyle daha az ticarete girdiklerini göstermektedir (Nitsch ve Schumacher, 2004: 178).

Devlet, vatandaşlarının güvenlik ve asayişini sağlamakla birlikte onların terör faaliyetleri karşısında uğradıkları zararı tazmin etmekle de yükümlüdür. Terörle Mücadele Kanunu'nun 21. maddesinde, terörle mücadele görevini yürütmekteyken zarar gören kamu personelinin zararlarının tazmin edilmesi, dul ve yetim kalan yakınlarına maaş bağlanması hususları düzenlenmekte ve 22. maddesinde ise, terör eylemlerinden zarar gören kişilerin zararlarının devlet tarafından karşılanması garanti altına alınmaktadır (Adalet Bakanlığı, 2009).

Terörün ekonomik etkilerini ele aldığımızda tek olumlu etkisinin savunma sanayinin gelişimine olduğunu görürüz. Özellikle Türkiye'deki savunma sektörünün gelişme kaydetmesi, bu alanda faaliyet gösteren firmaların üretim teknolojilerini geliştirerek, Ortadoğu ve diğer ülkelere savunma sanayi ürünlerini ihraç etmesini sağlamıştır (Öztürk ve Çelik, 2009: 95). Terör olaylarının yoğun yaşandığı dönemlerde, sektörel anlamda önemli bir rant sağlanmaktadır.

2.2.2. Psikolojik Etkileri

Terörün en önemli amacı insanların korku ve paniğe kapılmasını sağlamaktır. Bu hedeflerine ulaşabilmek için cana kıyım, malı yakıp yıkma ve insanlara karşı işkence yollarına başvururlar. Terör insanların korku ile yaşamasıyla birlikte

sindirmeye ve eylemsizleştirmeye çalışmaktadır. Böyle bir durum karşısında bireyler sağlıklı yaşam koşullarından endişe etmeye başlar ve toplum üzerinde genel bir huzursuzluk hakim olur. Uzun yıllar terör ve savaş gibi politik şiddetten etkilenmiş toplumların, stres belirtilerini göstermede yüksek risk taşıdığı görülmektedir (Hournai, Armanian ve Zurayk, 1986: 270).

Terör örgütlerinin insan psikolojisini etkileme yollarından biri medya unsurudur. Medya araçlarını propaganda unsuru olarak kullanmakta iken toplum üzerinde korku ve stres bozukluğuna yol açmaktadır. Ayrıca olayların görsel olarak ifade edilişi, izleyicilerin olayları yaşayan insanlar ile arasındaki mesafeyi kaldırmasına, kendilerini gösterilen olaylarının içerisinde hissederek bununla ilgili tutum ve duygu geliştirmesine sebep olmaktadır (Schleifer, 2006: 8).

Medyanın terör olayları karşısında çok hassas davranması, haberlerinde çok özel bir dil kullanarak yayın yapması ve haberlerinde terör örgütlerinin amaçlarına hizmet edecek herhangi bir yayından kaçınması gerekmektedir. Aksi halde reyting kaygısı ve haberi ilk önce duyurma telaşına kapılmaları, terör eylemlerinin etkisinden fazla olarak algılanmasına yol açmakta, bu durum ise toplumda panik ve tedirginliğe sebep olmaktadır (Özkan, 2006: 8).

Terör faaliyetleri toplumdaki tüm bireylerin psikolojisini olumsuz yönde etkilemektedir. Bireylerin fiziksel ve psikolojik bütünlüğünü, malvarlığı ile diğer kendi varlıklarını, tanışıklık, aşinalık ve kontrol edebilirlik duygusunu, önemli değerlerini, davranışlarını, düşüncelerini, yorumlarını, tutumları ile tahminlerini doğrudan ya da dolaylı olarak tehdit etmekte ve travmatik bir toplum modeli oluşturmaktadır (Demirli, 2011: 71).

2.2.3. Sosyo-Kültürel Etkileri

Terör örgütleri bir toplumun sosyo-kültürel yapısını bir anda değiştiremeyecekleri bilinciyle birlikte eylemlerini zamana yayarak yıpratma yoluna gitmektedirler. Bu sebeple terör örgütleri, ekonomik açıdan değerli yerlere, din ve eğitim kurumlarına yönelik eylemler gerçekleştirirler (Özcan, 2000: 300). Zarar gören kurumlar zaman içerisinde birbirlerini olumsuz etkilemektedir.

Terör çevresel rahatsızlık vererek güven sorununa sebep olmakta ve sosyolojik açıdan önemli olan göç olgusunu oluşturmaktadır. İnsanlar yaşadıkları korkuyla birlikte bağlı oldukları ülkenin topraklarından kopmak zorunda kalabilirler. Yaşanılan bu zoraki göçler neticesinde göç eden kişilerin kültürel kimlikleri zaman içerisinde zarar görürken, göç alan ülkede ise toplumsal bozulmalar ortaya çıkar.

Yaşanılan zoraki göçler sonucu göç eden kişilerin evlerinden ve işlerinden ayrılmaları, yoksullukla mücadele etmelerine ve devlete duyulan saygı ve güvenin kaybolmasına neden olmaktadır. Vatandaşların vergi vermek ve askere gitmek gibi devlete karşı mecburi yükümlülüklerini sorgulamaya başlamalarına ve imkanlar doğrultusunda bu yükümlülükleri yerine getirmemeyi düşünmelerine yol açmaktadır. Bu düşünceler karşısında bölgedeki insanlar arasında husumet oluşmakta ve bu durum da millet olma bilincine zarar vermektedir.

Terör insanların kendilerini güvensiz hissetmesine neden olmakta ve demokratik devletin iki temel direğinden biri olan kişisel güvenliğin temelini sarsmaktadır (Matthew ve Shambaugh, 2005: 226). Kişisel güvenlik kaygısı duyan bireyler toplum içinde hak ve özgürlüklerini yaşayamamakta ve kendilerini baskı altında hissetmektedirler.

2.2.4. Turizm Boyutu

Turizmin ülkeye sağladığı gelirlerin önemi tartışılmazdır. Turizm, dünyadaki en büyük endüstrilerden birisi olurken, aynı zamanda birçok gelişmekte olan ülkeler için başlıca döviz kaynaklarından birisi olmaktadır (Drakos ve Kutan, 2003: 621). Turizm terörden her daim olumsuz etkilenmektedir. Bu olumsuz etkinin bilinciyle terör örgütleri faaliyetlerini ve propagandalarını artırmak isterler. Amaçları yıldırma ve korkutmayla ülkeye turistlerin girişlerini engellemektir. Turizm gelirlerinin düşmesi, devletin ekonomisini sarsmakta ve terör örgütleri, devletin bu sarsılma karşısında örgütle iletişime geçmesini ve şartların kabulü için yaptırımda bulunmasını isterler.

Bir bölgenin turizm kapasitesi değerlendirilirken doğal, kültürel ve tarihi çekiciliklerinin yanı sıra ulaşım olanakları ve sunulacak hizmetleri de büyük önem taşımaktadır. Öte yandan ise turizmin öncelikli temel talebi, doğal güzellikler

ilekültürel çekicilikler değil siyasi istikrarın olduğu güvenli bir ortamdır (Taner, 2000: 94). Yaşanılan terör saldırıları ve uluslararası krize neden olan diyaloglar, ülkelerin istikrar ve güvenilirliğine zaman zaman gölge düşürmektedir.

Terör yüzünden sadece turizm gelirleri düşmez ülke imajı da olumsuz etkilenir. Ülkeye gelen turistlerin terör karşısında korku ve paniğe kapılmaları sonrasında diğer turistlerin tercih etmesini de engellemektedir. Özellikle turistleri hedef alan terör faaliyetleri, ulusal ve uluslararası medyanın yoğun ilgisini taşımaktadır (Taner, 2000: 94).

Turistleri etkileyen şiddet olaylarının arka planında sembolik bir anlam vardır. Terör örgütleri açısından sembolizm, büyük önem taşıdığı için yabancı turistlere karşı uygulanan sembolizm faktörü oldukça önemli konumda bulunmaktadır (Cavlek, 2002: 483). Çünkü turistlere yapılan terör eyleminin etkisi normale kıyasla daha fazla olmakta ve dünya üzerinde daha çok ses getirmektedir.

Terörün turizme etkileri bölgelerin stratejik konumları itibariyle farklılık göstermektedir. Türkiye ile ilgili bu konudaki çalışmalar incelendiğinde, Yunanistan, İsrail ve Türkiye için Drakos ve Kutun (2001) 1996 Ocak-1999 Aralık dönemine ilişkin analizlerinde, terörizmin turizm üzerindeki bölgesel rekabete etki edip etmediğini test etmiştir. Bu analizlerin sonucunda turizm sektörünün terörist saldırılar karşısındaki duyarlılığının İsrail ve Türkiye için, Yunanistan'a oranla daha çok olduğu saptanmıştır.

Ülkelerin terörizmin turizm sektörüne zarar vermesini önlemek için almış oldukları tedbirler ve başlatılan faaliyetler neticesinde ülke ekonomisi üzerinde birtakım maliyetler oluşmaktadır. Fakat turizmden gelen gelirin büyüklüğü ve ülke imajının önemi sebebiyle bu zoraki maliyetlere katlanılmak durumunda olunur.

2.3. Uluslararası Terörizm ve Devletleşme

Uluslararası terörizm, birden fazla ülkenin topraklarını veya insanlarını hedef alan, uluslararası alanda organize bir yapılanma ve etkili eylem yapabilme yeteneğine sahip olan, belirgin uluslararası sonuçlar doğuran, ulusal bir sisteme ülke

dışından yöneltilen bir şiddet ya da şiddet içeren tehdit eylemidir (Topal, 2005: 51). Bu eylem devletin sınırlarını aşmakta ve uluslararası sonuçlar doğurmaktadır.

Uluslararası sistemde devletlerarasındaki ilişkiler genellikle menfaatlere dayalı olduğundan evrensel terör örgütleri bulunmamaktadır (Yüce, 2014). Bir ülkenin terör örgütü olarak ilan ettiğini diğer bir ülke çıkarları doğrultusunda özgürlük savaşçısı olarak ilan etmektedir. 11 Eylül saldırıları sonrasında ABD'nin baskısı ile El-Kaide ve Taliban dünya devletleri tarafından terör listesine alınmıştır. Sonrasında El-Kaide'ye karşı birlik olunup ABD'nin Afganistan'a karşı yapacağı operasyonlar desteklenmiştir.

2003'te ABD, uluslararası alandaki gücünü kullanarak teröre destek verdiği gerekçesiyle Irak'a savaş açmıştır (Yapıcı, 2006: 23). Savaşın diğer bir nedeni olarak da Irak'ın kitle imha silahlarını elinde bulundurmasını ve Saddam gibi bir diktatörü devirip yerine demokrasi inşa edeceğini ileri sürmüştür. Sonrasında çok sayıda sivilin canını kaybetmesine ve sürekli terör eylemlerinin yaşandığı bir yer haline gelmesine sebep olmuştur.

ABD tarafından demokrasi getirileceği ileri sürülen Afganistan ve Irak'ın savaş öncesi döneme kıyasla daha kötü bir hal alması terörün önlenmesini değil bahane olarak kullanılmasını akla getirmektedir. Diğer taraftan 1948'de kuruluşundan beri İsrail'in sürekli olarak Filistin'i bombalamasına seyirci kalan ABD'nin terörü önlemeye çalışması bu bağlamda dikkat çekmektedir.

Hegemon ülke liderlerinin, uluslararası terörizm gibi önemli konular karşısında kendi düşüncelerine göre hareket etmeleri, uluslararası hukuku hiçe saymaları ve başkalarına yaşam şansı tanımamaları terörü artırmaktadır (Hanlı, 2013). Uluslararası terörün önlemesi için teröre veya bir başka terör örgütüne başvurma şekli asla savunulamaz bir yöntemdir. Terörün bir başka terör örgütü ile bitmeyeceği tam aksine terör olgusunu büyüteceği ve can kayıplarını artıracığı bir gerçektir. Terörü bahane ederek başka bir ülkeye müdahalede bulunmanın dünya üzerinde bunu gerçekleştiren devletlerin imajına zarar verdiği düşüncesi ile bazı devletler gizlice terör örgütlerini istekleri doğrultusunda desteklemektedirler.

Günümüzde terörizmle mücadelede ulusal önlemler yetersiz olmakta ve uluslararası işbirliğine ihtiyaç duyulmaktadır. Terörle mücadele için gerekli uluslararası uygulamalardan bazıları şunlardır (Tunçsiper ve Gönen, 2001: 6-7):

- Terörün gerçek anlamının anlaşılması,
- Toplumsal problemlerin sadece belirli yöntemlerle çözülemeyeceğinin kabul edilmesi,
- Yenilenen ve değiştirilebilen bir terörle mücadele politikasının sağlanması,
- Kamu vicdanının oluşturulması,
- Korkuların ortadan kaldırılmaya çalışılması,
- Kargaşa ortamının düzenlenmesi,
- Terörle mücadelede kamu desteğinin elde edilmesi,
- Gerçek çözüm yolları bulmaya yönelik uluslararası ilişkilerin geliştirilmesi,
- Siyasi istikrar, etkin güvenlik birimleri ve hükümet desteğinin sağlanması,
- Strateji merkezlerinin oluşturulması,
- Güvenlik güçlerinin morallerinin artırılması,
- Uzman personel, teknik donanım ile kazanılan tecrübelerden yararlanılması,
- Devlet politikasında tahrik ve taviz dengesinin sağlanması,
- Devletin mücadelesindeki haklılığı yansıtabilmesi,
- Ülkeye terörist girişlerinin önüne geçilmesi,
- Teröristlere verilen dış desteğin bitirilmesi.

2.3.1. ABD'nin Uluslararası Terörizme Yaklaşımı

ABD'nin yakın döneme dair uluslararası terörizmle yaklaşımını incelediğimizde üç döneme ayırabiliriz. Birinci dönem olarak 2001-2006 yılları arasındaki yani terör saldırılarından ardından “teröre karşı savaş” konseptini yansıtan “ya bizimlesiniz ya da bize karşısınız” anlayışıyla özetlenen bir terörle mücadele politikasının yürütüldüğü dönem adlandırılmaktadır (UTSAM Raporu, 2010: 2).

İkinci dönem olarak Irak işgali sonrasında ABD'nin uluslararası işbirliğine daha fazla önem verdiği ve teröre karşı mücadelenin gerçekleştirilmesinde birlikte hareket etmenin gerektiğini vurguladığı dönemdir. ABD Başkanı George W. Bush, özellikle birinci dönemde zorun gücüne dayanarak uluslararası terörizme savaş ilan etmiştir. Bu sebeple Afganistan ve Irak'a başlattığı savaş sonrasında dünya üzerindeki ABD'nin imajı zarar görmüştür. Sonraki dönemde ise, bu imajı düzeltmeye yönelik olarak “insanların kalp ve zihinlerinin kazanılması gerektiği” düşüncesi hakim olmuştur (UTSAM Raporu, 2010: 2). Daha fazla diplomasi ve uluslararası işbirliğine önem verilmiştir.

Üçüncü dönem ise ABD'nin “dünyanın sorunlarını tek başına ABD çözemez bu sorunları birlikte çalışarak çözmeliyiz” anlayışının yansıtıldığı dönemdir. Bu dönemde ABD Başkanı Barak Obama, yumuşak güç kullanımını önceleyerek, seçtiği saygın uluslararası aktörlerle yeni bir anlayış tarzıyla terörü bitirmeye niyetlenmiştir (Cinoğlu ve Özeren, 2009: 290).

Obama yönetimi boyunca insan hak ve özgürlüklerine daha saygılı olunması gerektiği, işkencenin yasaklanması ve terörle mücadele etmek için uluslararası işbirliğinin mutlaka gerekli olduğu vurgulanmıştır. Bush döneminde bozulan ABD imajını yeniden düzeltmeye ve herkesin sempatisini kazanmaya çalışmıştır. Özellikle Türkiye ziyareti sırasında TBMM'de yaptığı konuşmada (Obama, 2009) “ABD, İslam'la savaş içinde değildir, asla da olmayacaktır” açıklaması bu imaj yenilemesinin en önemli adımını oluşturmaktadır.

2.3.2. AB'nin Uluslararası Terörizme Yaklaşımı

11 Eylül saldırılarına kadar geçen sürede AB'nin ortak politikalardan oluşan temel yapısını göz önünde bulundurduğumuzda ekonomik politikalarda yakalanan başarı dış güvenlik ve dış politikalarda sağlanamamaktadır. AB'ye üye ülkelerin ulusal menfaatlerini ön planda tutmaları sebebiyle, kendi yetkileri dâhilinde terörizmle mücadele etmek istemektedirler. Bu durum ise AB'nin terörizmle uluslararası mücadelede görüş birliği sağlamasını zorlaştırmaktadır.

AB, 11 Eylül saldırıları sonrasında ABD'nin yanında yer alarak destekte bulunmuştur. 11 Eylül saldırıları ardından değişen terörizm algısı sonucu askeri saldırılar gerçekleştiren ABD'nin aksine AB daha sakin ve ılımlı politikalar benimsemektedir. ABD'li yetkililer “teröre karşı savaş” ifadesini kullanırken AB, “terörizmle mücadele” ifadesini tercih etmektedir (Keohane, 2005: 9). AB, terörizmle mücadeleyi iç güvenlik sorunu olarak kabul edip, mücadele kapsamında savunma haricinde bulunan askeri yöntemlerin kullanılmasını doğru bulmamaktadır.

AB'nin terörizmle mücadele stratejisi; önleme, koruma, izleme ve karşılık vermeden oluşan amaçlar çerçevesinde oluşturulmaktadır. Bu kapsamda AB'deki çok sayıda kurum tarafından izlenen terörizmle mücadele çalışmaları, radikalleşmenin önüne geçerek terör örgütlerine insan kaynağının önlenmesinden, bir terör eylemi ile karşılaşıldığında ortaya çıkabilecek zararların en aza indirilmesine kadar bütünsel bir anlayış olarak değerlendirilmektedir (Tangör ve Sayın, 2012: 87).

AB, uluslararası terörizmle mücadele sürecinde yaşadığı 11 Mart 2004 İspanya ile 7 Temmuz 2005 İngiltere saldırılarıyla terörden birebir olarak etkilenmiştir. Son olarak 13 Kasım 2015 Fransa ve 22 Mart 2016 saldırıları AB'nin terörle karşı karşıya olduğu ve aldığı önlemlerin yetersiz olduğunu göstermektedir.

AB'nin günümüzde, terörizme karşı geliştirdiği özel politika çerçevesinde ODGP (Ortak Dış ve Güvenlik Politikası), uluslararası güvenlikte gerilim oluşturan terörizm tehdidine karşı küresel düzlemde tutarlı, etkin ve inandırıcı bir yanıt verebilmektedir (Spence, 2004: 77). AB, terörizmle mücadele stratejisini bütünsel bir anlayış ile yürütmekte ve terörizm tehdidindeki değişiklikleri dikkate alarak yeni stratejiler oluşturmaktadır.

2.3.3. Türkiye'nin Uluslararası Terörizme Yaklaşımı

Türkiye 1970'ten itibaren yıkıcı terörle, 1980'den itibaren bölücü terörle ve 1990'lı yıllarda ise hem bölücü hem de dini inançları kullanan radikal terörle mücadele etmek zorunda kalmıştır (Öztürk ve Çelik, 2009: 93). Günümüzde ise hala bu üç terör örgüt modeli yer almakta ve Türkiye'yi yakından etkilemektedir.

Türkiye'nin dünya üzerinde bulunduğu stratejik konum itibariyle her dönem terörizmden etkilenmiştir. Batı dünyası ve Ortadoğu arasında uluslararası terörizme karşı olarak stratejik ilişkiler nezdinde bir köprü vazifesi üstlenmektedir. Özellikle dini olarak İslamiyet'i yaşaması ve aynı zamanda yönetimde demokrasiyi sürdürmesi, her daim terörizmin karşısında olmasıyla İslamiyet ve terörizmin bağdaştırılmayacağını gözler önüne sermektedir.

Türkiye, terörle mücadele kapsamında 12 uluslararası sözleşmenin tamamına taraf olmakta ve ikili şekilde 48 ülkeyle terörizme karşı güvenlik işbirliği anlaşmaları imzalamıştır. İmzaladığı anlaşmalarda "her türlü ve biçimiyle terörizm" ifadesini kullanmakta ve hiçbir gerekçenin terör eylemlerini mazur göstermeyeceği inancındadır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-uluslararası-toplumun-terorle-mucadele-cabalarına-katkilari.tr.mfa, Erişim Tarihi: 12.10.2016).

Türkiye, terör ve örgütlü suçlar (uyuşturucu ticareti, yasadışı göç, insan ticareti, vb.) arasındaki bağlantıyı özellikle Batı ülkelerindeki örgütlenme, düşünce, ve ekonomik faaliyet özgürlüklerinin istismarının tehdiye dönüştüğünü diğer ülkelere anlatmaya çalışmış ve genel kabul görmesini sağlamıştır. Türkiye, BM Viyana Ofisindeki Uyuşturucu Kontrol ve Suçun Önlenmesi Bölümü (UNODC) tarafından yürütülen faaliyetlere de aktif olarak katılarak, mali yardımlar sağlamıştır (Babaoğlu, 2002: 26).

Emniyet Genel Müdürlüğü Terörle Mücadele Dairesi Başkanlığı'nın belirtmiş olduğu Türkiye'de faaliyet gösteren terör örgütleri şunlardır (9 Şubat 2012): Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi (DHKP/C), MKP (Maoist Komünist Partisi), TKP/ML – KONFERANS, Marksist Leninist Komünist Parti (MLKP), PKK/KONGRA-GEL (Kürdistan Halk Kongresi- KHK), Kürdistan Devrim Partisi

(PŞK), Kürdistan Demokrat Partisi/Bakur (PDK/Bakur), Hizbullah, Hilafet Devleti (HD), İslami Büyük Doğu Akıncılar Cephesi (İBDA/C), Tevhid-Selam (Kudüs Ordusu), El Kaide Terör Örgütü Türkiye Yapılanması.

Türkiye'nin terör örgütleri listesine 7 Şubat 2012'de devletin içinde paralel bir devlet oluşturmayı hedefleyen FETÖ (Fetullahçı Terör Örgütü) eklenmiştir. Bu örgüt uzun yıllardır devlet içerisinde barınarak, ülkenin bölünmez bütünlüğü ve birliğini ortadan kaldırmayı amaçlamıştır. 25/17 Aralık 2013 tarihlerinde emniyet ve yargı içerisine sızdırdığı teröristlerle ülkenin yürütme erkine, son olarakta 15 Temmuz 2016'da Türkiye Cumhuriyeti'nin tamamına yönelik bir darbe vurmaya kalkmıştır (ORSAM, 05.10.2016, <http://www.orsam.org.tr/index.php/Content/Analiz/4850?c=su%7Carabic>, Erişim Tarihi: 05.10.2016).

Türkiye uzun zamandır terörle mücadelesinde ağırlıklı olarak askeri güç kullanımı stratejisini benimsemiş ve uygulamıştır. Fakat sorunun bu yolla çözülememesi ve uzun süredir devam etmesi, güvenlik boyutu dışındaki diğer olanakların da eş zamanlı olarak devreye sokulmasını öngören yeni bir yaklaşımın benimsenmesine yol açmıştır (Bilgiç, 2009: 93). Bu sebeple Türkiye birebir kendisini etkilemekte olan terör sorunundan kurtulmak için tüm taraftarlarla beraber çözüm sürecini başlatmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

PKK TERÖR ÖRGÜTÜ: YAPI, İDEOLOJİ VE SÜREÇ

3.1. PKK Terör Örgütünün Amacı ve Yapısı

PKK (Partiya Karkaren Kurdistan- Kürdistan İşçi Partisi) terör örgütünün amacı, Türkiye, İran, Irak ve Suriye toprakları üzerinde “Bağımsız Birleşik Kürdistan” devletini kurmaktır. PKK amaçlarını ilk kez yazılı olarak Kürdistan Devriminin Yolu (Manifesto) broşüründe Kürdistan’ın Türkler tarafından “sömürgeleştirildiğini” ve sömürge Kürdistan’ın sadece “zorun gücü” kullanılarak özgürleştirilebileceği iddiasında bulunmuştur. Ayrıca uzun süreli bizim terör olarak nitelendirilebileceğimiz silahlı, çatışmacı bir yöntem stratejisini benimsediğini ve bu amaca ulaşmak içinde “Parti-Cephe-Ordu” örgütlenmelerinin temel alınacağı belirtilmiştir.

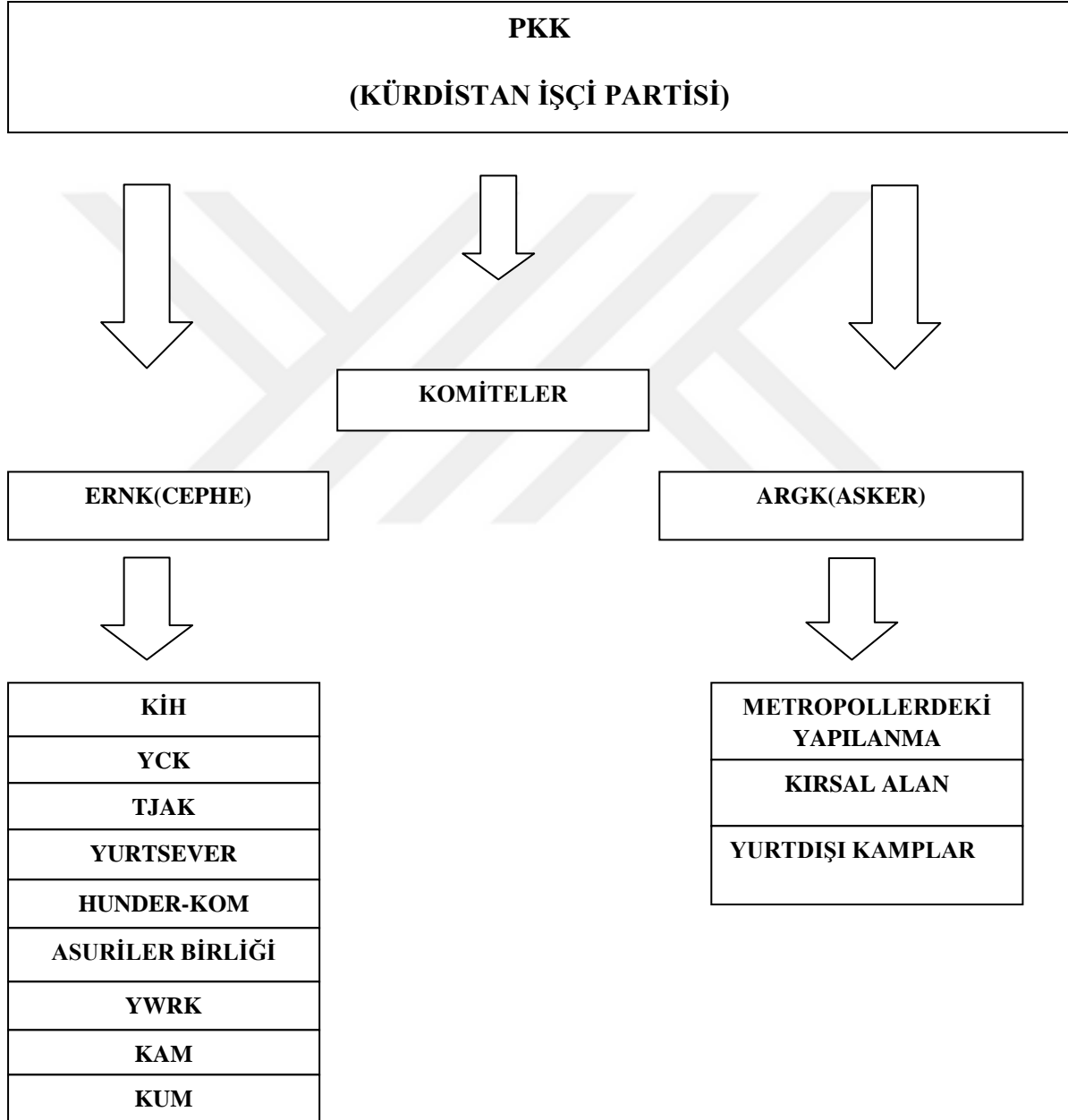
30 Temmuz 1979’te yayınlamış olduğu kuruluş bildirisinde örgütün amacı, “çöken emperyalizm ve yükselen proletarya devrimleri çağında, Kürdistan halkını emperyalist ve sömürgeci sistemden kurtarmak, bağımsız birleşik bir Kürdistan’da demokratik bir halk diktatörlüğü kurmak ve nihai olarak sınıfsız toplumu gerçekleştirmek” olarak ifade edilmiştir (Serxwebun, 2013). Ayrıca örgüt, “Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesi” adını vermiş olduğu mücadelesini, sosyalist ülkeler ve işçi sınıfı hareketleriyle bağdaştırarak dünya sosyalist devriminin bir parçası olarak görmektedir.

PKK’nın, başta Abdullah Öcalan ve arkadaşları tarafından 27 Mart 1973’te gerçekleştirdikleri bir toplantı sırasında temelleri atılmıştır. 1973-1977 yılları arasında örgütün ideolojik alt yapısı oluşturulmuştur. PKK, askeri (ARGK) ve siyasi (ERNK) olmak üzere iki bölümden oluşmuş ve gerçekleştireceği hedeflere ve faaliyetlere göre bu iki birim üzerinden yapılandırılmıştır.

ARGK (Arteşa Rızgariya Gele Kurdistan), örgütün askeri eylemlerini gerçekleştirmektedir. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde karakol, köy baskınları, adam kaçıрма, bombalama, gasp, mayınlama, kundaklama ile masum sivil vatandaşların katledilmesi gibi saldırıları gerçekleştirmektedir.

ERNK (Eniya Rızgariya Netawa Kürdistan- Kürdistan Ulusal Kurtuluş Cephesi), örgütün siyasal faaliyetlerini yürüten kısımdır. Bu kısımdaki örgüt üyeleri, genç kesimleri ilk olarak örgüt içerisine çekip sempatizan yapmaya çalışmakta, sonrasında da bu kişilerin beyinlerini yıkayarak, militan aşamasına getirmektedirler (Çeşme, 2005: 298).

Şekil 1. PKK Terör Örgütünün Örgüt Yapısı

Kaynak: Emin Demirel, “Geçmişten Günümüze PKK ve Ayaklanmalar”, İstanbul, IQ Yayıncılık, 2005, s.112.

3.2. PKK Terör Örgütünün Kuruluşu ve Teşkilatlanması

PKK'nın kuruluşundan günümüze kadar devam etmekte olan sürecini üç dönemde inceleyebiliriz. Bu başlık altında bu dönemler hakkında verilen genel bilgiler örgütün kamuya açık olan, ulaşılabilir kaynaklarında yer alan ve örgütün kendi kavramsallaştırmasından yola çıkılarak ifade edilmiştir.

1973-1983 yılları arasındaki dönemi birinci dönem olarak adlandırılmaktadır. Bir tür örgütlenme dönemi olup ideolojik siyasi çizginin doğduğu, örgüt tabanının oluştuğu, halkla ilişkiler ve direnişin geliştiği, kendisine bir taban bulmaya başladığı bir dönem olarak ifade edilmektedir.

İkinci dönem olarak 1984-1993 yılları arasındaki ulusal direnişte partileşme dönemi anlatılır. “Gerilla direnişi” dönemi olarak da ifade edilmektedir. Birinci dönemde örgütlenme gerçekleşirken; ikinci dönemde, “gerillalaşma” ve “halk direnişi” ortaya çıkmaktadır.

Üçüncü dönem ise 1993'ten günümüze kadar geçen dönemdir. Bu dönemin en temel özelliği, örgüt içinde tasfiyelerin gerçekleştiği ve çözüm sürecini de kapsayan dönem olmasıdır. Örgüt, bu dönem içerisinde yeni bir yapılanma süreci yaşamıştır. Örgüt siyasallaşmayı da ilave bir metod olarak tercih etmiştir. Abdullah Öcalan'ın 1999'da yakalanması üçüncü dönemin kırılma noktasını oluşturmaktadır. Sonrasında örgüt içinde ciddi bir belirsizlik yaşanmıştır.

Kandil'de 2000'de bir kongre (7.Kongre) toplanarak, Marksist-Leninist düzene dayalı Türk topraklarının da bir kısmını içinde bulunduran dört parçalı bölgede bağımsız bir “Kürdistan devleti kurma” amacından vazgeçildiği; bunun yerine Kürt kimliğinin tanınması, idamın kaldırılması, Abdullah Öcalan'ın serbest bırakılması gibi istekleri içeren ve “Demokratik Cumhuriyet ve Barış Projesi” şeklinde bir stratejinin kabul edildiği bildirilmiştir. Yasal örgütlenme ve demokratik siyasi mücadelenin geliştirilmesi, işçi, kadın ve gençlik kesimlerinin örgütlenmesine ve mücadele etmesine, önem verilmesinin gerekli olduğu kabul edilmiştir.

3.2.1. Ankara’da Kürtçü Hareketin Organizasyonu

PKK terör örgütünün kuruluş faaliyetleri 1973’te Ankara’da başlatılmıştır. Abdullah Öcalan ve bir grup arkadaşı, örgütü kurmak için ilk toplantılarını Çubuk Barajı’nda gerçekleştirmişlerdir. Toplantıda örgütü kurmanın gerekçeleri, yöntemleri ve amaçları anlatılmıştır. Söylemlerinde bir parti kurma fikri olan Öcalan ve arkadaşlarının amaçları ise, gerilla yöntemleriyle bir ayaklanma çıkarmak olarak saptanmıştır (Görüryılmaz, 2011: 34).

Abdullah Öcalan, dönemin sol öğrenci hareketlerinden oldukça etkilenmiştir, fakat onun için bu hareketler, Kürtlerin sorunlarını yeterince ifade edememekteydi. Öcalan’a göre, Kürtlerin etnik kimliklerini yansıtan bir örgüte ihtiyaçları bulunmaktaydı. Öncelikle ADYÖD (Ankara Demokratik Yüksek Öğrenim Derneği) adında gizli bir dernek şeklinde teşkilatlanılmıştır. Dernekte yer alan kişilerin başlıcaları; Abdullah Öcalan, Kesire Yıldırım (Öcalan), Cemil Bayık, Kemal Pir, Haki Karer, Ali Haydar Kayten’dir. Grubun düşüncelerinin mevcut düzeni bozucu yönde olması ve katılımcı sayısının artması sebebiyle 1975 yılında bu dernek kapatılmıştır.

Derneğin kapatılmasının ardından örgüt çalışmalarını gizli olarak yürütmüştür. Ankara Dikmen’de 1975 ve 1976 yıllarında iki toplantı gerçekleştirilir. Toplantıda alınan kararlarla örgütün adı “Apocular” olmuştur. Bu toplantıların en önemli sonucu, yeni bir örgütlenmenin diğer örgütlerden ayrışıp kendi ideolojik ve etnik yapısıyla oluşturulması ve bu amaçla Kürdistan’a gidilmesinin zorunlu görüldüğüdür. Bu sebeple mücadele artık Ankara’da değil Bölge’de gerçekleştirilecektir (İmset, 1993: 32).

Örgüt, 1976’da Ankara’daki özel bir hastaneye soygun girişiminde bulunmuştur. Bu girişim, örgütün gerçekleştirmiş olduğu ilk eylem olma özelliği taşımakta ve aynı zamanda halka örgütün kimliğini tanıtmaya çalışmıştır. Bu soygun sayesinde ise örgüt, faaliyetlerini gerçekleştirmek için maddi kaynak temin etmiştir.

3.2.2. Bölgeye Dönüş Fikri

Abdullah Öcalan, Ankara’da üniversite çevresinde başlamış olan ideolojik alt-yapı ile lider kadro oluşturma faaliyetlerine, 1976’dan itibaren Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde devam etmiştir. Öcalan, 1977’de Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerine seyahatler düzenlemiş ve bu seyahatlerinde toplantılar düzenleyerek, grubun tanıtılmasını ve taraftar sayısının artırılmasını sağlamıştır (Törel, 2002: 55).

Örgütün faaliyetlerinin başlangıç yeri olarak, çeşitli sebeplerden ötürü Gaziantep, Diyarbakır ve Şanlıurfa illeri seçilmiştir. Diyarbakır’da geçmiş yıllarda çok sayıda isyan çıkarılmış, Şanlıurfa’da feodal yapıdaki yaşantının devam etmesi ve Gaziantep’te de sanayinin gelişmiş olması nedeniyle yoksul köylü sınıfından göç alması bu durumun en önemli nedenleridir.

3.2.3. Güneydoğu’daki İlk Kongre

PKK, 27 Ekim 1978’de Diyarbakır’ın Lice ilçesindeki Fis köyünde kuruluş kongresini düzenlemiştir. Örgütün 1. Kongresi olarak kabul edilen bu kongrede Abdullah Öcalan, Kurucu Genel Başkan seçilmiştir. Marksist-Leninist ideolojiye sahip olan terör örgütü parti, cephe ve ordu şeklinde bir yapılanmayı tercih etmiştir. PKK’nın örgüt yapısı oluşturulduktan sonra partinin kamuoyuna ilan edilmesi gerçekleştirilmiştir. Kongrede alınan kararların haricinde bir eylem programı hazırlanmış ve oluşturulan hedefler şunlardır (Şehirli, 2000: 269):

- 1-Devletin güvenlik güçleri ile istihbarat kaynaklarına karşı mücadele etmek.
- 2-Türk milliyetçi örgütleri ve bunların önde gelen liderlerini öldürmek.
- 3-Doğu ve Güneydoğu bölgelerindeki nüfuzlu ve popüler kişileri sindirmek.
- 4-Güneydoğu milletvekilleri, Belediye başkanları ve aşiretlerin önde gelenlerine karşı savaş açmak.

PKK, yurtdışına eylem amaçlı militan göndererek, kırdaki ve şehirde şiddetin tırmandırılması stratejisini benimsemekte ve Batman, Siverek, Hilvan, vb. yerlerde halka baskı uygulamaktadır. 1979’da dönemin Adalet Partisi Şanlıurfa milletvekili

Mehmet Celal Bucak'ın evine yapmış oldukları baskınla örgüt kendini resmen ilan etmiştir. Baskın sonucu milletvekili yaralanmış ve oğlu hayatını kaybetmiştir.

3.3. PKK Terör Örgütünün İdeolojisi

PKK'nın 1978'de kuruluşundan günümüze kadar olan izlemiş olduğu politika ve stratejiler, ideolojik olarak değişiklikler göstermektedir. PKK, Marksist bir teori ile yola çıkan, Leninist bir partidir. Stalinist bir liderlik anlayışı çerçevesinde Maoist bir gerilla stratejisiyle uzun süreli siyasallaşmış halk savaşı verme, legal temelde siyasallaşma ile siyasi partileşme, sivil itaatsizlik tarzı kitle hareketlerini oluşturma, ulusal ve uluslararası düzeyde sivil toplum örgütleri ile meşru görünüm kazanma ve kamuoyu oluşturma, eylemsizlik ve ateşkes süreçlerini oluşturarak, ulusal ve uluslararası düzeyde olumlu bir imaj bırakmaya çalışma ve karşılıklı olarak bazı taleplerde bulunma, aksi takdirde bu süreçleri kesme tehdidi ile siyasi iktidar üzerinde baskı oluşturmaya çalışma gibi metodlar ile uygulamalara başvurmaktadır (SDE, 2011: 6).

PKK, kuruluşunda benimsediği Marksist-Leninist ideolojisi gereği İslam karşıtı bir yapı içerisindeyken sonrasında İslam karşıtı ideolojisi ile stratejisini muhafaza etmekle birlikte, pratikte farklı taktikler izlemeye başlamıştır. Bazı Kürt din adamlarıyla işbirliğine girerek İslam'ın Kürt milliyetçiliğine uygun bir yorumunu geliştirmeye çalışmıştır.

3.3.1. Kürt Milliyetçiliği

Günümüzde Doğu Anadolu bölgesinde yaşayan ve Kürtçe olarak tabir edilen yerel bir dil kullanan kişilere "Kürt" denilmektedir. Kürt kelimesi İslam Tarihinde ilk kez X. Yüzyıl coğrafyacılarından Mesudi tarafından kullanılmış ve "Konar Göçer Topluluklar" şeklinde ifade edilmiştir. Kürt adı verilen bu toplulukların % 34'ü Türkiye'de, % 26'sı İran'da, % 24'ü Irak'ta ve % 11'i Suriye'de yaşamaktadır. Küçük bir azınlığı ise Rusya ile Ermenistan'da bulunmaktadır (Törel, 2002: 4).

PKK, Kürt milliyetçiliğini kendi amaçları çerçevesinde yönlendirmekte ve Kürtleri, devleti bölerek, ardından yeni bir devlet kurulabileceği fikrine inandırmaya çalışmaktadır. Bu sebeple PKK, daimi olarak Türklerle Kürtlerin aynı ırktan olduğu

gerçeğine şiddetle karşı çıkmaktadır. Savundukları farklı ırktan oldukları düşüncesi ile farklı bir devlet olmaları gerektiği inancına sahiptirler. Türkiye'nin toprak bütünlüğünü bozarak Kürdistan adını verdikleri bir devlet inşa etme amacıyla hareket etmektedirler(Sabah Gazetesi, 15.09.2015, <http://www.sabah.com.tr/yazarlar/akoz/2015/09/15/teror-orgutu>, 10.08.2016).

PKK, Kürt milliyetçiliği fikrini besleyerek yandaş elde etme stratejisi izlemektedir. Ayrıca PKK bu stratejisinden hareketle, etnik unsurları ayırıştırarak Kürt kökenli vatandaşlardan eleman devşirmeye yönelik tutum sergilemektedir.

3.3.2. Marksizm

Karl Marks, insanlık tarihini diyalektik materyalizme göre kurallara oturtmaya çalışmıştır. Ülkelerin yönetim sisteminin bir süre sonra kendiliğinden değişeceği hakkında tahminlerde bulunmuştur. Bu değişimin ise, kapitalist düzenin isyan eden işçiler tarafından yıkılacağına ve yerine “sınıfsız toplum” yapısının oluşacağı varsayımlarından hareketle gerçekleşeceğine inanmıştır. Marks, kapitalist sistemden sosyalizme geçileceğini ve daha sonra da kendiliğinden komünizmin egemen olacağı görüşündedir. Marks'ın bu düşüncesi teoriyle sınırlı kalmış ve kendi döneminde uygulama alanı bulamamıştır.

Marksizm, bireyi ve toplumu maddi değerler ile tanımlayarak, “sınıf” kavramı üzerinde durmaktadır. Onların söylemlerine göre sınıf, bir toplumdaki ekonomik tabakalardır ve iki temel sınıf ayrımı bulunmaktadır. Bunlar, işçilerin oluşturduğu “proletarya” ve kapitalistlerden oluşan “burjuvazi” dir. Marksist düşünce, tüm proletaryanın elverişsiz ekonomik şartlarda yaşadığını ve buna karşın her kapitalistin ise aynı zenginlik içinde yaşadığını iddia etmektedir. Diğer bir iddia; din, hukuk, devlet, aile ve ahlak gibi kavramların hepsi, üretim şekillerindeki farklılıklardan dolayı oluşup, değişim yaşamış olduğudur.

Marks'ın ölümünden 20 yıl sonra, Rusya'da ortaya çıkan Vladimir İlyiç Lenin, Marksizm'e yeni bir yorum getirerek uygulama alanının oluşmasını sağlamıştır. Lenin, Marks'ın kendiliğinden gerçekleşeceğini düşündüğü devrimin, işçiler tarafından gerçekleşmesinin imkansız olabileceğini ve ancak işçiler tarafından

hareket eden, profesyonel devrimcilerin yer aldığı, askeri disiplinin esas olduğu “Komünist Parti” sayesinde gerçekleşebileceğini düşünmüştür.

Komünist Parti, silahlı mücadele ile propaganda yöntemlerini kullanarak devrim gerçekleştirmeyi planlayan, iktidarı ele geçirmeye çalışan ve iktidarı ele geçirmeyi başardığında ise otoriter bir rejim kuracak olan, rejim karşıtlarını tasfiye etmeyi hedefleyen, özel mülkiyeti ortadan kaldırarak toplumun komünist bir düzene doğru yönelmesini tasarlayan bir oluşumdur. Lenin tarafından oluşturulan bu stratejik oluşumla birlikte komünizm, elinde silahları bulunan terör örgütlerinin ideolojisi haline gelmiştir.

Lenin'den sonraki dönemde, dünyanın her yerinde kendilerini kan dökerek devrim yapmaya adanmış olan yüzlerce komünist ve işçi partisi ortaya çıkmıştır. PKK, ise sadece bunlardan birisidir. Öcalan'ın ifadesine göre; “PKK, Marksizm-Leninizm geleneğine uygun bir gelişme yaşamıştır. Bundan sonrası açık ki etle tırnak gibi birbirinden ayrılmayan bu miras üzerine şekillenecektir”.

PKK, Türkiye’de mevcut bulunan toplumsal, siyasal ve ekonomik yapıdan memnun olmayan bir grup insana yönelik bir örgütlenmeyle oluşturulmuştur. Kuruluşundan günümüze kadar geçen süre boyunca Kürt halkının devlet tarafından ezildiği ve sömürüldüğü iddialarını sürdürmektedir. PKK, zaman içerisinde devlet yönetimine karşı olan kişileri yanına çekerek, sınıf ayrılığının ve sosyal yapıdaki adaletsizliğin var olduğu iddialarını ideolojik olarak vurgulamıştır. PKK'nın bu Marksist düşünce yapısı örgütün temel hareket noktasını oluşturmuştur.

3.3.3. Leninizm

Lenin, yeni ulusların doğuşunun feodalitenin çökmesi ile aynı döneme denk geldiğini savunmuş ve ulusal alanda kapitalizmin önemli iki eğilimini saptamaya çalışmıştır. “Birinci eğilimi, ulusal yaşamın ve ulusal hareketlerin ortaya çıkması, her türlü ulusal baskıya karşı savaşım ve ulusal devletlerin kurulması oluşturuyor. İkinci eğilim ise, uluslararasındaki her türlü ilişkinin gelişme ve çoğalmasına, ulusal engellerin ortadan kaldırılmasına ve sermayenin, genel olarak iktisadi yaşamın, siyasetin, bilimin, v.b. uluslararası birliğinin kurulmasına dayanıyor. Kapitalizmin evrensel yasasını işte bu iki eğilim ortaya koyuyor” (Lenin, 1998: 26). Lenin'in

burada bahsettiği, burjuva milliyetçiliğine karşı ulusların eşitliğini desteklemek gerektiğidir.

“Hakim bir milletin milliyetçiliği ile ezilen bir milletin milliyetçiliği, büyük bir milletin milliyetçiliği ile küçük bir milletin milliyetçiliği arasında mutlak bir ayrım yapmak gerekir” (Lenin, 1922: 382) ifadeleriyle Lenin, ezen ve ezilen milletler karşısında ezilenden yana tavır almaktadır. Çünkü ona göre ezilen bir milletin yürüttüğü mücadele demokratik bir düşünce bulunur fakat eğer ezilen millet kendi çıkarları ve ayrıcalıkları peşinde koşarsa ona karşı olmaktadır.

PKK'nın Leninizm ideolojisiyle hareket ettiği düşüncesini varsaydığımızda, Kürt halkını ezilen bir millet olarak nitelendirdiğini ve ezilen milletin sözde demokratik haklarını kazanmak için mücadele etme çabası gösterdiği savunulmaktadır. Oysa PKK'nın demokratik haklardan öte kendi çıkarları bağlamında özerk bir yapı oluşturarak Türkiye'nin toprak bütünlüğünü bozmaya ve ülkeye birçok açıdan zararlar vermekte olduğu gerçeği Leninizm ile ayrıştığını göstermektedir.

Lenin, Rosa Luxemburg'un “ulusların kendi kaderini tayin etme” düşüncesine karşı çıkmaktadır. Kendisini herşeyden önce ilgilendiren şeyin, ulusların içinde özgür proletaryanın karar vermesi olduğudur (Karaahmetli, 1976: 39). Bu düşünceden hareketle PKK'nın bu ideolojiyi benimserken, aynı zamanda kendi kaderini tayin etme çabası göstermesi, bu ideolojiden farklılaştığını ortaya çıkarmaktadır.

Lenin'in (1977: 19); “Terörü prensip olarak hiç reddetmedik ve hiçbir zamanda reddetmeyiz”. Söylemlerinden anlaşılacağı üzere terörü ideolojilerine ulaşmak için bir araç olarak kullandıklarını ve bunu belirtmektende kaçınmadıkları görülmektedir. PKK'nın da eylemlerini gerçekleştirmek için aynı yöntemi kullandığını ve kullanmaya da devam ettiğini varsayarsak; çıkarlar doğrultusunda, uygulama ve pratikte de Leninizm örnek alınmaktadır. PKK'nın gerçekleştirdiği tüm katliamlar bu anlayışın getirdiği uygulamalardan oluşmaktadır.

3.3.4. Sosyalizm

Sosyalizm, toplumsal eşitliği savunan ekonomik bir sistemdir. Kurucuları olan Marks ve Engels için sosyalizm, kapitalizmin yadsınması anlamına gelerek, komünizme doğru bir geçiş evresi olmaktadır (Bottomore, 2005: 533). Onlara göre, kapitalist yönetim sistemi çöktüğünde, ortaya çıkacak olan yapı sosyalizmdir. Sosyalizmin ise, belirli bir süre sonra devlet sistemlerinin tamamen ortadan kalkmasına sebep bir yapı olan komünizme dönüşeceği fikri öngörülmüştür.

Sosyalizmin içinde bulunduğu geçiş sürecini, nesnel tarihsel koşullar belirlemektedir. Marks, bu süreç içerisindeki koşulların analizini tam olarak yapmamış, bunun yerine kapitalizmi inceleyerek eleştirilerde bulunmuştur. Marks'ın en önemli eleştirisi "Gotha Programının Eleştirisi" dir (1875). Marks'ın toplumu iki evre şeklinde incelediği görülmektedir. Birinci evre, kapitalizmin ardından gelen sosyalizmdir ve bu evrede işçiler, egemen sınıf olarak sürekli gelişip zamanla kapitalist sistemin zorunlu dayatmalarını aşacaklardır. Sonrasında ise Marks'ın "komünist toplumun yüksek aşaması" şeklinde tanımlanan aşamaya geçilmektedir. Bu aşamada ise, devlet yapısı kavramının ortadan kalktığı her ulusun kendi geleceğini belirlediği bir anlayışın hakim olduğu bir biçim görülmektedir.

Kuruluşundan beri savunduğu ideoloji olarak Marksizm ve Leninizm'i benimseyen PKK, 5. Kongre'sinin ardından ideolojik değişim yaşamış ve Marksist-Leninist çizgiden ayrılmıştır. Bunun yerine kendine özgü bir sosyalizm noktasına ulaşarak, komünist semboller bulunan orak çekiçli bayrak değiştirilmiş, yerine ise sosyalizmi anımsatan meşale sembolü kullanılmıştır. Bu değişimin en başlıca sebebini, Sovyetler Birliği'nin çökmesiyle birlikte komünizminde önemini yitirdiği gerçeği oluşturmaktadır. Sosyalizmin devlet sistemini meşru görmesinden dolayı PKK, bu süreçte devlet yönetim sisteminin olması gerektiği düşüncesiyle hareket etmiştir.

3.3.5. Stalinizm

Stalin, Lenin'in uyguladığı komünizm sistemini devralarak birtakım ilavelerle uygulamıştır. Lenin'in yarım kalan tarım alanındaki uygulamalarına el atarak, "Kollektivizasyon" adlı bir politika uygulamıştır. Bu uygulamanın amacı, köylülerin

bütün mallarının devletleşmesini sağlayarak ihraç edilmesini ve buna karşı elde edilen gelirlede sanayinin ve ordunun güçlenmesini sağlamaktır. Oysa bu uygulama, anlatıldığı gibi masum değildir, çok sayıda insanın kıtlıktan ve açlıktan ölümüyle sonuçlanmıştır.

Stalin, ulusların hakları ile sosyal demokrasinin ilkelerinin politik düzeyde her zaman ve her şartta bağdaşabilirliğini reddederek, bu tehlikeyi önlemeye çalışmıştır. Ona (1977: 320) göre; “Sosyalizmin tek bir ülkede zaferi, dünya emperyalizmini ciddi olarak zayıflatmakla birlikte, ulusların ve dünyanın ulusal dillerinin bir ortak bütün içerisinde kaynaşması için gerekli koşulları yaratmaz ve yaratamaz”.

PKK'nın Stalinizm bakış açısıyla birlikte Kürt halkının hakları olduğunu iddia ettiği bir takım talepler söz konusudur. Öte yandan PKK'nın talepte bulunduğu bu haklar ile demokratik ilkelerin bağdaşmadığı, ülkenin birlik ve beraberliğine zarar verebileceği olası durumlar mevcut olmaktadır. Stalin'e (1913: 18) göre; “Marksistler davranan ve hareket eden ve bu nedenle de, başka ulusları kendisini hesaba katmaya zorlayan gerçek ulusları gözönünde tutabilir”. Başlangıçta “mağdur” ve “mazlum” görünüş sergileyen, sonrasında sert bir yapılanmaya geçerek çok sayıda insanı bu amaç uğrunda harcamaktan çekinmeyen PKK, silahlarla ancak devrimlerin oluşabileceği inancındadır.

PKK'nın çözüm sürecindeki “Türkiyelileşmek” ve “demokratik özerklik” gibi söylemleri Stalinizm ideolojisinin “estetikleştirilmiş” şeklini yansıtmaktadır. Günümüzde devam etmekte olan kanlı saldırılar düşünüldüğünde PKK'nın aslında Stalinizm ideolojisinden hiçte uzaklaşmadığı görülmektedir.

3.3.6. Maoizm

Mao, komünizme Lenin'den sonra ikinci önemli değişimi getiren teorisyen olmuştur. Maoizm, Marksist-Leninist düşüncenin Çin'de ortaya çıkmış olan karşılığıdır. Maoculuk, silah yoluyla devleti yıkmaya dayanan Marksizm-Leninizm'e gerilla savaşı, köylü devrimi ve etnik milliyetçilik kavramlarını eklemiştir. Maoist yaklaşım, kendi fikri dışındaki herşeyi yıkmaya ve yok etme anlayışına sahip olmakla birlikte insanlık dışı uygulamaları ve toplu katliamları içermektedir. Bu anlayış

kapsamında karşı düşüncelere sahip kişilere uygulanan vahşet şu şekilde ifade edilmiştir (Werth ve Courtois, 2000: 470-471); “Hepsi ölüme mahkûm edilen devrim karşıtları, bütün halkın davet edildiği açık duruşmalarda, Kızıl muhafızlar tarafından parçalanıyorlardı. Halk ise bu esnada "öldür, öldür!" diye bağıyordu”.

Mao, köylü sosyalizmi sloganıyla ortaya çıkarak ülkedeki herkese toprak, yiyecek ve güvenlik vaat etmiştir. Oysa Mao'nun iktidara çıkmasıyla birlikte eşine rastlanmayacak kadar acımasız vaziyetler ve işkenceler yaşanmıştır. Ayrıca çok sayıda kişinin açlık ve idam cezası sebebiyle hayatını kaybetmesine sebep olmuştur. Maoizm'in barbarca gerçekleştirilmiş bir komünist sistemden ibaret olduğu ve karşıt görüşleri kesinlikle barındırmadığı görülmektedir.

PKK, karşıt görüşteki kişilere Maoist bir yaklaşımla savaş açmaktadır. PKK'nın bu tutumu karşısında Kürt ve Türk halkı yıllardır bitmek bilmeyen zulümlerle karşı karşıyadır. Gerçekleştirilen eylemlerin ve propagandaların benzerlik göstermesi ve nihai hedefin mevcut düzeni yıkmak olduğu ve bunun sonucu olarakta komünizmin ülke yönetim sistemi üzerinde egemen olmasıyla birlikte ideolojik başarıya ulaşılabileceği düşünülmektedir.

PKK'nın Maoist düşünceyle benzerlik gösteren “uzun süreli halk savaşı” stratejisi; devletin yerleşim merkezlerinde etkili, kırsal alanlarda ise, zayıf sayıldığı durumda olmasından hareketle, silahlı mücadelenin kırsal kesimden başlayarak zamanla tüm kırsal alana yayılmasını, halkın şiddet yoluyla etkilenecek devletle olan bağlarının kesintiye uğramasını, sonrasında siyasi ve askeri olarak örgüt tarafından yeniden örgütlendirilmesini içermektedir. Bu şekilde kırsal alanların ele geçirilmesi, devletin büyük yerleşim alanlarına sıkışıp kalmasını sağlayıp, bu yerleşim merkezlerinin çevreyle bağlantısını sağlamak için gücünün bir bölümünü ulaşım yollarının emniyetine ayırmak zorunda kalması da kırsal alanlardaki kontrolünün daha fazla kaybedilmesine sebep olacaktır (Bilgiç, 2011: 84). Sonrasında ise yerleşim merkezlerinde ayaklanmaların başlayacağı, bu ayaklanmaların da büyük çaplı isyanlara dönüşeceği hedeflenen düşüncedir.

Terörizmin araçsallaştırılması sonucunda, Maoizm'in devletleşme sürecinin başarı ile sonuçlanmış olması, PKK üzerinde özendirici bir etki oluşturmaktadır. Çin

ve diğer Uzakdoğu ülkelerindeki hayat koşulları, mevcut yönetim sistemi, ırkçılık, dini inançlar ve nüfus gibi değişkenler hesaba katıldığında Maoizm'in Türkiye ile bağdaştırılamayacağı gerçeğiyle karşılaşmaktadır.

3.4. PKK Terör Örgütünün Faaliyetleri

PKK, kuruluş yıllarında devlete karşı mücadele edebilecek güçten yoksun olup, Kürt milliyetçisi olan diğer örgütler ve aşiretlerle mücadele etmiştir. Örgüt bu amaçla Kürt kimliğinin geniş kitleler tarafından benimsenmesini engelleyen güçleri ortadan kaldırmaya çalışmıştır. Bu mücadelesini zaman zaman silahlı çatışmaya da girmek suretiyle yürütmüştür.

PKK, halktan destek alabilmek için strateji değişikliğine giderek, baskı ve korkutmayı seçmiştir. Bu sebeple 15 Ağustos 1984'te, Şemdinlive Eruhjandarma karakolları ile subay lojmanlarına baskın yapmıştır. Örgütün başlattığı silahlı eylemler, insan katliamlarına dönüşmüştür. PKK'nın bu eylemleri gerçekleştirmesinde ASALA terör örgütü ile yapmış olduğu işbirliğinin etkisi de oldukça fazladır ve bu işbirliği PKK'nın güç kazanmasına sebep olmuştur.

PKK, 12 Eylül darbesinin ardından silahlı eylemlerini gerçekleştirmeye başlamıştır. 15 Ağustos 1985'te ilk büyük silahlı eylemini gerçekleştiren örgüt, şiddeti giderek artırarak, bölgesel güvenlik birimlerine karşı saldırılarını sürdürmüştür (Marcus, 2009: 113). Ayrıca örgüt, Kürt Milliyetçiliği propagandası ile geniş kitleleri devlet karşıtı haline dönüştürmeye çalışmıştır.

PKK, bu dönemde faaliyetlerini Suriye ve Lübnan'da sürdürmüştür. ASALA ile yapmış olduğu işbirliğine 1982'de bir yenisini daha ekleyerek, IKDP (Irak Kürdistan Demokrat Partisi) ile ortak eylemlere girişmiştir. Kuzey Irak'ta kamp kurarak Türkiye'ye rahatça girebilmek ve yaptığı saldırılar sonrasında, geri dönüşte sıkıntı yaşamamak için önemli bir üs elde etmiştir. Örgüt ilerleyen dönemlerde aralarında çıkan anlaşmazlıklar ve IKDP'den beklediği desteği alamaması sebebi ile örgüt güç kaybı yaşamıştır.

PKK, 1992'den itibaren güvenlik güçlerinin örgüte karşı düzenlemiş olduğu operasyonlar sonucunda çok sayıda kayıp vermiştir. Bunun üzerine Öcalan, örgüt

üyelerine moral vermek ve toparlanma sürecine girmek için 1993'te ateşkes ilan etmiştir. PKK, aynı yıl içerisinde Bingöl-Elazığ karayolunda 33 askeri şehit ederek sözünde durmamış ve saldırılarına devam etmiştir.

PKK, 1995'te 5.Kongresini yapmıştır ve Öcalan bu kongrede, “sosyalizmin yararına olacak şekilde etkin olarak tartışması ile sosyalist görüşleri bölge halkına yayması ile PKK küresel sosyalist hareketin öncü kıtasıdır” ifadesiyle PKK, sosyolojik ve ideolojikaçıdan değişim yaşadığı anlaşılmaktadır (Özdağ, 2007: 97).

5.Kongre'de yayınlanan “Politik Rapor”, PKK'nın kendine ait sosyalist bir ivme yakaladığının belgesi şeklindedir. Raporun içeriğinde yer alan Öcalan'ın söylemleri; “1977'nin dünyası başkaydı, şimdiki dünya başkadır. Sovyetler Birliği yıkılmış, Sovyet bloğu dağılmış ve sosyalizm cephesinde ciddi gelişmeler ortaya çıkmıştır. Artık sosyalizmde bir dönemin, sosyalizmin ilkel ve vahşi döneminin sonu gelmiş ve sosyalizmde yeni bir döneme, olgunluk dönemine girilmiştir. Partimiz, sosyalizmin bu yeni döneminin önde gelen bir sosyalist hareketi durumundadır ve bu iddiayla devrimci çalışmalarını yürütmektedir. Partimizin sosyalizm anlayışı ve partimizde gerçekleşen sosyalizm, dünyada yaşanan sosyalizmleri aşmaktadır. Sovyet düzenini ortaya çıkaran klasik komünist partilerin tasfiye olması ve Sovyetler Birliği'nin yıkılması sonucunda yeni bir dünya durumu ortaya çıkmıştır” (Özcan, 1999). Kongre sonrasında bayrağın sembolleri değiştirilerek, sosyalizm ideolojisinin etkin olduğunu belirten meşale sembolüne yer verilmiştir.

Türkiye'de ortaya çıkan “Kürt Sorunu”, Körfez Savaşı sonrasında uluslararası kamuoyunda sıkça yer almaya başlamıştır. Öcalan, bu durumu fırsat bilerek, “1997 Perspektifleri” adıyla yayınladığı değerlendirme ile talimatta “1997 çözüm ve final yılıdır” söylemiyle örgüt üyelerine seslenerek, istenen çözüm şeklinin örgütün iç işleyiş sistemi ile eylem konularına yönelik olduğunu belirtmiştir. Ayrıca başarılı olamayan örgüt üyelerinin yargılanacağını ifade etmiştir.

PKK, 20 Ekim 1998'de Türkiye ve Suriye arasında imzalanan Adana Anlaşması'ndan dolayı Suriye'nin destekçiliğini kaybetmiştir. Öcalan, sahte pasaport ile öncelikle Rusya'ya arkasından İtalya'ya kaçmıştır. En son gitmiş olduğu Kenya'da Türkiye'nin gönderdiği özel birliklerce yakalanıp, ülkeye getirilmiş ve

yargılanma süreci başlamıştır. Öcalan, idam cezasına çarptırılmıştır fakat cezası geciktirilmiş olup, AB'ye uygunluk aşamasında yeni oluşturulan bir yasa gereği aldığı idam cezası değiştirilerek, müebbet hapis cezasına dönüştürülmüştür. Böylece Öcalan için devam etmekte olan İmralı'daki tutukluluk süreci başlamıştır.

PKK'nın 6. Kongresi 1999'da gerçekleşmiş ve özellikle askeri alanda değişiklikler yapılmıştır. Askeri alanda oldukça “profesyonel” bir yaklaşım ile birlikte gelişmiş militan oluşturulması yönünde kararlar alınmıştır (Güçlüer, 2011: 312). Ayrıca bu süreç içerisinde yaşanan KCK yapılanması önem arz etmektedir. Çünkü PKK, sözde kendi anayasasını yapabilen bir örgüt modeli haline gelmiştir. Bu durum ise PKK'nın yeni kurumsallaşan ya da devletleşmeye çalışan yüzünü ortaya koymaktadır.

PKK, Öcalan'ın yakalanmasının ardından 02-23.01.2000'de Olağanüstü 7. Kongresi'ni gerçekleştirmiştir. Kongrede kararlaştırıldığı “Demokratik Cumhuriyet ve Barış Projesi” adlı bir bildiri yayınlamıştır. Bildiride örgütün hedef ve stratejisinin değiştiği vurgulanarak, silahlı mücadeleyi tam olarak bırakmadan, yasal oluşumlarla birlikte siyasal alanlarda mücadele şekilleri geliştireceği ifade edilmiştir (Karaca, 2010: 37). Bu yeni yapılanma süreci içerisinde bağımsız Kürdistan düşüncesinin yanı sıra Demokratik Özerkliği içeren federal veya Demokratik Cumhuriyet önerisi yer almıştır. PKK'nın burada bahsettiği temel düşünce, milletin etnik veya dil değil, yurttaşlık ve Demokratik Cumhuriyet yönetimi adı altında tanımlanması isteğidir. Önemli olan şeyin Kürtlerin etnik kimlik ayrımından ziyade, aktif ve özerk bir oluşum içerisinde yönetilmesidir (Hardt ve Negri, 2009).

2009-2011 “Demokratik Açılım” süreciyle terörizmin şiddetinden kısmen uzaklaşılsa da PKK'nın tek taraf olarak ilan ettiği ateşkesi sonlandırma tehditleriyle karşı karşıya kalınmıştır. Türkiye'nin terörden uzak kalmak adına önemle yürüttüğü çözüm süreci, ülke adına geçici bir rahatlama dönemi olmuştur. PKK açısından ise, bu dönem örgütlenme, silah ve mühimmat temini için harcanılan zamanı ifade etmektedir.

Örgüt, 2011-2012 arası dönemde Çukurca, Beytüşşebap, Şemdinli ve Yüksekova kırsalında ve Irak sınırındaki askeri birliklere düzenlediği saldırılarla

etkinlik oluşturmaya çalışmıştır. Özellikle halk üzerinde “devlet şiddeti” algısını oluşturarak, şehir merkezlerinde güvenlik güçlerinin operasyonlarını engellemeye çalışmıştır (Sabah Gazetesi, 07.08.2012). Devlete karşı yürüttüğü propagandalar ile halkı yanına çekmeye çalışmıştır.

PKK, 2015’den sonra çözüm sürecini sona erdiren bir strateji değişikliğine giderek, kırsal alanda yapılan silahlı terör eylemlerini şehirlere taşımıştır. Bu değişikliğin sebebi olarak, ülke içindeki siyasi değişimler ve Suriye’deki iç savaşın Türkiye’ye yansımaları gösterilmektedir. Terörün şehirlere taşınması, yerel halk, ülke kamuoyu, devlet kurumları ile güvenlik birimleri için yeni bir olgudur. PKK, şehirlerdeki terör eylemlerini PYD-YPG üzerinden taarruzla Suriye’deki diğer terör örgütü olan DEAŞ’a karşı yürütürken, Türkiye’de ise devletin otoritesini şehirlerde kırmaya çalışmaktadır (Yeşiltaş ve Özçelik, 2016: 13).

3.4.1. PKK’nın Eğitim Faaliyetleri

PKK, eğitim faaliyetleri için “eğitim, bütün bir devrim süreci boyunca, parti ve savaş faaliyetlerimiz açısından en temel bir görevdir” düşüncesiyle hareket etmektedir. Ordudaki eğitimin amacı ise, “sağlam ve sarsılmaz bir ordulaşma, partilileşmekten geçer, partilileşmek ise ordulaşmak demektir”. Bu yaklaşım doğrultusunda, köylü ve burjuva anlayışların özünde olduğu gibi partilileşme ile sonrasında ordulaşma yer almaktadır. (ARGK Yönetmeliği, 1995: 64).

PKK’nın eylem şekilleri ile taktik uygulama biçimlerine dair ayrıntıları, 1995’te ele geçirilen “Özel Genişletilmiş Yönetmelik” adlı örgütsel dokümanda bulunmaktadır. Bu dokümanın içeriğinde; yol yürüyüşü, taktik uygulama şekilleri, nöbetçi, devriye, tepci ve sabah keşfi, kurye ve randevu sistemi, muhabere ve irtibat, üslenme ile konaklamaya dair bilgiler bulunmaktadır.

PKK’nın kuruluş yıllarında örgüt üyeleri eylem yapmayı ve silahlı gruplar halinde mücadele etmeyi yeterince bilmemektedir. Öcalan, kendisine karargah yeri olarak Şam’ı seçmiştir. Örgüt, savaş taktiği olarak gerilla modelini benimsemiş ve yurt dışındaki kamplarda eğittiği militanlarını Türkiye’ye yollayarak halk arasında yapılanmayı planlamıştır.

“Gerilla savaşının” ana ilkesi, güvenlik birimlerini ortadan kaldırarak, kendini korumak ve stratejik savunma içerisinde taktik saldırılarla birlikte askeri yaklaşım ile sonuca ulaşmayı hedeflemektir. Bu savaş şeklinde, güvenlik birimlerine aniden ve beklenmeyen saldırılar düzenlenerek, hızlıca sonuca ulaşılmaya çalışılmaktadır. Vurkaç ilkesine göre saldırılar gerçekleştirilmektedir. Birlikler, dağlık alanlardan oluşan ana üs bölgelerine yerleşmektedir. Geçici üs bölgeleri, yerleşim yerlerine yakın olan ovalık alanlardan seçilmektedir. Çatışma, hızlı sonuçlandırılmaya çalışılırken, güvenlik birimlerinin şaşırtılması istenmektedir. “Gerilla birlikleri”, eylemlerin sonrasında gizli ve hızlıca devamlı hareket halinde bulunmaktadır (Bilgiç, 2014: 35-36).

PKK, 1990’lı yıllardan itibaren siyasi çalışmalarını hızlandırmıştır. 1993’te Mart-Haziran aylarında Zeli Kampı’nda Türkiye’nin farklı bölgelerinde bulunan kişileri KUM (Kürdistan Ulusal Meclisi) adı altında, Ulusal Meclis Üyesi sıfatıyla toplayarak, örgüt ideolojisi ile yaklaşık 7 aylık bir siyasi eğitim verilmesini sağlamıştır. Yapılan toplantıya katılımın düşük olması, PKK’ya verilen desteğin azaldığını ortaya koymuştur.

3.4.2. PKK’nın Terörist Faaliyetleri

PKK, terörist faaliyetlerini gerçekleştirirken “uzun süreli halk savaşı” stratejisinden hareketle, silahlı mücadelenin kırsal alandan başlatılarak tüm alana ve oradan da devletin bütününe yayılmasını amaçlamaktadır. Bu doğrultuda örgütün tasarladığı düşünceler şunlardır; Bütün kırsal alanların örgütçe ele geçirilmesiyle şehirlerin etrafı kuşatılmış olmakta, yerleşim alanlarında halk ayaklanmalarının sağlanması ve ayaklanmaların da geniş çaplı isyan hareketlerine dönüşmesi ile nihai hedeflere ulaşılması istenmektedir (Bilgiç, 2011: 84).

PKK, hedeflerine ulaşması ve propagandasını devam ettirebilmesi için birtakım eylemler gerçekleştirmektedir. PKK’nın eylem şekilleri; baskın, pusula, suikast, araziye çekme, yanıltma, operasyonlara karşı taktik tutum, toplanma-dağılma, rehin alma, sabotaj, propaganda, sokak eylemi, intihar eylemi, sızma ve tacizdir. Bu eylemlerin sonucunda her bir eylem bazında belirlediği amaca ulaştığında, örgüt güç

kazanmakta ve toplum üzerindeki etkisi aynı oranda artmaktadır. Aksi durumda ise, örgütün eylemlerinin başarısızlığı zayıf olarak adlandırılmaktadır.

PKK'nın eylem şekilleri, amaçları ve uygulanma biçimleri ARGK Yönetmeliği'nden yararlanılarak tablolaştırılmıştır:

Tablo 2. PKK'nın Eylem Şekilleri, Amaçları ve Yöntemleri

Eylem Şekilleri	Amaçları	Yöntemleri
Baskın	Ani bir hareket ile karşı tarafa şok etkisi yaratmak amaçlanmaktadır.	a)Hedef yer seçimi, gece ile gündüz olmak üzere ayrıntılı olarak tespit edilir b)Eylem başlayınca kadar havadan ve karadan yapılacak müdahalelere karşı tedbirli olunur c)Hedefe yaklaşırken gizlice hareket edilerek, eylemin sonrasındaki toplanma yerleri belirlenir.
Pusu	Silahlı mücadele ile birlikte kesin sonuca ulaşmak istenmektedir.	a)Planlı ve ani şeklinde hazırlanır b)Planlı pusular esnek, imha ya da darbe amaçlı ve aşamalı olur. c)Ani pusular ise, beklenmedik zamanlarda ortaya çıkıp askeri birlikleri hedef alır. d)Pusudan istenilen sonucun elde edilmesi, pusu savunmasının sağlığına bağlıdır.
Suikast	Devletin önde gelen kişilerine ya da güvenlik güçlerini hedef almaktadır.	a)Silah, önceden tespit edilen yer ya da kişiye kısa bir süre önce bırakılmalıdır. b)Suikastçı, eylem zamanı haricinde silah bulundurmamalıdır. c)Askeri hedefler üzerinden suikast gerçekleştirilirken,zamanlamanın iyi yapılması gerekmektedir.
Yanılma	Devletin askeri birliğini oyalama taktiği olup örgütün eylemleri için zaman kazanmasını sağlar.	a)Güvenlik güçlerinin konsantrasyonunun bozulması, operasyonun hedefinden sapıtılması esastır. b)Gizlilik ile birlikte güvenlik güçlerinin şaşırılması için sağ gösterip sol vurulmalıdır.
Araziye Çekme	Mevzilenilen alanın denetime alınması, devletin giremeyeceği ve girdiğinde de büyük zayıf vereceği üs alanlarının oluşturulması hedeflenir.	a)Güvenlik güçlerinin yoğun olarak tahkim ettikleri sabit veya seyir karakollardaki birlikler harekete geçirilir. b)Gücün yoğunluğu dağıtılarak parçalara bölünüp savunması zayıflatılır. c)Zayıf halkalardan yakalayıp darbe vurma hedefi ile uygulanır.

Toplanma -Dağılma	Hareketli savaşta tercih edilen ve hedef yönde güç toplayarak büyük bir darbe vurmak için geliştirilen bir taktiktir.	a)Silahlı mücadelenin gerilla savaşından hareketli savaşa doğru geliştirilmesinde kullanılır. b)Uygulama anında örgüt militanları arasında koordinasyon sağlanır. c)Koordinasyonun güvenlik güçlerini zorlayıcı nitelikte olması gerekir.
Operasyonlara Karşı Taktik Tutum	Çatışma karşısında, girilip girilmeyeceği, güvenlik birimlerinin yönelim düzeyine, gücüne, mevcut duruma, zaman faktörüne ve arazi koşullarına göre belirlenir	a)Operasyonlara karşı en önemli taktik hususu; üslenme ile konumlanma tarzıdır. b)Arazinin durumu açısından tek alanda değil birbirini savunacak tarzda başka alanlarda da konumlanılır. c)Kapsamlı yürütülen operasyonlar karşısında, ya hareketli-kademeli pusular gerçekleştirilir ya da arazide gizli şekilde hareket edilir. d)Güç, kısımlara bölünerek güvenlik birimlerinin geri saflarına sızılır. e)Çatışma sırasında cephe savaşını değil, arazide uygulanan gerilla taktiği ile güvenlik birimlerinin geri saflarına sarkmayı, vuruş şeklinde ise, öncelikle sonuç alma ile mutlak zaferi esas alır. f)Vurulacak hedeflerin belirlenmesi için gerekli olan şeyler (keşif, sağlam istihbarat vb.) yapılarak, hedefin güçlü ve zayıf yanları belirlenerek, zayıf yanlardan vurulması sağlanır.
Rehin Alma	Sistemin ne kadar önemli olursa olsun kimseyi koruyamadığı ve terör örgütü karşısında kimsenin dokunulmaz olmadığı imajını yaratmaktır.	a)Güvenlik güçlerinden birinin veya devletin tanınmış bir kişininin kaçırılması ve öldürülmesi şeklinde gerçekleştirilir. b)Toplumun ve devlet yönetiminin ümitsizliğe ve paniğe sevk edilmesi istenir.
Sabotaj	Ekonomik ve psikolojik olarak devlete, sisteme ve halka zarar vermek amaçlanır.	a)Stratejik ve ekonomik açıdan önem taşıyan bir yer ya da bir hedef yok edilir. b)Belirli hedefler seçilir veya hedef seçimi rastgele yapılır.
Propaganda	Toplum üzerinde negatif bir psikoloji yaratma amacı taşıyarak, ülkedeki herkesi ve her şeyi hedef alan korku, panik, ümitsizlik yaratmaya ve devlete olan güveni sarsmaya çalışmaktadır.	a)Yapılan eylemi medya kanallarını kullanarak, eğer bu gerçekleştirilemiyorsa, kendilerinin oluşturacakları matbaalarda dergi, gazete, el ilanı veya bildiri bastırarak halka ilan etmeyi hedefler.

Sokak Eylemleri	Yasal bir gösteri sırasında ya da yasa dışı bir gösteri düzenleyerek, gösterideki kişiler ile güvenlik birimlerini karşı karşıya getirmeyi amaçlayan provakatif eylemlerdir.	a)Eylem sırasında çevreye ve devletin güvenlik güçlerine zarar vererek, örgüt isteklerini zoraki olarak kabul ettirmeye çalışılır. b)Eylemin yapıldığı alanda bulunan kişilerin sonrasında ise, ülkenin tamamının korku ve paniğe kapılması sağlanır.
İntihar Eylemleri	Bu eylemin amacı, bir anda en fazla sayıda kişinin hayatını kaybetmesidir.	a)Bir örgüt militanı tarafından bilinçli bir şekilde, kendisini de yok ederek gerçekleştirilir.

Kaynak: ARGK Yönetmeliği, (1995); “ARGK Genel Yönetmeliği”, Weşanen Serxwebun, 2. Baskı, <http://docplayer.biz.tr/6296649-Argk-yonetmeliği-we-anen-serxwebun-ikinci-baskı-1995-we-anen-serxwebun-72-argk-yonctmeliği.html>, Erişim Tarihi: 10.10.2016.

PKK, örgütü şehir merkezlerindeki sivilleri hedefleyen bombalı eylemlere yönlendirmiştir. Örgüt içinde yetiştirilen militanlar, çeşitli ikna yöntemleriyle birlikte örgüt adına her görevi icra edebilecek düzeye getirilmektedir. Bir insanın gerçekleştirebileceği en zor eylemlerden biri olan intihar saldırılarının örgüt tarafından çok sayıda gerçekleştirilmesi bunun en açık örneğini oluşturmaktadır. Örgüt üyelerine terör adına her istediğini yaptırabilen Öcalan, şu sözlerle bu durumu ifade etmektedir; “Kentlere ineceğiz, kent çatışmaları başlayacaktır. Neye mal olursa olsun bir otobüse binmek zor değildir, bir uçağa binmek zor değildir. Kendine bomba sarıp gidecek binlerce insanımız var” (Tekin, 2004: 139).

3.5. PKK Terör Örgütünün Stratejik İlişkileri

PKK, 1990’lı yıllardan itibaren uluslararası alanda adından oldukça sık söz ettirmeye başlamıştır. Özellikle Kuzey Irak’ta ortaya çıkan gelişmeler, Kürt mülteci krizleri ve Kürt diasporasının varlığından Kürt sorunu oluşturma gayreti içerisinde bulunan PKK, bu duruma dikkat çekerek gündeme getirmiştir. Türkiye’de aslen var olmayan fakat PKK tarafından varmış gibi gösterilmeye çalışılan sözde Kürt sorunu tabiri, Türk halkını bölmeyi amaçlamaktadır. Türkiye’de oluşan bu konudaki en büyük sorun terör ve terörü destekleyen terör örgütü olarak PKK’dır. Bu çerçevede Kürtlerin yaşadığı komşu ülkeler, Türkiye ile sorun yaşayan ülkeler, bazı devletlerin bu durumla ilgilenmesi ve uluslararası medyanın bu konuyu sürekli gündemde tutması PKK’ya olan ilgiyi artırmıştır. Sözde Kürt sorununun uluslararası niteliği, hukuksal olmaktan çok siyasal ve bölgesel olup, Kürt hareketini güçlendirmekte ve

Kürtleri bağılı oldukları ülkelerden uzaklaştırarak başka ülkelerin dış politika aracına dönüştürmektedir (Kurubaş, 2009: 50).

PKK, Batılı ülkelerin Türkiye ve Ortadoğu politikasının bir aracı olarak görülmekte ve öyle de kullanılmaktadır. Batılı ülkelerin demokrasi ve insan hakları hakkındaki söylemleri, Kürt sorununun var olduğu yönünde olup, PKK'nın yanında yer aldıklarını gösterirken bu durum açıkça ifade edilmemektedir. Başka bir deyişle, PKK'ya karşı bir tutum olarak Türkiye'nin yanında gibi görünseler de ona destek sağlamaktan kaçınmamaktadırlar.

Tablo 3. Yabancı Aktörlerin “Kürt Sorunu’na” Karışma Düzeyi ve Etkisi

Karışan Aktörler	Yabancı	Karışma Düzeyi	Karışma Biçimi	Karışma Nedeni	Türkiye'nin Tutumuna Etkisi
Ortadoğulu Komşular (Suriye, Irak, İran)		Yüksek ve doğrudan	PKK'ya somut destek	Reelpolitik	Askeri/güvenlik önlemlerine zorlayıcı
Akraba Topluluklar (Irak, İran ve Suriye Kürtleri)		Yüksek ve doğrudan	PKK'ya somut destek	Etnopolitik ve Reelpolitik	Askeri/güvenlik önlemlerine zorlayıcı
Diğer Komşular (Yunanistan, Ermenistan, SSCB/Rusya)		Orta ve dolaylı	PKK'ya somut destek	Reelpolitik	Askeri/güvenlik önlemlerine zorlayıcı
ABD, Avrupalı Devletler ve AB		Yüksek ve dolaylı	Kürtlere siyasal-kültürel destek, PKK'ya göz yumarak dolaylı somut ve moral destek, Türkiye'ye karşı resmi açıklama ve barış çağrısı	Araçsal ve kısmen ilkesel	Siyasal çözüm ve reforma zorlayıcı
Bölgesel IGOs (AK, AGİT)		Orta ve doğrudan	Kürtlere hukuksal destek Resmi açıklamalarla barışçı çözüm ve reform çağrısı ile çeşitli resmi belge ve mahkeme kararları	İlkesel (insan hakları ve kültürel haklar)	Hukuksal reformlara zorlayıcı
BM ve NATO		-	-	-	Etkisiz
NGOs (Uluslararası Af, Helsinki Watch vs.)		Yüksek doğrudan	Açıklama ve raporlarla kamuoyu açıklama	İlkesel (insan hakları ve kültürel haklar)	Etkisiz

Kaynak: Kurubaş, Erol, (2009); “Etnik Sorun- Dış Politika İlişkisi Bağlamında Kürt Sorununun Türk Dış Politikasına Etkileri”, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, Cilt:8, No:1, ss: 39-69, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/16/1014/12309.pdf>, Erişim Tarihi: 08.10.2016.

Yabancı aktörlerin “Kürt sorununa” karışma düzeyleri, biçimleri, nedenleri ve Türkiye’nin tutumuna etkisiyle destek düzey ve biçimleri açık bir şekilde tabloda gösterilmektedir:

3.5.1. PKK-Suriye İlişkisi

Suriye, uzun yıllardır terörizmi ve terör örgütlerini düşmanlarına karşı olarak kullanmaya çalışmıştır. Ayrıca Suriye’nin bu tutumu, Ortadoğu politikası içinde bir güç teşkil etmektedir. Eski devlet başkanı Hafız Esad, bu gücü ülkedeki istihbarat ile güvenlik güçlerini kullanarak elinde bulundurmıştır. Suriye’nin mevcut sınırlarının genişlemesini hedefleyen dış politikası, komşu ülkelerin topraklarını ele geçirmeye yönelik strateji ve planlar oluşturmaya yöneltmiştir. Sınır komşusu olan Suriye-Türkiye arasında, su ve topraklar konusunda büyük sorunlar yaşanmıştır. Suriye’nin Türkiye ile yaşadığı bu sorunlar karşısında PKK ile işbirliğinde bulunması, mevcut bulunan sorunları daha da artırmıştır.

Suriye, kuruluş yıllarından itibaren PKK açısından önemli bir destekçi olmuş ve Türkiye üzerindeki etkinliğini artırmıştır. 12 Eylül 1980 askeri darbesinden önce Suriye’ye sığınan Öcalan ve arkadaşları, Hafız Esad’ın kardeşi olan Cemil Esad aracılığıyla Suriye Gizli Servisi Muhaberat ile temasa geçmiştir. Öcalan, Suriye’de Sovyet gizli servisinin de katkıları ile 250 örgüt militanını gerilla savaşı konusunda eğitim alması için FKÖ kamplarına getirmiştir (Özdağ, 2007: 38). PKK, kuruluş aşamasında Türkiye tarafından yok edileceği sırada Suriye’den almış olduğu destek sayesinde ayakta kalmıştır.

PKK’nın ilk iki kongresi Suriye’de gerçekleştirilmiştir. 20-25 Ağustos 1982’de Şam’da yapılan İkinci Kongrenin sonuç bildirgesinin ilk iki maddesi, Suriye’nin desteğini gözler önüne sermektedir (Ersever, 2007: 103).¹

PKK, 1984’de Türkiye’ye geri dönerek eylemlerine devam etmiş fakat örgütün kontrolü Suriye’de kalmıştır. PKK, Suriye ve Lübnan ile olan ilişkilerini, Rıfat Esad aracılığıyla yeniden düzenleyip, uyuşturucu trafiğini de elinde tutarak mali kaynak edinmiştir (Erciyes, 2004: 105). Suriye’nin PKK’yı desteklemesinden

¹ Madde 1: PKK mensuplarının Suriye’de eğitilmesi, eğitimin kısmen Türkiye sınırına yakın yerlerde yapılması
Madde 2: Şam, Halep, Kamışlı, Afrin gibi Suriye şehirlerinde temsilcilikler açılmasıdır.

ötürü rahatsız olan Türkiye, Hafız Esad'a teröre karşı ortak hareket etme teklifinde bulunmuştur. Esad'ın bu teklifi kabul etmesi üzerine iki ülke arasında,1985 yılında Şam'da "Sınır Güvenliği Protokolü" imzalanmıştır. Bu anlaşma Suriye'nin PKK'ya verdiği desteği keseceği vaadi üzerine kurulurken, Suriye sözünde durmamış ve verdiği desteği devam ettirmiştir (Erciyes, 2004: 106).

1986'da PKK'nın merkezinin Helve Kampı olduğu açıklanmış ve burası Suriye'nin desteğiyle silahlı eğitim merkezi dönüştürülmüştür. Suriye, silah desteğinin yanı sıra politik söylemleri ile de her fırsatta PKK'ya destek verdiğini dile getirmiştir. 1989'da Cemil Esad, "bölgede bir Kürt devleti kurulması ve bu devletin Güneydoğu Anadolu'yu kapsaması gerektiğini ifade ederek bu konuda Suriye yönetiminin PKK'ya açıkça verdiği desteği" ifade etmiştir. Türkiye bu durum karşısında, Dışişleri Bakanı Abdülkadir Aksu'nun Suriye seyahatini iptal etmiştir (Erciyes, 2004: 107).

1995'te Türkiye ve Suriye'nin ilişkileri, PKK'nın Çalıboğazı karakoluna yönelik düzenlediği eylem yüzünden kötüye gitmiştir. Yoğun geçen çatışma sürecinde Türk askerinin açtığı topçu ateşinin önemli bir kısmı Suriye topraklarına yönelik olmuştur. Sonrasında Suriye, Türkiye'ye karşı bir saldırıda bulunmamış ve kayıplar veren PKK ile aralarında sert tartışmalar yaşanmıştır.

1996 yılı Amerikan terör raporunun terörü destekleyen devletler kısmında Suriye'nin de adı geçmiştir. Aynı listede PKK'dan dünyanın en aktif terör örgütü diye söz edilmiştir. Rapor, PKK'nın destekçisi olarak Avrupa ülkelerinin yanında Suriye, Irak, İran'dan yardım aldığını açıklamıştır (Erciyes, 2004: 108).

Suriye, PKK'ya verdiği desteklerden ötürü Türk kamuoyu tarafından sertçe eleştirilmeye başlamıştır. 1998'de Suriye ile Türkiye tarafları, Adana'da bir görüşme gerçekleştirerek karşılıklı isteklerini dile getirmişlerdir. Türkiye'nin talepleri karşısında Suriye; "Öcalan şu andan itibaren Suriye'de değildir ve kesinlikle Suriye'ye girmesine izin verilmeyecek, PKK kampları şu andan itibaren faaliyette değildir ve kesinlikle faaliyete geçmelerine izin verilmeyecektir, birçok PKK'lı tutuklanmış ve adalete sevk edilmiştir. Listeleri mevcuttur ve Suriye bu listeleri Türk tarafına vermiştir" cevabını sunmuştur (Aykan, 1999: 174). Adana Mutabakatı,

Türkiye'nin Suriye karşısında sergilediği tutum sebebiyle uluslararası basında “Türkiye'nin zaferi” olarak yer almıştır.

Hafız Esad'ın 10 Haziran 2000'de ölümü üzere yerine Beşar Esad geçmiş ve Adana Mutabakat'ı sonrası düzelen Türkiye ile iyi ilişkiler uzun bir süre devam etmiştir. Bu süre boyunca Suriye, PKK'nın destekçisi olmaktan kaçınmıştır. 11 Eylül saldırıları sonrası ortaya çıkan Irak Savaşı'nı bahane eden bölgede yaşayan Kürtler, Kuzey Irak'ta bağımsız bir devlet kurma yolunda “önemli fırsat” yakalamışlardır. Suriye bu süreçte, “rejim değişikliği, bölünme, askeri müdahale” şeklindeki durumlarla karşılaşmıştır. Suriye Kürtleri üzerindeki etkisini artıran PKK, Suriye'nin bir uzantısı olarak 2003'de Demokratik Birlik Partisi'ni (Partiya Yekitiya Demokrat-PYD) kurmuştur (PYD, Carnegie Middle East Center, 1 Mart 2012). PYD'nin liderliğini 2003-2010 arası dönemde Fuat Ömer icra etmiştir. PYD, Esad rejimi tarafından hoş karşılanmayıp, bu örgüt aleyhinde tutuklamalar gerçekleştirilmiştir. Bu sebeple aralarında Salih Müslim'in de bulunduğu çok sayıda lider, Kuzey Irak'a kaçarak Kandil bölgesinde ikamet etmeye başlamıştır. PYD, merkezi Kamışlı olmakla birlikte, Afrin, Ayn el-Arap ve Haseke bölgelerinde etkili bir örgütlenme gerçekleştirmiştir (ORSAM, 2012: 11-12).

Arap Baharı sürecine bağlı olarak 2011'de Suriye'de başlayan olayların neden olduğu kaosta Esad rejiminin desteği, PKK/KCK'nın Suriye'nin kuzeyinde PYD ismi ile hızla örgütlenmesine, silahlı kişilerin sayısını artırmasına ve idari yapılar oluşturmaya başlamasına ortam hazırlamıştır. Esad rejimi, geçmiş yıllarda tutuklayıp serbest bıraktığı ve ülkeye girişinin yasaklandığı PYD'nin lideri Salih Müslim'i ülkeye davet ederek bir görüşme gerçekleştirmiştir. Görüşme sonrası, PKK/KCK'nın Suriye'deki varlığı desteklenmiş, örgütün PYD yapılanması çerçevesindeki ülkede bulunan siyasi ve silahlı faaliyetler serbest bırakılmıştır. PYD, Esad rejimiyle aynı yönde hareket etmeye başlamış ve 19 Temmuz 2012'de Ayn el-Arap (Kobani) ve diğer Kürt bölgelerin kontrolü PYD'ye bağlı bir askeri yapılanma olan YPG'ye bırakılmıştır. PYD/YPG, DEAŞ'ın Ayn el-Arap'ı kuşatmasından sonra, ABD ile askeri angajman kurmuş, silah ve hava desteği almıştır. Ayrıca 30 Eylül 2015'te Rusya'nın Suriye'deki iç savaşa dahil olmasıyla birlikte, bu ülke ile de temaslarını artırarak DEAŞ ve Suriye muhaliflerine karşı ortak hareket etme

iddiasında olmuştur (Acun ve Keskin, 2016: 11-12). Amaçlarının DEAŞ'ın bölgeyi tamamen ele geçirmesini engelleyip ona karşı birliktelik oluşturmak ve yok etmek olduğunu ileri sürmüştür.

PKK ve YPG, sadece yapısal yönden değil, terör saldırıları ile taktikleri açısından da ciddi benzerlikler olduğu görülmektedir. PKK, Türkiye'de "devrimci halk savaşı" adıyla yürüttüğü terör faaliyetlerinde, YPG'nin silah envanterinden ve savaş tecrübesinden yararlanmaktadır. PYD/YPG'ye dış güçlerden sağlanan tüm destek PKK'yı güçlendirmekte ve bu durum Türkiye'yi olumsuz etkilemektedir.

Suriye rejimi, bazı bölgelerde YPG güçlerine destek amaçlı çok sayıda tank çeşidi bırakmıştır. Bu durumdan hareketle Suriye, terörü sadece düşmanlarına karşı değil kendi ülkesindeki rejime karşı olan kişilere karşı da desteklediği görülmektedir. Suriye, ABD ve Rusya'nın DEAŞ'a karşı olması PYD'nin işini kolaylaştırmakta ve öğütü güçlendirmektedir. DEAŞ'a karşı oluşan tüm karşıt güçlerin varlığı ve PYD'yi desteklemesi, bölge üzerinde PYD'nin yalnız başına aslında yetersiz olduğunu ve desteksiz DEAŞ tarafından yok edilebileceğini düşündürmektedir.

3.5.2. PKK-İrak İlişkisi

İrak'ta bulunan Kürtler, 1970'de petrol açısından zengin Kerkük ve Hanakin şehirlerinde yerleşim yapma ve buraların hâkimiyetine ele geçirme talebinde bulunmuştur. Irak'ın merkez yönetimi ise, bu talepleri kabul etmemekle birlikte bu bölgenin Araplaşmasını savunmuştur (Bruinessen, 2006: 53). 1974'te Irak yönetimi, Kerkük ve Hanakin kentlerini dışarıda bırakan bir Kürdistan özerk yönetimi ilan etmiştir. Bu durum Kürtler ile Irak yönetimi arasında, silahlı çatışmaların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Irak'ta kurulması planlanan bağımsız bir Kürt devleti, sadece Irak'ın geleceği ile ilgili bir mesele değil, Türkiye'de dahil olmak üzere Ortadoğu'nun geleceği ile ilgili bir meseledir (Al, 2014: 46).

İran'da 1979'da yaşanan İslam Devrimi Kuzey Irak'taki Kürtleri yakından ilgilendirmiştir. İran'daki yeni yönetim, Irak'taki Kürtlerin sınırlardan geçişini kolaylaştırmış ve böylelikle İran'da yerleşimde bulunmaya başlanmıştır. 1980'de başlayıp 8 yıl süren Irak-İran savaşları, Kuzey Irak'taki Kürtleri derinden

etkilemiştir. Savaş sonrası 1988’de, Kürtlerin İran ile işbirliğinden rahatsızlık duyan Saddam Hüseyin, Kürtleri cezalandırmak için Kuzey Irak’a karşı “Enfal Operasyonu” adıyla kapsamlı bir askeri hareket gerçekleştirmiştir. Zehirli gazların kullanıldığı operasyon sonucunda çok sayıda Kürt vatandaş hayatını kaybetmiştir. Sonrasında oluşabilecek kimyasal saldırılardan korkan binlerce Kürt Türkiye’ye sığınmıştır. Oluşan bu mülteci akını neticesinde, Irak Kürtleri ve Türkiye Kürtleri arasında bir ittifak oluşmuş ve Türkiye’de bulunan Kürtlerin hareketliliği güçlenmiştir (Romano, 2006: 115).

PKK, 1981’de gerçekleştirdiği konferansta Irak Kürdistan’ındaki Kürtlerle irtibata geçme konusunda bir karar almıştır. Sonrasında ise, Kuzey Irak’ta yeni PKK kampları oluşturulurken, lider kadrosu da Kuzey Irak’a geçmiştir. PKK’nın Kuzey Irak’a geçmesinin önemli bir nedeni, coğrafi koşulların uygun olmasıdır(Özdağ, 2008: 48).

1991 Körfez Savaşı sayesinde Kuzey Irak’taki Kürtlerin merkezi Irak yönetimi karşısında otonom bir yapıya kavuşması, PKK’nın terör eylemlerini artırması, 1990’lı yıllar boyunca Türkiye, Kuzey Irak ve PKK ilişkilerini Ortadoğu’daki önemli bir gerilim alanına dönüştürmüştür (Balci, Baykal ve Öğür, 2014: 10). Savaş sonucunda Bağdat yönetiminin Kuzey Irak’tan çekilmesiyle birlikte bu bölge PKK’nın silahlı eylemlerini gerçekleştirebileceği bir üs konumuna gelmiştir.

1995’de PKK, Türk ordusunun sınır ötesi operasyonlarına rağmen Talabi ve Barzani yönetimindeki KYB (Kürdistan Yurtseverler Birliği) - KDB (Kürdistan Demokrat Partisi) arasındaki çatışmalardan faydalanarak Kuzey Irak’taki hareket alanını genişletmiştir. PKK, burada oluşan iktidar boşluğundan faydalanıp yerleştiği bölgeleri, kurtarılmış bölgeler diye adlandırarak devletleşme kararı almıştır (Özdağ, 2008: 155-156). 1999’da Öcalan’ın yakalanmasıyla ve onun emriyle, uzun süre devam eden bir ateşkes dönemi yaşanmıştır.

2003 seçimlerinde Saddam Hüseyin’in kaybetmesi üzerine PKK, Irak’ta yeni bir alanın boşaldığını görerek faaliyetlere başlamış ve ABD’nin Irak’ı işgal etmesini fırsat bilmiştir. Yine aynı yıl gerçekleşen KCK yapılanması sonucu, PÇDK

(Kürdistan Demokratik Çözüm Partisi)'nin kurulması ve Irak'ta örgütlenmesi kararlaştırılmıştır. PKK'nın ateşkesi bozup Türkiye'ye yönelik silahlı eylemlerde bulunmasına karşılık, Türkiye sınır ötesi operasyonlara başlamıştır. Ayrıca Türkiye'nin baskıları sonucu 2007'de PKK ve PJAK (Kürdistan Özgür Yaşam Partisi), Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi tarafından terör örgütü olarak ilan edilmiştir (Özdağ, 2008: 325).

2009'da Irak Cumhurbaşkanı Celal Talabani, PKK'nın silahı bırakmasını veya Irak'tan çekilmesi gerektiğini açıklamıştır. Bu açıklamayla aynı doğrultuda olarak Kürdistan Bölgesel Yönetimi'nin Başkanı Neçirvan Barzani, PKK'nın Türkiye'ye saldırmak için kendi topraklarını kullanmasını eleştirmiştir. Irak'taki Kürt liderler ile Türkiye'nin yakınlaşma içerisinde olması, PKK'nın etkisiz hale getirilip saf dışı edilmek istendiğini göstermektedir.

Son dönem itibarıyla Türkiye'nin tutumu, Kuzey Irak'taki Kürt yönetiminden rahatsız olmakla birlikte PKK ve PYD'ye karşı hareket amaçlı Barzani'nin tutumuyla eşdeğerlilik taşımaktadır. PKK'nın son zamanlardaki terör faaliyetleri her iki ülke açısından zarar teşkil etmektedir. PKK açısından ise, her iki ülkenin teröre karşı birlikte hareket edişi, örgütün bu alan içindeki gücünü ve eylemlerinin etkisini azaltmaktadır.

3.5.3. PKK-İran İlişkisi

PKK'nın İran ile kurduğu ilişkinin temelinde onun topraklarını kullanmaya çabalamasının en önemli amacı, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin daha geniş bir bölgeye yayılma zorunluluğunu doğurarak kontrolünü zorlaştırmaktır. İran'ın PKK'ya kuzeyden Türkiye'ye giriş yapmasına izin vermesi, örgütü rahatlatan bir gelişme olmuştur. Bunun üzerine PKK, iç kesimlere sarkabilmiş ve TSK'nın savunmasını güçleştirmiştir.

İran, 1999'da Öcalan'ın yakalanmasından sonra PKK'ya karşı sert tepkiler göstermiştir. PKK'lı grupların eylemleri üzerine İran güvenlik güçleri müdahale edip çok sayıda kişinin ölümüne sebep olmuştur. PKK, bu süreç içerisinde İran'da örgütlü politikalar uygulamaya çalışmıştır. PKK, 11Eylül saldırılarının devamında İran'da PJAK (Kürdistan Özgür Yaşam Partisi)'i kurarak, Kandil Dağı'nın güney bölgesine

yerleşmesini sağlamıştır. PJAK'ın amacı, dört milyonluk nüfusu ile İran'ın yüzde 7'sini oluşturan Kürtler arasında kimlik bilincini geliştirmektir. Ayrıca örgütün savunduğu konular arasında başlıca olarak, kadın hakları gelmekte ve örgüt üyelerinin yüzde 45'i kadınlardan oluşmaktadır (Enders, 2006).

PJAK örgütü liderleri, Öcalan'ın politik düşüncelerinden ve askeri stratejilerinden etkilendiklerini ve söz konusu düşüncelerin örgütü daha bağımsızlık yanlısı bir çizgiye çektiğini ifade etmektedirler (Boğaziçi Üniversitesi ve TÜSİAD, 2007: 2). PKK ile PJAK arasındaki ideolojik fark, PKK bağımsız bir Kürt Devletinin kurulmasını hedeflerken PJAK, sistemsal bir değişiklik amaçlamaktadır. Nitekim örgüt İran'daki Velayet-i Fakih sisteminin demokratik ve federal bir sistemle değiştirilmesini savunmaktadır (Chamka, 2005).

ABD'nin Irak'ı işgal etmesi üzerine, PJAK ve İran ordusu arasında başlayan çatışmalar hızlanmıştır. Özellikle bu çatışmalar 2006'da en yoğun seviyeye ulaşmıştır. 2010-2011 yıllarında İran ve Türkiye, PKK'yı bitirme kararı alarak, PKK'nın yoğun olarak bulunduğu bölgeleri bombalamışlardır. Operasyonlar sırasında İran güçleri tarafından Murat Karayılan yakalanmış, fakat Tahran'ın PKK ile anlaşması sonucu serbest bırakılmıştır. 2011'de Suriye'de baş gösteren isyanlar, İran'ın politikasını değiştirerek Tahran yönetimi ile PJAK arasında ateşkesin ilan edilmesine sebep olmuştur (Alaca, 2015: 29).

İran, rejimini her daim muhafaza etmeye çalışmış ve yöntem olarak uluslararası gerginlik meydana getirerek iç politika gücünü elinde tutmayı politika olarak benimsemiştir. İran, İslam devrimi sonrasında, komşu olduğu Türkiye'yi laik, demokratik ve modern yapısından ötürü rakip kabul ederek, rejimine karşı tehdit oluşturduğunu düşünmüştür. İran bu sebeple rejim ihraç politikası izleyerek, Türkiye'yi zayıflatabilmek için PKK'ya destek olmuştur. Son yıllarda ortaya çıkan PJAK, İran'ın Türkiye'ye yönelik bu politik yaklaşımını değiştirmiştir. Çünkü PJAK, İran'ı istikrarsızlaştırmaya kurgulanmış, PKK terörünün İran versiyonu olmuştur. İran, PJAK'la mücadele edebilmek için Türkiye ile işbirliği yapmak zorunda kalmış, fakat yine de PKK'ya az miktarda da olsa lojistik yardım sağlamıştır (Kuloğlu, 2009: 90). Hatta İran, PKK'nın 7. Kongresi'nin burada yapılmasına müsaade ederek, Osman Öcalan'a sığınma dahi vermiştir.

Türk istihbarat birimleri İran ve PKK arasındaki ilişkilerin son durumunu ortaya koyan bir rapor hazırlayarak, İran istihbaratının PKK ile toplantılar düzenleyip ilişkilerin seyrini belirlediği ve silahlı eylemlere teşvik ettiğini bildirmiştir. Ayrıca rapordaki bilgiye göre, Urumiye kentinde PKK'ya ait iki mevcut hastaneye ek olarak bir tane daha açılmasına izin verilmiştir. Buna karşın, PKK'nın da İran Kürtleri arasından bünyesine militan almayacağı ve Türkiye geçişlerinde İran sınırını kullanmayacağı kararlaştırılmıştır (NTV, <http://arsiv.ntv.com.tr/news/139379.asp#BODY>, Erişim Tarihi: 10.08.2016).

İran ile Türkiye, PKK'ya karşı zaman zaman birlikte hareket etseler de, "Arap Baharı'nı İran Baharı'na dönüştürmeyi başaran" Tahran yönetimi, PKK'nın kendisine yönelik oluşturduğu etkiyi en aza çekerek, PKK'yı bölgesel denklemde Türkiye'ye karşı bir araç olarak kullanmıştır (Alaca, 2015: 30). Ayrıca Kuzey Irak sorununun çözümsüz kalması ve Kürtlerle Türkiye arasındaki gerginliğin sürmesi, İran'ın bölgesel politikalarına yarar sağlamaktadır (Keskin, 2009: 49).

İran ve PKK ilişkisini özetlemek gerekirse, karşılıklı çıkar stratejisi üzerine kurulu olduğu görülmektedir. İran, PKK'nın kendi topraklarına yerleşmesine izin vermemekte fakat gerek gördüğünde bu tutumunu değiştirerek PJAK'ı kendi çıkarları açısından araçsallaştırmaktadır. Hatta PJAK ile anlaşma sağlayıp bölgedeki etkinliğini artırarak, Türkiye'ye karşı bir dış politika aracı şeklinde kullanmaktadır.

3.5.4. PKK-Türkiye İlişkisi

Türkiye, PKK'nın kuruluşundan itibaren en çok zarar gören ülke olmakla birlikte, çok sayıda vatandaşının örgüte militan olmasını engelleyememiştir. PKK'nın Türk topraklarında kurulmasıyla Kürt vatandaşların bir kısmının Türkiye'ye olan bağlılıkları zarar görmüş, Kürt-Türk ayrımını derinleştirmiş ve bölücülük faaliyetlerinin oluşmasına sebep olmuştur. PKK, hedeflerine ulaşmak için silahlı binlerce kadın ve erkekle, Türkiye'deki milyonlarca sempatanıyla, önemli bir tanesi Irak'ta olmak üzere yerleşmiş üsleriyle, İran, Irak ve Suriye'de yürüttüğü partileriyle ve Avrupa'da kökleşmiş destek ağlarıyla birlikte büyük, finansmanı güçlü, oldukça örgütlü ve mücadeleyle güçlenmiş bir yapı olmayı sürdürmektedir (Kriz Grubu Avrupa Raporu 219, 2012: 7).

Türkiye, 1980 ve 1990'larda PKK'ya destek veren Suriye, İran, Irak, Yunanistan ve diğer ülkelerle bağlantılarını kesmiştir. Ayrıca PKK'ya yönelik yürüttüğü bir dizi operasyonun ardından 1999'da Öcalan'ı ele geçirmeyi başarmıştır. Öcalan, yakalandıktan sonra PKK'ya "ateşkes ilan et ve Türkiye'yi terk et" talimatında bulunmuştur (Özdağ, 2008: 256-257). Ancak AB'ye katılım müzakere şartlarından biri olan idam cezasının kaldırılmasından ötürü Öcalan, müebbet hapis cezasıyla yaşamını sürdürmektedir.

2008'den itibaren Türkiye, güvenlik bürokrasisi PKK ile ciddi biçimde görüşmüş, bu görüşmeler basına da yansımıştır. 2008 Eylül'den 2009 Ağustos'a kadar geçen bu sürede görüşmelerden bir netice elde edilememiştir. Sonrasında "Oslo Görüşmeleri" olarak da bilinen, bir dizi görüşme gerçekleştirmiş ve Türkiye'de "açılım" sürecinin başlamasıyla PKK sorununun çözülmesinde geçici bir iyileşme yaşanmıştır. Habur Olayı (14 Ekim 2009) sonrasında, açılım politikasının sekteye uğradığı görülmüştür (Erkmen, 2015: 180).

2013'te Türk hükümeti, terör faaliyetlerini sona erdirmek, çatışmasızlık ortamını devam ettirebilmek adına öteden beri kamuoyunda Kürt vatandaşların talebi olarak dile getirilen birtakım hususları kapsayan bir demokratikleşme paketi uygulamaya koymuştur. Demokratikleşme paketine göre, özel okullarda anadilde eğitim yasallaşmış, Kürtlerin ayrımcılık oluşturduğunu düşündüğü öğrenci andı kaldırılmış, ülkede en az yüzde 3 oy alan siyasi partilere (BDP/HDP) devlet yardımının sağlanmasını kabul etmiş, Türkçe haricindeki dillerde yapılan seçim propagandası yasağı kaldırılmış, köy ve kasabalara eski isimlerinin geri iadesi sağlanmış, siyasi partilere iki eş başkan olunabilmesini resmiyete kavuşturmuştur (Kriz Grubu Avrupa Raporu 234, 2014: 6). PKK/KCK liderliği, reformları Kürtlerin demokratik isteklerini karşılamaya yönelik samimi bir uğraştan çok bir oyalama taktiği ve seçim için hesaplanan bir plan olarak gördüğünü açıklamıştır.

2014'de PKK ile Türkiye arasında silahlı çatışmalar başlarken, Türk bayrağının indirilmesi ve güvenlik güçlerini kapsayan çok sayıda çocuğun da içinde olduğu rehine kaçırmaya eylemleri bardağı taşıran son damla olmuştur. Bu eylemlerin karşısında ülkede PKK karşıtı protestolar başlamış ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın cevabı ise, sert bir tonda gerçekleşmiştir. Türkiye'nin İçişleri Bakanı, sokaklarda baş

gösteren şiddete, şiddetle karşılık verileceğini ifade ederken HDP, barış sürecini sonlandırmakla tehdit etmiştir (Hürriyet Gazetesi, 07.10.2014). Her iki tarafında sert tepkiler göstermesi, çatışmaların artmasına yol açarken barış sürecinin tamamen ortadan kalkmasına sebep olmuştur.

2014’de PKK ile DEAŞ arasında, Suriye-Türkiye sınırındaki Kobani bölgesinde gerçekleşen çatışmalardan dolayı ortaya çıkan görüşler, Kürt liderler ile Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın birbirlerini karşılıklı olarak DEAŞ ile beraber hareket ettiği suçlamalarına yol açmıştır (Daily Sabah, 04.10.2014). Türkiye, terör örgütü olarak nitelendirmiş olduğu PKK ve DEAŞ için tutumu, aynı olmakla birlikte her ikisine de karşı bir duruş sergilemiş ve sergilemeye de devam etmektedir. Türkiye, uluslararası alanda diğer devletlerden farklı olarak hiçbir zaman terörü ve terör örgütlerini desteklememiştir. Aksine uzun yıllardır, PKK başta olmak üzere diğer terör örgütlerine karşı da mücadele etmiştir. Yapılan kamuoyu araştırmalarına göre Türk halkı, PKK’yı barış sürecine ortak değil daima bir terör örgütü olarak görmüştür.

2015’de Türkiye’nin PKK’ya karşı güç uygulamaya başlama stratejisi, çeşitli engellere takılmaktadır. Kandil ile ülkedeki PKK bağlantısı ve direnişi, yalnızca silah ve insana dayalı bir ilişki değil, oldukça karmaşık bir ilişkidir. PKK’ya içeride isyan çıkartması için destek veren bir siyasi oluşum varken, dışarıda ise PKK’yı Türkiye ve Barzani’ye karşı kullanmaya çalışan ABD ve Batı ülkeleri hali hazırda beklemektedir (Tarakçı, 2015: 3).

3.5.5. PKK-ABD İlişkisi

ABD’nin PKK ile ilgili tutumu zaman zaman değişiklik göstermektedir. ABD, 2001’de PKK’yı “Yabancı Terörist Örgüt” (FTO, Foreign Terror Organization) olarak listeye almıştır. Özellikle 2003 yılı sonrasında Türkiye’deki terör sorununa, Ortadoğu penceresinin Irak ile Kuzey Irak kısmından bakmış ve politikalarını bu yönde düzenlemiştir. ABD, Türkiye’deki terör sorununun iç güvenlik tehdidi oluşturduğu düşüncesini paylaşmadığı gibi, PKK hakkındaki güvenlik endişelerine de oldukça pragmatik bir yaklaşım göstermektedir. ABD’nin ilkesi, PKK konusunda Türkiye ile işbirliğinde bulunsa da Türkiye’deki “Kürt sorunun” ancak siyasal bir

açılım ve gerekli düzenlemelerin yapılmasıyla halledilebileceğine inanmaktadır (Park, 2007: 213). Kısacası ABD'nin bu tutumunun ikircikli ve pragmatik olduğu görülmektedir (Kurubaş, 2009: 53).

PKK, ABD'nin Türkiye'ye karşı kullandığı bir koz olmakla birlikte, Irak üzerinde Barzani ve Talabani'nin izni olmadan bölge üzerinde bir çatışma yaşamak istememektedir. Ancak ABD'nin kontrollü bir PKK'ya gereksinimi vardır ve bu sebeple Irak içerisindeki PKK'dan ayrılanların siyasi çalışma yapmasına izin vermektedir. Ayrıca PKK yöneticilerinin, “ABD'nin bölgede önemli bir rol oynayacağı, Kürtlerin bu sürecin dışında kalmaması, sürece daha fazla katılımının sağlanması ve ABD'yi bu açıdan rehber olarak gördüğü” yönündeki açıklamaları da PKK-ABD arasındaki ilişkilerin farklı olduğu bir dönemi işaret etmektedir (Çelik, 2005: 1).

ABD'nin “Kürt sorunu” çözümü için uyguladığı strateji, İsrail'in koruma altına alınmasına ve George W. Bush'un “Ortadoğu Ortaklık Girişimi” projesine uygun olmaktadır (Charountaki, 2015: 45). Çünkü ABD, PKK ile ilişkilerini menfaatleri doğrultusunda kullanmaktan çekinmezken 2016'da DEAŞ'a karşı PKK'nın Suriye kolu olan PYD ile birlikte hareket etmiştir. Hatta ABD'li askerlerin PYD armalı uniformalar giymesi, Türkiye tarafından kınanmaktadır. Çünkü Türkiye, hiçbir zaman “teröre karşı terör” uygulamasından yana olmamıştır.

Türkiye, PYD'yi PKK'nın Suriye'deki örgütlenmesi olarak görmekte ve bunu defalarca dile getirmektedir. Oysa ABD, DEAŞ ile mücadelede başka bir terör örgütünü destekleme yolunu seçerek, neredeyse Suriye'deki “kara gücü” şeklinde kullandıkları PYD'yi PKK'dan farklı bir oluşum olarak nitelendirmeyi sürdürmektedir. PYD'yi terör örgütü olarak tanımaktan kaçınan ABD, bünyesinde çok sayıda çocuğu barındırması nedeniyle savaş suçu işlemesine rağmen YPG'yi de aktör olarak kullanmaya ve desteklemeye devam etmektedir (AA Haber, 05.09.2016, <http://aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/terror-orgutu-pkknin-suriyedeki-versiyonu-pyd-ypg/641099>, Erişim Tarihi: 05.09.2016).

ABD, PKK ile mücadelede askeri güçten ziyade yumuşak gücün kullanılması ve bu çerçevede PKK'nın finans kaynaklarının kesilmesi, Irak'taki bürolarının

kapatılması gibi konuları gündeme taşımaktadır (Boğaziçi Üni. ve TÜSİAD, 2013: 2). Ancak PKK karşısında, askeri olmayan seçeneklerin kullanılmasının, PKK'yı muhatap olarak gördüğü ve siyasi taleplerinin karşılandığı gibi yanlış algılanmalara sebep olacağından kaçınmaktadır. Çünkü ABD ve Türkiye, her zaman PKK'nın siyasi bir muhatap olamayacağını altını çizmektedirler.

3.5.6. PKK-AB İlişkisi

AB'nin genel tutumu itibariyle demokrasi, insan hakları ile azınlıkların korunması şeklindeki ilkelerle hareket ettiği görülmektedir. Bu çerçevede PKK ve dış güçler tarafından oluşturulmaya çalışılan "Kürt sorunu", Türkiye için AB'ye uyum sağlamak açısından önem teşkil etmektedir. AB, bu durumu ikili ilişkilerde yaptırımlarını uygulamak için koz olarak kullanmaktadır. Ayrıca AB'nin Ortadoğu politikasında etkinlik kazanabilmesi ve stratejik kazanımlar elde etmesi gibi reel politik yönlerinden de söz edilmektedir (Kurubaş, 2009: 187).

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) Kopenhag Belgesi ve Cenevre Uzmanlar Komitesi Raporu, "yerel özerklik" kavramına yer vererek azınlıkların ulus devletler yerine yerel özerk yönetimle özdeşleştiğini, azınlığın ulus devletin değil, özerk yönetimin öznesi olacağını ve bunun ulusun bölünmesi anlamına geleceğini açıklamıştır (Tacar, 1999: 244-245). Buradan anlaşılacağı üzere AB, PKK'yı Kürtlerin azınlık olarak yer aldığı düşüncesiyle desteklerken, özerk bir yönetimin oluşması gerektiği görüşündedir.

AB, teröre karşı hassasiyet göstermesine rağmen PKK'nın yurt dışı örgütlenmesinin büyük bir kısmı uzun yıllardır Avrupa'da bulunmaktadır (Zengin, 2016: 4). AB, PKK'yı terör örgütü olarak tanımlamasına rağmen, dolaylı yollardan destek olurken, PKK aracılığı ile Ortadoğu politikasında aktif rol oynamak istediği düşünülmektedir. Çünkü AB, PKK'nın gelecekte olası bir kazanım elde etmesi durumunda, kendilerince bir hak iddia etmeyi amaçlamaktadır. AB, bu amaçlarını gerçekleştirmek için gizli yollardan PKK'ya silah temini, istihbarat ve lojistik her türlü malzeme yardımında bulunmaktadır. Ayrıca yurt dışındaki Türk vatandaşlarını PKK'ya militan olmaları yönünde baskı uygulamaktadır. Avrupa'daki mülteci

gençlerin bir kısmı, Suriye ve Bekaa'da eğitim verilmekte ve eğitildikten sonra da Kuzey Irak üzerinden Türkiye'ye geçiş yapmaktadır.

AB medya kuruluşlarının PKK'ya yönelik bildirimlerinde, örgütü meşrulaştırıcı yönde ifadeler kullanması geniş kitleler üzerinde sempati uyandırmaktadır. Örneğin, terör örgütü/terörist yerine, "Kürt gerillalar/Kürt özgürlük savaşçıları" gibi ifadelere yer verilmektedir. Bu sebeple Avrupalı vatandaşların PKK'ya yönelik destekleri artarken, Türkiye'nin PKK ile mücadele etmesinden dolayı Türkiye hakkında, "bütün Kürtlere haksızlık ve zulüm yapıldığı" yönünde algı oluşmaya başlamaktadır. Oysa PKK'nın uzun yıllardır çıkarları doğrultusunda Türk ve Kürt demeden masum vatandaşları hedef aldığı ortadadır.

AB ülkeleri, PKK'nın en önemli gelir kaynaklarından biri olan uyuşturucu kaçakçılığını Avrupa üzerinden yapmasına göz yummaktadır. Avrupa polisinin PKK'nın uyuşturucu kaçakçılığı yapmasını bilmesine rağmen bazı ülkelerde örgütüne kurulan dernekler, siyasi dernek statüsünde değerlendirilmektedir. Bu derneklerin denetiminin yapılmayışı, PKK'nın Avrupa üzerinde bir organizasyon yapısı oluşturduğunu göstermektedir.

AB ülkeleri içinde özellikle Almanya, son dönemde Erbil'de bir başkonsolosluk açarak PKK/PYD ile ilişkilerini geliştirme yoluna gitmiştir. Almanya, bu örgütler ile yakınlaşarak, bölgede kendine bir nüfuz alanı oluşturma çabası içerisinde. Bu durumun en önemli sebebi ise, Almanya'nın enerji kaynakları bakımından zengin olan Ortadoğu bölgesindeki Kürtlere yönelik genel politikasıyla ilgilidir. 2014'ten itibaren DEAŞ'ın yayılması karşısında Erbil yönetimi için ağır silahlarında yer aldığı silah ve mühimmat desteği sağlamaktadır (İnat, 2015: 40).

AB, Türkiye'nin üyelik müzakereleri boyunca uygulamaya çalıştığı terörle mücadele çalışmalarına olumlu yaklaşmaktadır. Özellikle PKK terörünü bitirmeye yönelik "Demokratik açılım", "Çözüm süreci" ve beraberinde oluşan gelişmeler, AB tarafından desteklenmiştir. Ancak süreç içerisindeki PKK'nın riyakar politikaları sebebiyle bir sonuca varılmaması, terör eylemlerini artırmıştır. TSK, artan terör eylemleri karşısında Güneydoğu Anadolu bölgesinde operasyonlara başlamış ve AB,

bu durumun bütünleşme sürecine zarar vereceğini belirtmiştir. Öte yandan Suriye’de yaşanan iç savaşın ardındaki kaos ortamının Türkiye’de görülme ihtimalinin oluşu ve AB’nin bu durumdan etkilenmesi, AB ile Türkiye’nin birbirine terörle mücadele anlamında ihtiyacını artırmıştır (Zengin, 2016: 1).

3.5.7. PKK-Rusya İlişkisi

Rusya’nın geçmişte komünizm ile yönetilmesi ve PKK’nın Marksist-Leninist bir örgüt olarak kurulduğu düşünüldüğünde, iki taraf açısından ideolojik benzerliklerin olduğu görülmektedir. PKK’nın kuruluş yıllarında yürüttüğü faaliyetlerde Sovyetler Birliği’nin desteği olduğu ve Öcalan’ın da bu destekle birlikte hareket ettiği bilinmektedir. Türkiye, PKK’ya yönelik girişimlerinin sonucunda örgütü bitirme noktasına getirmiş fakat Rusya, PKK’yı Türkiye’ye karşı koz olarak kullanmayı tercih ettiği için gizlice desteklemiştir.

1990’lı yıllarda Rusya, Türkiye’nin özerk yönetim için Çeçenlere destek verdiği düşüncesiyle, Türkiye’ye karşı PKK’yı desteklemiştir. Türkiye, Çeçenler’e verdiği desteğin sadece resmi düzeyde olduğunu dile getirmesine rağmen Rusya, ikna olmayarak PKK’ya verdiği aktif desteği sürdürmüştür. Çeçenler’in bağımsızlığını ilan etmesinin ardından, “sürgündeki Kürt parlamentosu” Rus meclisi, Duma’nın desteklemesiyle Moskova’da toplanmıştır. 1996-1997’de Duma, çok sayıdaki PKK toplantısının Moskova’da gerçekleştirilmesini desteklemiş, Türkiye’nin Kürtlere yönelik soykırım yapmış olduğunu iddia etmiştir (Yılmaz, 2010: 36). 1998 yılında Öcalan Rusya’ya gittiğinde ise Duma, ona sığınma hakkı verilmesi konusuna olumlu bir yaklaşım göstermiştir (Akgün ve Aydın, 1999: 26).

1999’da Öcalan’ın Rusya’ya sığınması fakat burada barındırılmayıp, yakalanma süreci boyunca Türk-Rus ilişkilerinde bölücülüğe karşı ortak işbirliğinin yapılması, tarihi bir dönüm noktası olmuştur (Sezer, 2000: 62). Rusya, Çarlık ve Sovyet dönemi geçmişte, Ortadoğu’daki bölücü hareketlere önemli destek sağlarken, 1990’ların sonunda bu desteği kademeli olarak azaltmaya başlamıştır. 1992-2002’de sorunların olduğu bir noktadan “stratejik ortaklık” olarak adlandırılan bir işbirliğine çevrilmiş, bunun devamında ise, “stratejik ortaklık” bazı sorunlar yaşamaya başlamış, 2008’deki Rus-Gürcü savaşı ile 2011’de başlayan Suriye iç savaşı

sebebiyle iki ülkenin desteklediği karşıt silahlı gruplar üzerinden dolaylı bir çatışmaya dönüşmüştür (Aktürk, 2013: 67).

Suriye iç savaşı boyunca Rusya, Türkiye'nin taraftarı hükümet ve gruplara karşı silahlı müdahalelerle doğrudan ve dolaylı olarak destek vermiştir. Rusya, ABD'nin desteklediği Suriyeli Kürtleri kendisine bağlayarak hem Türkiye'ye hem de cihatçılara karşı kendini güçlendirmek istemektedir. Ayrıca Rusya, PYD'nin Moskova'da temsilcilik açmasını sağlayarak siyasi bir davranış gerçekleştirmiştir (Öztaş, 2016: 1). Rusya, Türkiye'nin son dönemde ağır kayıplar vermesine sebep olan PKK'ya ve türevlerine verdiği desteklerden ötürü iki ülke arasındaki ilişkilerin zarar görmesine sebep olmuştur.

3.6. PKK Terör Örgütünün Siyasallaşma Süreci

PKK, sivil halkın desteği ile birlikte siyasi alanda yeni hareketlenmelerin oluşmasını sağlamıştır. Kürt halkının milliyetçi talepleri, siyasi alanda da baş göstermiş ve 1990'lı yıllardan günümüze kadar uzanan Kürt yasal siyasi hareketinin ilk partilerinin kurulmasına sebep olmuştur.

PKK, siyasallaşma çalışmaları 1987 genel seçimlerinde, Kürt siyasal hareketlerin bir kısmı Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP)'yi desteklemiştir. Bu seçimin sonucunda Ahmet Türk Mardin'den milletvekili seçilmiştir. O tarihte Paris'teki Kürt Konferansı'na katılması sebebiyle partiden ihraç edilmiştir.

PKK, 1990'da Kuzey Irak'ta gerçekleştirmiş olduğu 4. Kongresinde, siyasi çalışmaları yoğunlaştırarak, diğer Kürt gruplarını destekleme kararı almıştır. Sonrasında gerçekleşen "Yeni Demokratik Oluşum 1.Çalışma Kurultayı" sırasında yaptıkları tartışmalar çerçevesinde, 7 Haziran 1990'da Halkın Emek Partisi (HEP) kurularak, siyasi çalışmalara başlayarak 1991 seçimlerinde desteklediği birçok adayın meclise girmesini sağlamıştır (Demir, 2005: 89). HEP ve SHP'nin seçim ittifakı yapması üzerine bazı milletvekilleri, SHP'den ayrılarak HEP'e geçmiştir. Bu hareketler sonuç olarak, PKK'nın siyasallaşmasında önemli olmuştur.

Her ne kadar aşağıda adı geçen siyasal partiler mevcut hukuk düzeni içinde kurulmuş ve faaliyet göstermişlerse de bunların PKK ile zaman zaman organik bağ

içinde oldukları, PKK'nın eylemlerine karşı ciddi ve kayda değer tepkiyi istisnalar hariç göstermediği, ayrıca PKK'nın yasal zeminde savunuculuğunu yaptıkları, bunların birer siyasi partiden öte, PKK'nın uzantıları olduğu değerlendirilerek bunlar hakkında çalışma yapılmıştır.

3.6.1. Halkın Emek Partisi (HEP)

HEP, 1990 yılında Fehmi Işıklar tarafından kurulmuş bir siyasi partidir. Parti, PKK'nın taleplerini siyasi bir ortamda dile getirmeye çalışmıştır. Başlıca söylemleri; Anadilde eğitim ve yayın, Kürt sorunun özgürce tartışıldığı demokratik bir ortam, Olağanüstü Hâl Bölge Valiliği'nin (OHAL) kaldırılma isteği, özel tim, kontregerilla faaliyetlerinin, köy koruculuğunun, anti terör yasalarının kaldırılması, köye dönüşlerin sağlanması ve toplu sözleşmeli grev hakkı olmuştur.

19 Eylül 1992'de Ankara'da düzenlenen HEP 2. Olağanüstü Kongresi'nde, kongreye tek aday olarak katılan Mardin milletvekili Ahmet Türk genel başkan seçilerek, 1 Kasım 1992'de Devrimci Seçim Bloku'yla seçime katılmış ve 18 milletvekili ile meclise girmiştir. "Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozma amacını taşımak ve bu yolda faaliyette bulunmak" iddiası ile kapatılması istenmiştir. Anayasa Mahkemesi, 11 üyenin oybirliği ile 14 Temmuz 1993'de HEP'in kapatılmasını kararlaştırmıştır (Milliyet Gazetesi, 11.12.2009, <http://www.milliyet.com.tr/hep--dep-ve-hadep--br-de--font-color-darkblue-kapatilmisti--font-/siyaset/siyasetdetay/11.12.2009/1172724/default.htm>, Erişim Tarihi: 11.11.2016).

3.6.2. Özgürlük ve Eşitlik Partisi (ÖZEP)

25 Haziran 1992'de kurulan partinin kurucuları arasında SHP'den istifa eden HEP kökenli 18 milletvekili bulunmuş ve aynı yıl parti HEP'e katılarak kendini feshetmiştir.

3.6.3. Özgürlük ve Demokrasi Partisi (ÖZDEP)

HEP'in kapanma ihtimaline karşı 19 Ekim 1992'de kurulmuştur. Kuruluşunun hemen arkasından kapatılma davası açılmıştır. ÖZDEP'li yöneticiler davanın

sonuçlanmasını beklemeyip, 30 Nisan 1993'te fesih kararını almışlar fakat bu karar Anayasa Mahkemesi'ne ulaşmadan parti kapatılmıştır.

3.6.4. Demokrasi Partisi (DEP)

HEP'in kapanma davası devam ederken 7 Mayıs 1993'te kurulmuştur. DEP'in ilk aldığı kararlardan biri, 27 Mart 1994 yerel seçimlerine itirazda bulunmak olmuştur. Genel Başkanlığı'na Yaşar Kaya getirilmiş fakat sonrasında Yaşar Kaya ve yedi parti yöneticisi tutuklanmıştır. SHP'den siyasete giren fakat sonrasında partiden ihraç edilen Kürt milletvekilleri DEP'e katılmıştır. Meclis, 2 Mart 1994'te DEP milletvekilleri Hatip Dicle, Orhan Doğan, Ahmet Türk, Leyla Zana, Sırrı Sakık ve Bağımsız Şırnak Milletvekili Mahmut Alınak'ın dokunulmazlıklarını kaldırmıştır. Aynı gün Meclis'ten çıkan Hatip Dicle ve Orhan Doğan gözaltına alınmıştır. Diğer milletvekilleri ise, arkadaşları serbest bırakılana kadar Meclis'i terk etmeme kararı almıştır. Sonrasında DEP milletvekili Selim Sadak'ın da dokunulmazlığı kaldırılmıştır. Meclis'te bekleyen milletvekilleri 4 Mart'ta Ankara DGM'ye giderek teslim olmuş ve kararın iptal edilmesi için Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur. Mahkeme, Selim Sadak'ın dokunulmazlığını kaldıran kararı iptal ederken, DGM'nin 16 Mart'ta tutukladığı milletvekilleri cezaevine konulmuştur. Anayasa Mahkemesi, DEP hakkında 16 Haziran 1994'te kapatma kararı almıştır.

3.6.5. Halkın Demokrasi Partisi (HADEP)

HADEP, 11 Mayıs 1994'te bu kez Murat Bozlak ve bazı eski DEP'li milletvekilleri tarafından kurulmuştur. 1995'teki milletvekili genel seçimlerinde 1 milyon 171 bin 623, 1999'daki milletvekili seçimlerinde ise 1 milyon 482 bin 196 oy almış ve yine aynı yıl yapılan yerel seçimlerde 37 belediye başkanlığı kazanmıştır. Parti kongresinde PKK bayrakları ile Öcalan'ın posterlerinin açılması, Türk bayrağının indirilmesi sebebiyle Bozlak ile bazı parti yöneticileri tutuklanarak, parti 13 Mart 2003'te kapatılmıştır.

Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa Bumin, parti kapatma kararının oy birliğiyle alındığını belirtirken bunun sebebini şu şekilde açıklamıştır: "Partinin PKK'ya yardım ve yataklık ettiği yasadışı eylemlerin odağı haline geldiği anlaşıldığından Anayasa'nın 68. ve 69. maddeleri ile 2820 sayılı siyasi partiler

kanununun 101 ve 103. maddeleri gereğince kapatılmasına karar verilmiştir" (Hürriyet Gazetesi, 13.03.2003, <http://mobil.hurriyet.com.tr/hadep-kapatildi-38550818>, Erişim Tarihi: 13.10.2016). Ayrıca Bumin, alınan karardan dolayı, beyan ve eylemleriyle partinin kapatılmasına sebep olan kurucuları dahil üyelerinden 46'sının da Anayasanın 69. maddesinin 9 fıkrası gereğince gerekçeli kararın resmi gazetede yayınlanmasından başlayarak 5 yıl süre ile başka bir partinin kurucusu, üyesi, yöneticisi ve denetçisi olamayacağına karar verildiğini açıklamıştır.

3.6.6. Demokratik Halk Partisi (DEHAP)

DEHAP, 24 Ekim 1997'de kurulmuş ve 2002'de Anayasa Mahkemesi'nde, "örgütlenmesini tamamlamadan seçimlere girdiği" gerekçesi ile hakkında kapatılma davası açılarak, 19 Kasım 2005'de kendini feshetmiştir.

3.6.7. Demokratik Toplum Partisi (DTP)

9 Kasım 2005'te kurulan DTP, Türkiye'de eşbaşkanlık sistemini uygulayan ilk siyasi parti olmuştur. Aysel Tuğluk ve Ahmet Türk partinin eşbaşkanları olarak belirlenmiştir. Yüksek Seçim Kurulu'nun aldığı karara göre, eşbaşkanlık sistemine son verilerek, partinin genel başkanlığı görevine Ahmet Türk getirilmiştir. DTP, seçim deneyimini ilk olarak 2007 Genel Seçimleri'nde yaşamış ve "Bin Umut Adayları" sıfatıyla bağımsız adaylarla girmiştir. Bu adaylar içerisinde 22 kişi milletvekili seçilmiştir. Milletvekili seçilen SDP Onursal Başkanı Akın Birdal DTP'ye katılırken, seçimlere bağımsız aday olarak giren Ufuk Uras ise tekrar dan ÖDP'ye geçmiştir.

Hakkâri bağımsız milletvekili Hamit Geylani, siyasi partilere üye olarak katılamama cezasından dolayı, seçimlerden bir yıl sonra yapılan DTP Olağanüstü Kongresi'nde, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde grubu olan partiye geçerek milletvekili sayısının 21'e yükselmesini sağlamıştır. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, 16 Kasım 2007'de DTP için kapatma davası açarak, gerekçesini ise partinin "devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü aleyhine eylemlerin odağı haline gelmesi" şeklinde açıklamıştır. Başsavcılığın 121 sayfalık iddianamesinde partinin kapatılması için geçerli olarak 141 neden sıralanmıştır. Partinin eylemleri ile üyelerinin beyanlarının yer aldığı iddianamede, bölücü niteliğe sahip fiillerin partinin

genel başkanı ve bütün organlarınca açıkça benimsendiği savunulmuştur. DTP'nin terör örgütü tarafından kurulup, yönetildiğine dair bilgiler, parti üyelerinin açıklamaları ile eylemleri, kesinleşen mahkeme kararları ve yerel savcılıklarda açılan soruşturmalar davaya delil olarak gösterilmiştir. DTP milletvekilleri Ahmet Türk, Aysel Tuğluk, İbrahim Binici, Fatma Kurtulan, Osman Özçelik, Sebahat Tuncel, Selahattin Demirtaş, Sevahir Bayındır ile DTP Genel Başkanveki Nurettin Demirtaş ve Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanı Osman Baydemir'in de olduğu 221 parti üyesine beş yıl siyaset yasağı istenmiştir. İddianamedeki suçlamalardan biri de partinin Öcalan'dan talimat aldığı iddiası olmuştur. Gerekçeler arasında, bazı parti yöneticilerinin terörist cenazelerine katılması ile milletvekili olan Fatma Kurtulan ve Sevahir Bayındır'ın terör örgütünün kampında eğitim alması yer almıştır. Parti, Anayasa Mahkemesi tarafından 11 Aralık 2009'da kapatılmıştır.

3.6.8. Barış ve Demokrasi Partisi (BDP)

BDP, 2008'te Mustafa Ayzit tarafından kurulan sosyal demokrat ve sosyal liberal görüşün yer aldığı siyasi bir partidir. BDP, kendisini parti tüzüğünde şu şekilde tanımlamıştır (BDP Tüzük, <http://www.bdp.org.tr/hakkimizda/tuzuk.html/>, Erişim Tarihi: 10.09.2016): “İnsan Hakları Evrensel Beyanname, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi gibi Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından uluslar arası hukuka uygun olarak kabul edilmiş insan hakları, siyasi haklar, sosyal ve ekonomik haklara ilişkin hak ve hürriyetleri benimsemiş ve içselleştirmiş; özgürlükçü, eşitlikçi, barışçı, çoğulcu demokratik devlet anlayışını benimseyen, çok kültürlü ve çok renkli toplumsal yapıyı savunan, her türlü ırkçılığı, ayrımcılığı, emek simsarlığı yapanları, baskı ve despotizmi reddeden, kadın ve çocuk haklarını savunan, demokratik sol kitlesel bir siyasi oluşumdur”.

BDP, kuruluşundan itibaren ilk kez katıldığı 2009 yerel seçimlerinde Türkiye genelinde %0,06 oy almıştır (Milliyet Gazetesi, 21.12.2009). 2011 yılından itibaren ise parti başkanlığı görevini Selahattin Demirtaş ve Gülten Kışanak yapmaktadır. Diğer aynı ideolojiyle kurulan partilere (HEP, DEP, HADEP) göre, meclise girmeyi 29 milletvekiliyle başarmış bu konudaki en başarılı parti olmuştur. “Kürt sorunu” ile

ilgili protestolarla ve birçok eylemde bulunan parti, genellikle PKK ile bağlantılı olduğu için eleştirilmiştir.

2012 yılı BDP'nin eylemlerinin ülke üzerinde en yoğun olduğu yıl olmuştur. Ocak ayı içerisinde TSK'nın Şırnak'ın Uludere içerisindeki harekatı sonucu 35 kişinin hayatını kaybetmesi üzerine ve hükümetin politikalarını protesto etmek için TBMM Genel Kurulu'nda partili ve bazı bağımsız milletvekilleri tarafından oturma eylemi yapılmıştır. Yine aynı yılın Ağustos ayında ise, Hakkari'nin Şemdinli ilçesindeki PKK'lularla görüşen ve kucaklaşan milletvekillerinin görüntülerinin basına yansması, BDP'nin PKK ile doğrudan bağlantılı bir parti olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu durumun ardından BDP'li 10 milletvekili hakkında soruşturma başlatılmış ve 5-10 yıl hapis cezası verilmesi istenmiştir (Aljazeera, <http://www.aljazeera.com.tr/haber-analiz/baris-ve-demokrasi-partisi-bdp>, Erişim Tarihi: 07.10.2016).

Çözüm sürecinin 2013'de gündeme gelmesiyle, BDP'nin aktif rol üstlendiği bir uzlaşma sağlanmaya çalışılmıştır. Türkiye istihbarat birimlerinin Öcalan ile görüştiklerini açıklamasından sonra, BDP'li milletvekili Ayla Akat ile Ahmet Türk, Öcalan ile bir araya gelmiştir. Görüşmelerin ikinci kısmında ise, partiden Sırrı Süreyya Önder, Altan Tan ve Pervin Buldan 23 Şubat'ta Öcalan ile görüşmüştür. Görüşme sonucunda çözüm sürecinin, her iki tarafın vereceği imtiyazlarla sağlanabileceği fikri kabul görmüştür.

BDP'nin düzenlediği partinin son grup toplantısında, Selahattin Demirtaş'ın söylemleri üzerine parti çalışmalarına artık HDP çatısı altında devam edileceği bildirilmiştir. 2014'te partinin feshi ile Selahattin Demirtaş'ın parti içinde yürütmüş olduğu eş başkanlık görevi sonlandırılmıştır.

3.6.9. Halkların Demokratik Partisi (HDP)

HDP, 27 Ekim 2013'te gerçekleştirilen Halkların Demokratik Kongresi'nin sonucunda kurulmuş bir siyasi partidir. Parti liderliği Selahattin Demirtaş ve Figen Yüksekdağ tarafından eş başkanlık sistemiyle yürütülmektedir. HDP 2015'te düzenlenen 7 Haziran seçimlerinde %13,1 oy alarak 80 milletvekilinin meclise girmesini sağlarken, Kasım ayı genel seçimlerinde ise %10,75 oy alarak 59

milletvekiliyle meclise girmiştir (Sabah Gazetesi, 1.11.2015, <http://www.sabah.com.tr/gundem/2015/11/01/7-haziranda-hangi-parti-yuzde-kac-oy-almisti>, Erişim Tarihi: 14.06.2016).

HDP'nin parti tüzüğü şu şekilde tanımlanmıştır (HDP Tüzük, <http://www.hdp.org.tr/parti/parti-tuzugu/10>, Erişim Tarihi: 05.10.2016): “Parti, tüm ezilenlerin ve sömürülenlerin; dışlanan ve yok sayılan bütün halkların ve inanç topluluklarının, kadınların, işçilerin, emekçilerin, köylülerin, gençlerin, işsizlerin, emeklilerin, engellilerin, LGBT bireylerin, göçmenlerin, yaşam alanları tahrip edilenlerin; aydın, yazar, sanatçı ve bilim insanları ile bütün bu kesimlerle birlikte mücadele yürüten güçlerin her türden baskı, sömürü ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak ve insan onuruna yaraşır bir yaşam kurmak üzere bir araya geldiği, demokratik halk iktidarını hedefleyen bir siyasi partidir”.

HDP, PKK ve KCK'nın bağlantılı olduğu yönünde çok sayıda iddia vardır. HDP eşbaşkanlarının bu iddiaları yalanlamasına rağmen, HDP milletvekillerinin ve yetkililerinin yaptığı açıklamalar gözönünde bulundurulduğunda partinin PKK ile bağlantısı olduğu aşikardır. Örneğin, Selahattin Demirtaş Öcalan için “Öcalan'ın daha heykelini dikeceğiz” demiştir (Milliyet Gazetesi, <http://www.milliyet.com.tr/demirtas-ocalan-in-heykelini-dikecegiz/siyaset/siyasetdetay/13.11.2012/1626371/default.htm>, Erişim Tarihi: 06.10.2016).

PKK'nın önde gelen yöneticilerinden Cemil Bayık ise, “Mücadelemize destek olun HDP'ye oy verin” şeklinde ifadelerde bulunmuştur. (Enson Haber, <http://www.ensonhaber.com/pkk-yoneticisi-cemil-bayik-hdpye-oy-istedi-2015-10-10.html/>, Erişim Tarihi: 01.10.2016). Ayrıca HDP'li bazı milletvekilleri, PKK tarafından gerçekleştirilen canlı bomba saldırıları sonrasındaki anma etkinliklerine katılmış ve terörist ailelerine taziyelerde bulunmuştur (CNN Türk, <http://www.cnnturk.com/turkiye/canli-bombanin-taziye-ziyaretine-hdpden-aciklama/>, Erişim Tarihi: 01.10.2016).

7 Haziran 2015 seçimleri öncesinde PKK'nın gerçekleştirdiği eylemler az sayıda iken, seçim kampanyaları ile birlikte PKK saldırılarında bir hareketlenme

meydana gelmiştir. Genellikle bu saldırılar ve eylemler kırsal alanda yoğunluk göstermiştir. 27 Nisan 2015 ve 31 Ocak 2016 arasındaki dönemde, PKK ile alakalı toplam 1.243 olay kaydedilmiş ve bu olayların 440'ı PKK'nın gerçekleştirdiği saldırılar, 614'ü güvenlik güçlerinin operasyonlar ve 189'u PKK'luların teslim olması şeklinde kaydedilmiştir (Yeşiltaş ve Özçelik, 2016: 19). Seçim sonrasında ise, HDP ve PKK arasındaki dinamikler harekete geçirilerek Cumhurbaşkanı Erdoğan'a karşıt bir hareket içerisinde bulunulmuştur.

HDP Eş Genel Başkanı Figen Yüksekdağ hakkında 19 Temmuz 2015'te Kobani'deki temasları sonrasında Suruç ilçesinde katıldığı programdaki, "Biz sırtımızı YPJ'ye, YPG'ye ve PYD'ye yaslıyoruz, bunu söylemekte ve savunmakta hiçbir sakınca görmüyoruz" ifadeleri nedeniyle fezleke hazırlanmış ve Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığının, bu sözleri üzerine Yüksekdağ için "terör örgütü propagandası yapmak" ile "silahlı terör örgütüne üye olmak" suçu ile 15 yıla kadar hapisle cezalandırılması isteğiyle hazırladığı iddianame, 20 Ağustos 2016'da Şanlıurfa Ağır Ceza Mahkemesince kabul edilmiştir (AA Haber, <http://aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/terror-orgutu-pkknin-suriyedeki-versiyonu-pyd-ypg/641099>, Erişim Tarihi: 05.09.2016).

3.7. PKK'nın İktisadi Yapısı

PKK, terör örgütleri içerisinde uzun yıllardır varolmasıyla, gerçekleştirdiği eylemlerin büyüklüğü ve militan kapasitesi açısından diğer terör örgütlerine kıyaslagüçlü örgütlerden biridir. Bu güç salt bir savunma gücünden değil arka plandaki mali kapasitenin büyüklüğünden kaynaklanmaktadır. PKK'nın etkisiz hale getirilmesini sağlamak için öncelikle örgütün mali yapısının iyi analiz edilmesi ve ardından bu gelir kaynaklarının önüne geçilmesi gerekmektedir.

PKK'nın gerçekleştirdiği eylemlerin büyüklüğü ve sıklığı, örgüt yapılanması ve yoğunluklu olarak Avrupa ülkelerinde ve diğer ülkelerde bulunan sayıları 150'nin üzerindeki temsilcilikler ve bürolar, gazete, dergi, broşür, tv kanalları, haberleşme giderleri ve siyasi faaliyetlerinin gerektirdiği kapalı spor salonu toplantıları, gösteri ve protesto yürüyüşlerinin giderleri düşünüldüğünde bunların temini için ihtiyaç duyulan paranın kendi kaynakları ile kazanılamayacağı görülmektedir. PKK'nın bir

yılda tüm faaliyetlerini gerçekleştirmek için yaklaşık 100 milyon dolara ihtiyacı olduğu varsayılmakta ve bu büyüklükteki bir parasal giderin tahsisi için, kendi kaynaklarının yetersiz oluşu ve destekçi olarak örgütün diğer devlet ve devlet dışı aktörlerden parasal yardım aldığı düşünülmektedir (Çitlioğlu, 2008: 5). Özellikle PKK uluslararası uyuşturucu ve insan kaçakçılığı suçlarına her zaman dahil olmakta ve dış güçlerle işbirliği yapmaktadır.

3.7.1. PKK'nın Finansal Kaynakları

PKK, gerçekleştirdiği silahlı eylemler ve teşkilatlanma yapısı sebebiyle varlığını sürdürmek için finans kaynaklarına gereksinimi vardır. Örgüt, gelirlerinin çoğunu yurtiçi ve yurtdışından “vergilendirme” olarak adlandırdığı paralarla sağlamaktadır. Genellikle bu çeşit gelirler, müteahhit ve taşeronların ekonomik faaliyetleri sonucunda temin edilmektedir. PKK'yı destekleyen kişilerden gönüllü olarak maddi destek kabul edilirken, desteklemeyen kişilerden de “zorunlu vergi” adını verdikleri haraçlar alınmaktadır.

PKK'nın faaliyetlerini sürdürebilmesi için ihtiyaç duyduğu geliri başlıca aşağıdaki yollardan sağlamaktadır (Denker, 1997: 67): Para ve mal bağışı, vergilendirme adını verdikleri gelirler, cezalandırma, gasp, soygun, tehditle para toplama, kaçırılan bazı kişilerin serbest kalması karşılığında fidye isteme, devlet ihalelerine giren müteahhit firma ve şahıslarla yolcu taşıyan seyahat acentalarından zor kullanarak para isteme, yerel yönetimlere baskı ve tehdit uygulayarak gelir sağlama, kültürel etkinlikler, yayın gelirleri, ilticacılardan gelir sağlama, yabancı kurum ve kuruluşlardan yardım adı altında para almak, uyuşturucu ve insan ticareti yapmak, paravan kuruluş, dernekler oluşturmak, sahte para basmak, sahte pasaport, kimlik, vb. temin etmek, çeşitli Avrupa ülkelerinde örgüt için çalıştırılan işyerleri işletmek ve elde edilen geliri örgüte aktarma yoluyla gerçekleştirilmektedir.

PKK, yıllık giderler haricindeki gelirlerini, örgütün üst düzey yöneticilerinin kendi özel hesaplarında tutmaktadır. Örgüt mensubu kişiler ise, örgüte destek olmak amaçlı kendi bireysel hesaplarındaki paraları örgüte faaliyetleri için hibe etmektedir. PKK'nın başlıca ülke içi parasal destekçileri zengin işadamları, aşiretler ve siyasi parti mensuplarından oluşmaktadır.

PKK, Kürt İşverenler Derneği, Kürt-İslam Hareketi, Kürt Kızılayı gibi kültür dernekleri ile bilgi merkezleri aracılığıyla bazı Kürt diasporasından gönüllü olarak finansman sağlamıştır. Bu organizasyonlar PKK'nın gelirini arttırarak, alt şirketler üzerinden İsviçre'de, Britanya'da, İsveç'te, Belçika'da, Danimarka ve Kıbrıs'ta para transferlerini gerçekleştirmiştir (Philips, 2007: 7). Örgütün yurtdışı gelirlerinin fazla olması, mali yapısını güçlendirerek yurtiçindeki eylemlerinde gerekli olan hammadde ve mühimmat teminini arttırmıştır.

PKK'nın Güneydoğu ve Doğu Anadolu sınır bölgelerinde konumlanması neticesinde, yurtiçi ve yurtdışı kaçakçılık faaliyetleriyle birlikte gelir elde etmeye çalışmaktadır. Örgüt hem kaçakçılık yapıp bu faaliyetlerden parasal kaynak sağlarken hem de bu bölgede uzun yıllardır yapılan kaçakçılık faaliyetlerini kontrol ederek de kaçakçılardan “gümrüklendirme” adı altında para almaktadır (Taş, 2014: 175). Doğu sınırında faaliyet göstermesi PKK'ya maddi kazanç sağlarken; aynı zamanda yurtdışından silah ve mühimmat temini için de işini kolaylaştırmaktadır.

PKK'nın gelir kalemleri içinde şüphesiz en başta gelen uyuşturucu ticaretidir. Uyuşturucunun üretimi, tüketimi ve dağıtımını örgüt yurtiçi ve yurtdışında gerçekleştirmektedir. Örgüt uyuşturucudan büyük miktarda gelir elde etmesine rağmen genellikle inkar etmeye çalışmıştır. Öcalan'ın yakalanışından sonra sorgusunda (Uğur, 2011: 35-36): “Örgütün yaşaması için finans konusu hayati önemdedir. Özellikle Avrupa'da halkın yardımı ve bizim yaptığımız küçük çapta ticaret vardır, ama bunlar yetmemektedir. Uyuşturucuya kişisel olarak karşıyım, ama başta kardeşim olmak üzere bazı kadroların İran-Zağnos ve Romanya üzerinden Avrupa'ya uyuşturucu sevk ettiklerini ve örgüte para temin ettiklerini biliyorum, hatta yapmayın diye tembihlerde bulundum, ama kar etmedi.” demiştir.

Öcalan'ın itirafında da anlaşılacağı üzere, örgüt içinde uyuşturucudan elde edilen gelir önem arz etmektedir. Her ne kadar desteklemediğini söylesede, örgüt lideri olarak en önemli gelir kaynağını gerektiğinde kullanmıştır. PKK için finansman ne kadar zorunlu ise, PKK'nın bitirilmesi için finans kaynaklarının ortadan kaldırılması da o kadar zorunludur (Bahar, 2012: 1).

3.7.2. PKK'nın Mali Giderleri

PKK'nın gerçekleştirdiği her faaliyetin örgüte bir maliyeti bulunmaktadır. Örgüt olarak bu maliyetleri karşılayabilmesi, örgütün devamlılığı ve gücü adına önem arz etmektedir. PKK'nın temel harcama kalemleri şu şekilde sıralanabilir: Silah, patlayıcılar, operasyon masrafları, ulaştırma/lojistik, eğitim giderleri, iletişim, barınma, depolama, çeşitli ekipmanlar, yeme-içme, şehir hücrelerinin desteklenmesi, kıyafet, lider kadro harcamaları ve propaganda giderleridir.

PKK liderleri örgütün dağda, ovada, Avrupa'daki maliyetlerine yönelik hesaplamalar yapmakta ve bir örgüt mensubunun ne kadar harcama yaptığına ilişkin rakamlar ortaya atmaktadır. Örneğin, PKK'nın varlığını devam ettirebilmesi için yıllık en az 1 milyar liraya yakın bir miktara ihtiyacı vardır (Bahar, 2012: 1).

PKK'nın mali giderleri içerisinde en başlıcası, silahlara yapılan harcamalardır ve örgütün finansmanın yaklaşık üçte ikisi bu bölüme ayrılmaktadır. TSK'nın PKK'yı gözlemleyerek elde ettiği silah miktarı ve değerine ilişkin hazırladığı rapora göre, örgütün elinde en az 50 milyon dolarlık silah ile mühimmat bulunmaktadır. Genelkurmay verilerine göre ise, PKK son iki yılda (2011-2013) 15 milyon dolarlık silah satın almıştır (Enson Haber, 31.03.2013, <http://www.ensonhaber.com/tsk-acikladi-pkknin-elinde-ne-kadar-silah-var-2013-03-31.html>, Erişim Tarihi: 12.10.2016).

PKK'nın 2010 yılına ait Belçika tarafından ele geçirilerek Türkiye'ye gönderilen mali hesaplarına göre; 12 milyon euro Roj Tv'ye, 5 milyon euro Kandil'e, 3 milyon euro ise Kürdistan Ulusal Kongresi ile Avrupa'daki kampların masrafları için gönderilmektedir (Bugün Gazetesi, http://www.haber10.com/siyaset/pkky_bir_yillik_harac_20_milyon_euro-411814/, Erişim Tarihi: 06.10.2016).

Savaşmak zorunda olduğu DEAŞ, PKK'yı ekonomik olarak sarsmaktadır. DEAŞ'in varlığı PKK'nın faaliyet alanlarını kısıtlarken, örgütün can kayıpları vermesine silah, patlayıcı madde, çeşitli araç-gereç gibi maddi kayıplara da sebep olmaktadır. DEAŞ, PKK'yı zorlayacak eylemler düzenleyerek örgütün bölgedeki

gücünü zayıflatmıştır. Bütçenin önemli bir kısmının DEAŞ'a karşı koymak için harcandığı bilinmektedir.

PKK'nın gerçekleştirdiği son eylemler göz önünde bulundurulduğunda, suç sicili temiz kişileri tercih ettiği ve bu kişilere masrafları karşılamaları için 50-100 bin TL verildiği bilinmektedir. Bomba yüklü araçların ve patlamayı gerçekleştiren intihar bombacılarının masrafları düşünüldüğünde ise, PKK'nın kanlı eylemlerini gerçekleştirirken hiçbir masraftan kaçınmadığı görülmektedir. Ayrıca PKK ölen militanların bazılarının ailelerine de maaş bağlamaktadır.

PKK'nın diğer önemli harcama kalemi ise medya faaliyetleridir. Örgüt en geniş televizyon ağına sahip yeryüzündeki tek terör örgütüdür ve bu kalemlere on milyarlarca liranın harcandığı düşünülmektedir. Örgüt bu kanallar sayesinde geniş kitlelere ulaşmakta, iletişim ve propagandasını bu yolla gerçekleştirmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

PKK VE DEVLETLEŞMEAMACI

4.1. Türkiye'nin PKK ile Mücadelesinin Tarihsel ve Güncel Boyutu

PKK, dünya üzerindeki “Ulusal Kurtuluş Hareketleri” etkisiyle 1970’li yıllarda oluşan ideolojik-siyasi bir harekettir. Özellikle sağ ile solun karşı karşıya gelmesi, “Kürt sorunu” açısından ortamsal bazı gelişmeler oluştururken, Öcalan’ın PKK’yu kurucu ve kurtarıcı bir aktör şeklinde görme fikride bu sebeple oluşmuştur (Palabıyık, 2015: 518). 1970’lerin başında Öcalan bir üniversite öğrencisi iken dönemin bazı sosyalist önderlerden (Deniz Gezmiş, Yusuf Arslan, Mahir Çayan, Hüseyin İnan) etkilenmiştir. Öcalan, bu dönemde Kürt Milliyetçiliği ideolojisi hakkında araştırmalar yaparak, siyaset teorisini anlamaya çalışmıştır. 1970-78 yılları arasındaki bu dönem, PKK’nın yayınlanmış kaynaklarında “İdeolojik Grup” dönemi olarak adlandırılmıştır.

PKK’nın ikinci dönemi ise, 1978-80 yılları arasını kapsayan “Siyasi Gelişme” dönemi olarak bilinmektedir. Bu dönemde ideolojik grup hareketi giderek örgütlü ve aksiyoner bir yapıya dönüşerek siyasileşmiştir. PKK bu dönemde, Kuruluş Bildirgesini de ilan ederek, amaçları doğrultusunda yurdun her yerine örgütlenmenin gerçekleşmesi sağlanmıştır. PKK, bu dönemde silahlı olarak örgütlenmiş ve silahlı yapısını oluşturmuştur.

PKK, 1984’te ilk büyük silahlı eylemini gerçekleştirmiş ve genellikle Kürt kökenli vatandaşları kendisine hedef seçmiştir. Bu açıdan bakıldığında PKK’nın savunduğu ideolojinin aksine esasen, PKK’nın Kürt vatandaşların dökülen kanları üzerinde inşa edilen bir örgüt olduğu görülmektedir (Özeren, 2010). Örgüt bu dönemde kadın, yaşlı ve çocuk ayırt etmeden sivil katliamlar gerçekleştirmiştir.

PKK, 1990-95 yılları arasında “gerilla aşaması” olarak adlandırdıkları döneme geçmiştir. “Gerilla aşamasında” izlenen hedef, bazı coğrafi alanlara yerleşerek, bu bölgeler üzerinde kontrolü gerçekleştirmektir. Örgüt bu aşamada, savunduğu ideoloji ve söylemler ile faaliyetlerini birleştirmiş, fakat istedikleri sonucu elde edememiştir.

1995 yılı itibariyle örgüt, devlet güçleriyle Güneydoğu'nun kırsal alanlardaki mücadelesine devam ederken birde şehir merkezlerini hedef alan intihar saldırılarına yönelmiştir. Çok sayıda vatandaşın ölümüne sebep olan intihar saldırıları, halkın paniğe kapılmasını sağlarken etkileri ve canlı bombaların sıklığı hala günümüzde devam etmektedir. PKK'nın bu tür saldırıları devlet güçleri tarafından önlenmeye çalışılmakta fakat Ankara ve İstanbul merkezlerinde gerçekleştirilen patlamalar gözönünde bulundurulduğunda zaman zaman başarısızlıkların olduğu görülmektedir.

PKK, 2000'li yıllarda çok sayıda örgütlenme modeline geçiş yapmış, yerel ve uluslararası gelişmeler karşısında kendini yenilemeye çalışmıştır. 2002'de KADEK ve 2003'te KONGRA-GEL adları ile yeni bir örgütlenme oluşturmaya çalışan PKK, 4 Nisan 2005 sonrasında bu örgütlenmelerin işleyişini değiştirerek "Yeniden PKK" adıyla yeni bir örgütlenme modeli oluşturmaya başlamıştır. 2002'de gerçekleşen 8. Kongre'de yeni dönemde, "meşru savunma" stratejisi çerçevesinde hareket etmeye karar verilmiştir (Özeren, Sözer ve Başbüyük, 2012: 60).

PKK'nın 2007'de KCK üst yapısına dönüşmesinin sebebi olarak, örgütün "psikolojik alan kazanma stratejisi" edinmesi görülmektedir. Türkiye'nin çözüm sürecinde demokratikleşme adı altında verdiği bir takım tavizler sonucunda, örgütün yeni bir yapılanma içerisinde olduğu söylenmektedir. KCK, alternatif bir devlet sistemi uygulamak için kurgulanmış ve PKK'yı da kapsayan çatı bir oluşumdur (Özeren, Sözer ve Başbüyük, 2012: 60). KCK, PKK'nın siyasallaşmasına olanak sağlarken, örgütün demokrasi söylemlerini yoğunlaştırmasını sağlamıştır.

PKK/KCK terör örgütü, 2010 itibariyle şiddet eylemlerine ağırlık vererek, "devrimci halk savaşı" ve "topyekün savunma" kavramlarını içeren kent merkezli yeni stratejiler oluşturmuştur. Örgütün eylemlerinin yönü, kırsal alanlardan ziyade kent merkezlerine doğru kaydırılmıştır. Son yıllarda sıkça rastlanan intihar saldırıları PKK ve DEAŞ terör örgütleri tarafından gerçekleştirilmiştir. Özellikle DEAŞ tarafından gerçekleştirilen 10 Ekim 2015'te Ankara saldırısı, 102 kişinin ölmesi ile sonuçlanmış ve Türkiye'de en çok ölümlü sonuçlanan saldırı olarak tarihe geçmiştir. 17 Şubat 2016'da yine Ankara'da gerçekleştirilen bombalı saldırı ise, Kürdistan Özgürlük Şahinleri üstlenmiştir.

PKK son dönemde, güvenlik güçlerini ve sivilleri hedef alan saldırılar gerçekleştirmektedir. Özellikle 7 Haziran 2015 genel seçimleri sonrası saldırılar yoğunlaşırken, hedefte siyasi partiler ve siyasetçiler yer almıştır. Parti binalarına yönelik bombalı saldırılar gerçekleştiren, yollara el yapımı patlayıcılar yerleştiren, yol kesip siyasi parti mensuplarını kaçıran ve sürekli tehdit eden PKK'lı teröristler, bölücü terör örgütünün tehdit ve baskılara rağmen yörelerinde çalışmalarını sürdüren bazı siyasetçileri de katletmiştir. AK Parti Beytüşşebap İlçe Gençlik Kolları Başkanı Naci Adıyaman ve 1 Kasım 2015'te Milletvekili Genel Seçimlerinde AK Parti'de Hakkari 1. sıradan aday olan Ahmet Budak, örgüt tarafından öldürülmüştür (Anadolu Ajansı, 19.09.2016, <http://aa.com.tr/tr/turkiye/pkk-hain-saldirilarinda-siyasetcileri-de-hedef-aliyor/647946>, Erişim Tarihi: 19.09.2016).

Türkiye'deki eylemlerin yıl açısından sıklığına bakıldığında 2016 yılının toplamda 17 intihar saldırısı ile 298 can kaybının yaşandığı bir yıl olduğu görülmektedir. Saldırıların gerçekleştiği şehirler şunlardır: Diyarbakır, Ankara, Bursa, Kayseri, Mardin, İstanbul ve Şanlıurfa'dır. PKK ve DEAŞ tarafından gerçekleştirilen bu saldırılar Türk halkının teröre karşı duyduğu öfkeyi artırmış ve hükümet tarafından teröre karşı politikaların güçlendirilmesine sebep olmuştur.

Türkiye 1978'den günümüze, PKK ile mücadele etmiş fakat örgütü etkisiz hale getirememiştir. Örgüt sayıca zayıf olsada halen günümüzde mevcut olmakta ve eylemlerini sürdürmektedir. PKK'nın amaç olarak özerk bir toprak parçasına sahip olmayı istemesine karşın örgüt, bunun Türkiye karşısında kazanılmayacağını bilmektedir. Bu sebeple PKK, ülkede büyük bir etkileşim oluşturmak için askeri zafer ihtiyacı taşımamaktadır, gereksinim duyduğu şey varlığını devam ettirerek, davasının propagandasını yapmaktır (Fuller ve Barkey, 2011: 196).

4.1.1. PKK Terörü ile Bir Mücadele Yöntemi Olarak Çözüm Süreci

Türkiye 30 yılı aşkın süredir PKK terör örgütüyle mücadele etmektedir. Çok sayıda asker ve sivilin hayatını kaybetmesine sebep olan PKK terör örgütü probleminin ortadan kaldırılması için askeri seçenekler dışında farklı bir metod kullanmayı deneyerek bu sorun çözümlenmek istenmiştir.

Türkiye çözüm sürecini hukuki teminat altına almak için bir yasa tasarısını parlamentoya sunmuş ve 10 Temmuz 2014'te bu tasarı "Çözüm Süreci Yasası" diye bilinen aslında "Terörün Sona Erdirilmesi ve Toplumsal Bütünleşmenin Güçlendirilmesine Dair Kanun" olan düzenleme kabul edilmiştir. Söz konusu kanun, 16 Temmuz 2014'te Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Türk hükümeti çözüm süreci boyunca yurtiçi ve yurt dışındaki kişi ve kurumlarla görüşme yapıp, silahsızlanma için yapılması gerekenleri belirleyecek, silah bırakacak örgüt üyelerinin toplumsal uyumu için gereken önlemleri alarak, sürecin tamamlanması için siyasi, hukuki,ekonomik, kültürel ve psikolojik bütün adımları atabilecektir (Coşkun, 2015: 16). Bu durum hükümetin terörü kontrol altında tutabilmesini ve siyasi süreçlerle soruna çözüm bulmasına aracılık etmektedir.

Türk hükümetinin isteklerine karşılık PKK terör örgütü de birtakım isteklerde bulunmuştur. PKK, tutuklu haldeki 5 bin KCK'nın serbest kalması, Öcalan'ın hapis şartlarının iyileştirilmesi, Kürtçe anadilde eğitim hakkının sağlanması, seçim barajının düşürülmesi, örgütlenme, toplanma gibi konularda bir takım düzenlemeler yapılması ile PKK'nın terör örgütü listesinden çıkarılması gibi isteklerini öne sürmüştür. Türk hükümeti ise, özel okullarda Kürtçe eğitime imkan tanıyan yasal düzenlemeler yapmış, Türkçe'ye çevrilmiş Kürtçe yer adlarını iade etmiş, Kürt alfabesindeki X, Q ve W harflerinin trafik levhaları ile kimlik kartlarında kullanılmasına müsaade etmiş, Kürtçe olarak seçim kampanyaları yapılmasına izin verilmesi ile Andımız'ın kaldırılması gibi hususları gerçekleştirmiştir. Fakat çözüm süreci kapsamında atılan bu adımlar PKK açısından tatmin edici olmamıştır (Gunter, 2014: 21-22).

Geçmişte PKK sorununa çözüm oluşturulması için popüler kişiler arasından seçilen "Akil İnsanlar" hükümet ve PKK arasında barış görüşmeleri gerçekleştirmişlerdir. Sonrasında çözüm sürecinin PKK'nın silahlı saldırılardan vazgeçmemesiyle sekteye uğradığı, devletin güvenlik güçleri ve PKK ile çatışmaların yeniden başlaması üzerinedevletin bu durum karşısında güvenlikçi politikalara yöneldiği görülmektedir.

Demokratik bir çözümün sağlanabilmesi için iktidar ve muhalefet partileri ile toplumun en geniş ittifakının oluşturulması gerekmektedir. Türkiye'nin demokratikleşmesi meselesinin TBMM'nin sorumluluğunda olduğu ve Türk toplumunun iradesiyle düzenlenmesinin gerekliliği ortaya konulmaktadır. Yeni çözüm şartları ile geçmiş yıllarda yapılan yanlış uygulamalar göz ardı edilmeden, iktidar ve muhalefetin bir demokrasi ittifakını ortaya çıkarması ile toplumun desteğini de kazanarak, PKK'nın silahsızlandırılması için PKK'yla, Öcalan'la, Kandil'le ve diğer aktörlerle sadece silahsızlandırılma konusunda görüşülmesi düşünülmüştür (Öneş, 2016). Ancak sonrasında yaşanan PKK'nın başlattığı terör olayları bu uzlaşının gerçekleşmesinin zor olduğunu göstermiştir.

Hükümet, PKK sorununu bitirmeyi amaçlayarak devletle halk arasında köprü oluşturan yeni bir mekanizma kurmak istemektedir. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, bazı illerin “kanaat önderleriyle” bir istişare toplantısı yapmış ve her il için ayrı belirlenen isimlerin bulunduğu “yeni muhataplara”, yeni sorunların çözümü için neler yapılması gerektiği sorulmuştur. Yapılan görüşmelerde Doğu ve Güneydoğu illerinden Ankara'ya gelen bu kişiler, devletin güvenliği ve halkın huzur içinde yaşayabilmesi için barış mesajları vermiştir (Milliyet Gazetesi, 27.11.2016, <http://www.milliyet.com.tr/-cozum-icin-yeni-isimler-gundem-2351868/>, Erişim Tarihi: 18.12.2016).

4.1.2. Türkiye'nin PKK'ya Karşı Yürüttüğü Kamu Diplomasisi

Türkiye, terör örgütleri ile bunları kullanan devletlere karşı kararlı bir tavır sergilediğinden ciddi terör saldırılarına maruz kalmaktadır. Son yıllarda Türkiye'ye karşı gerçekleştirilen terör faaliyetlerine bakıldığında bu saldırıların, iç ve dış politikadaki kritik süreçlerin ve kararların öncesinde olduğu görülmektedir (Şahin, 2016). Bu sebeple terör eylemleriyle birlikte siyasi mesaj verilmek istendiği düşünülmektedir.

Cumhurbaşkanlığı sözcüsü İbrahim Kalın, PKK'nın saldırıları ile ilgili şu açıklamalarda bulunmuştur; “Terör örgütünün saldırıları neticesinde dünyanın bu terör örgütünün vahşet yüzünü daha net bir şekilde görmesini bekliyoruz. Zaman zaman DEAŞ terörü söz konusu olduğunda en şiddetli açıklamaları yapan ülkelerin

ya da mercilerin, PKK saldırıları söz konusu olduğunda bunları çok zayıf açıklamalarla geçiştirmesi de bizim için anlaşılmaz bir durumdur. Çünkü PKK'nın ve YPG'nin DEAŞ'tan bir farkı yoktur” (Cumhurbaşkanlığı, <http://www.tccb.gov.tr/haberler/410/53587/cumhurbaskanligi-sozcusu-kalin-terror-orgutleri-arasinda-iyi-kotu-gibi-ayrimlar-yapmak-terrorle-mucadeleye-verilecek-en-buyuk-zarardir.html>, Erişim Tarihi:13.10.2016).

Türkiye'nin bölgesel politikalarından ve itaakar olmayan duruşundan rahatsız olan bazı devletlerin terör üzerinden kirli bir politika izledikleri görülmektedir. Son zamanlarda Türkiye'ye yönelik artan terör saldırılarının başlıca sebebinin Suriye ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir. PKK, Türkiye'de kendinin kontrol edebileceği bir siyasi alan peşindedir ve bu alanın diğer devletlerin desteğini en iyi alabileceği şekilde bir konumda olmasını istemektedir. Ayrıca Suriye ve Irak'ta devlet düzeninin ortadan kalkması, PKK'yı dış politikada bazı devletler için önemli bir aktör konumuna getirmektedir (Şahin, 2016).

İstanbul'da düzenlenen 62. NATO Parlamenter Asamblesi Sonbahar Genel Kurulu Toplantı'sında yaptığı konuşmada Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Avrupa ülkelerini terör ile ortak mücadeleye çağırılmış ve kriz bölgesindeki Türkiye'nin NATO'yu yanında görmek istediğini dile getirmiştir. Erdoğan Türkiye'nin PKK ve DEAŞ'a karşı mücadelesinde destek beklediklerini belirterek, “Terör örgütleri karşısında ikircikli tutum içerisinde olan ülkeler bu tavırlarının bedelini eninde sonunda kendi toprakları içinde ödeyeceklerdir.Şunu burada bir kez daha açık ve net ifade etmek isterim. Bizim kimsenin toprağında gözümüz yok. Biz sadece tecrübelerimiz ışığında terör örgütlerini bizzat kaynağında imha etmeye çalışıyoruz” diye ifade etmiştir (Deutsche Welle (DW) Türkçe, 21.11.2016, <http://www.dw.com/tr/erdoğandan-nato-ve-avrupaya-terör-uyarısı/a-36461882>, Erişim Tarihi: 21.11.2016).

4.1.3. Türkiye'nin PKK'ya Karşı Aldığı Önlemler

Devletin gücü, kendine ait değerler sisteminden oluşmaktadır. Bu değerler ise, insan canını, malını ve fikrini garanti altına almak, özgürlükleri koruyarak, hukukun üstünlüğü ilkelerinden hareketle terör mücadelesinin yönetilmesini

sağlamaktır. Devletin iç güvenlik konsepti ile stratejisi de bu yönde gerçekleşmektedir. Terörün gerilim, ayrılık ve düşmanlık stratejisi karşısında, devletin uzlaştırıcı stratejisi ön plana çıkmaktadır.

Türkiye'nin terörle mücadelesinin devamlılığı ve etkinliğini artırmak için tüm siyasi partiler tarafından TSK ve ilgili diğer devlet kurumlarının yer aldığı ortak bir ulusal politika oluşturularak, mücadelenin yapılacağı bir çatı ve hangi kurumun sorumlu olduğu belirlenmelidir. Dışişleri Bakanlığı, MİT ve Genelkurmay Başkanlığı da kendi örgütlenme şekillerini gözden geçirerek, sorun odaklı çözümlerle, konu ile ilgili kişilerin yer aldığı, sürekli personel istihdam edecek yapılar oluşturmalıdır (USAM, [http://usam.aydin.edu.tr/TEROR_ILEMUCADELEDE150TEDBIR\(3a3d\).pdf](http://usam.aydin.edu.tr/TEROR_ILEMUCADELEDE150TEDBIR(3a3d).pdf), Erişim Tarihi: 21.11.2016).

Türkiye'nin son yıllarda PKK ile yoğun bir çatışma içerisinde olması bazı önlemler almasını gerektirmektedir. Özellikle PKK'nın ülke içinde gerçekleştirdiği eylemlerin önüne geçmeye çalışmakta ve örgütün etkisiz hale getirilmesini amaçlamaktadır. PKK'nın yurt dışında da gerçekleştirdiği terör saldırılarının önlenmesi için Türkiye, komşu ülkelerle PKK'ya karşı birlik olmaya çalışmaktadır.

Türkiye, PKK'nın ABD güdümünde bir araç olarak kullanıldığını ve asıl amacının Türkiye'nin Suriye ile benzer şekilde iç savaş ve terör saldırılarının yoğunlaştığı bir ülke şekline dönüştürülmesinin planlandığını bilmektedir. PKK'nın Kuzey Suriye'den sonra ele geçirmek istediği yer Güneydoğu Anadolu Bölgesi'dir. Bu sebeple Suriye'nin toprak bütünlüğünün korunması, Türkiye'nin de toprak bütünlüğünün korunması anlamına gelmektedir. Ayrıca Türkiye, Kuzey Suriye'de güvenli bir alanın oluşturulması gerektiğini düşünerek, Cerablus-Azez hattında PKK'nın faaliyetlerini durdurmak istemektedir (Fikret Bila, 24.08.2016, http://sosyal.hurriyet.com.tr/yazar/fikret-bila_621/pkknin-kuzey-suriye-hedefi_40206471, Erişim Tarihi: 10.10.2016).

4.1.3.1. Türkiye'nin PKK Karşısında Güçlü Yönleri

Türkiye, jeopolitik önem, siyasi alanda yaşadığı istikrar ve Ortadoğu'ya yakın coğrafi yapısı sebebiyle her zaman terör örgütlerinin hedefi olmuştur. Türkiye,

geçmişten günümüze değerlendirildiğinde son yıllarda, Türkiye’yi hedef alan terör örgütü sayısında bir artış gözlenmektedir. Özellikle PKK, yıllardır terör saldırılarını ve verdiği zararı devam ettirmiştir. Buna rağmen Türkiye, PKK’ya ve diğer terör örgütlerine verdiği mücadele ve gördüğü zarar karşısında, güçlü kalmayı başarabilmiştir.

Türkiye, PKK karşısında güçlü askeri strateji ve yapısı sayesinde üstünlük kazanmaktadır. TSK, Hava Kuvvetleri, Kara Kuvvetleri ve Jandarma en modern silah sistemleri ile gece ve gündüz koşullarında terörü etkisiz kılacak ateş gücü ve azmine sahip olduğunu PKK üzerinde gerçekleştirdiği operasyonlarda göstermiştir (Caşın, 2015). PKK bu açıdan bakıldığında, hiçbir zaman Türkiye’yi bölecek ya da öyle bir potansiyel güç olacak kadar başarılı olamamıştır (Taş, 2014: 218).

Cumhurbaşkanlığı Başdanışmanı Yiğit Bulut, Türkiye’nin teröre karşı kullandığı teknolojiyi şu şekilde açıklamıştır: “Bugün Türkiye Cumhuriyeti’nin 1 milyon güvenlik gücü var. Çin ordusu değil benim söylediğim. Türkiye Cumhuriyeti’nde 750 bin asker, 250 bin polis var. Amerika’dan sonra en büyük F-16 filosuna sahibiz. Amerika’dan sonra en büyük helikopter filosuna sahibiz. AB ülkeleri içinde uçak gemilerini saymazsak (ki uçak gemimiz de şu anda yapılıyor) en büyük deniz gücüne sahip ülkelerden biriyiz. AB ülkeleri içinde Fransa ve İngiltere’den sonra Awacs filosuna sahibiz ki, Fransa’nın Awacs filonunun bazı teknik özellikleri bizimkinden daha geridedir.” (Bulut, 29.07.2015, <http://www.aktuel.com.tr/gundem/2015/07/29/yigit-bulut-turkiyenin-1-milyon-guvenlik-gucu-var>, Erişim Tarihi: 24.11.2016).

Bu açıklamalardan anlaşılacağı gibi Türkiye, tam bağımsız, kendi kararını verebilen, istediği şekilde güvenlik sağlama yolunda adımlar atabilen, uluslararası normlara uyularak kendi silahlı güçlerini kullanabilen, kullanma kararını kendisi verebilen ve tek başına ayakta durabilen bir devlettir. Türkiye, Ak Parti döneminde yakaladığı siyasi istikrar ve teröre karşı yürüttüğü başarılı çalışmalar ile dünya üzerinde terörle mücadele konusunda, PKK ve diğer terör örgütleri karşısındaki gücünü gözler önüne sermektedir.

Türkiye istihbarat gücü ile uluslararası alanda adından söz ettiren bir devlettir. TSK'nın hava istihbarat gücü, erken ihbar ve kontrol uçağı Awacs'lar, binlerce kilometre görüş alanı ve uzun süre havada kalabilme kabiliyeti ile Türkiye'nin istihbarat gücüne güç katmaktadır (A Haber, 29.01.2015, <http://www.ahaber.com.tr/webtv/yasam/tsknin-istihbarat-gucu-awacs'lar>, Erişim Tarihi: 20.11.2016). PKK'ya yönelik düzenlediğı operasyonlarda da, istihbarat gücü sayesinde avantajlı konumda yer almaktadır.

Türkiye'de PKK'ya karşı yürütölen mücadelede toplumsal desteğın sağlanması, mücadelenin başarısını olumlu yönde etkilemektedir. Mücadelenin sadece güvenlik birimleri ile değıilde toplumun her kesimi ile işbirliğı içerisinde yürütölməsi, gücün gerekli olduğunda ve yeterli miktarda kullanılması, halka rahatsızlık vermeden hedefe odaklanarak, istihbarata dayalı operasyonlar yapılması şeklinde gerçekleşmektedir.

Türkiye'ye karşı maşa olarak kullanılan terör örgütleri PKK ve FETÖ'nün kirli ittifakı, son eylemlerle su yüzüne çıkmıştır. Türkiye, 7 Haziran 2015'ten itibaren PKK'nın hendek terörünü, 15 Temmuz 2016'daki FETÖ'nün darbe girişimini püskürtmüş ve PKK-FETÖ işbirliğini görmüştür. Güçlü ve Sofuoğlu (2016)'na göre: "Kürtler PKK'nın Kürt halkıyla bir ilgisi olmadığını, FETÖ'nün ise Müslümanlık ile ilgisi olmadığını, "üst aklın işbirlikçisi" olduğuna anlaşılmıştır". Bunun üzerine bölgede yaşayan Kürtler, PKK'ya karşı evlerini terk edip güvenlik güçlerine operasyon alanı açarak ve ihbarlarda bulunarak tepkilerini göstermişlerdir.

Türkiye'nin terörle mücadelesinde halkın verdiği destek, 15 Temmuz'daki kanlı işgal girişimini boşa çıkarmasıyla ortaya konulmuştur. Halktan aldığı destekle birlikte Türkiye, 15 Temmuz'dan bu yana içeride ve dışarıda çok daha güçlü bir ülke durumunda ve bu da terörle mücadele siyasetine doğrudan yansımaktadır. Türkiye, yeni bir güvenlik konsepti ile terörle sadece kendi sınırları içinde değıil, kendi sınırları dışında da mücadele etmesi gerektiğinin bilincindedir. Türkiye bu doğrultuda, Suriye topraklarında Fırat Kalkanı adıyla yürüttüğü operasyonlar ile DEAŞ ve PKK'yı köşeye sıkıştırarak, DEAŞ'ın Türkiye sınırlarından çıkmasına ve PKK'nın da yayılma hattını tıkayarak mevzi kaybetmesini sağlamıştır (Sabah

Gazetesi, 19.12.2016, <http://www.setav.org/turkiyenin-terorle-mucadelesi/>, Erişim Tarihi: 19.12.2016).

Türkiye, uzun yıllardır PKK ile mücadele ettiği için, PKK'nın zaman içerisinde ideolojik ve yapısal değişimler göstermesine rağmen, örgüt üzerinde onun kapasitesi ve birikimi hakkında bilgi sahibi olmuştur. Geçmiş yıllardan itibaren PKK'yı da kapsayan terörle mücadele tecrübesi, devletin teröre karşı güçlü yanını oluşturmaktadır. Diğer bir ifadeyle Türkiye, PKK'nın hedef yapılanmasını ve işleyiş mekanizmasını iyi bilmekte ve bu durum da alacağı önlemlerin doğru planlanmasına yardımcı olacaktır.

PKK'nın son dönemlerde “askeri baraj” diye tabir edilen bir kavramla başlattığı yeni terör furyasının içeriğinde, kendisine destek veren DEAŞ ve FETÖ ile işbirliği yer almaktadır. Ayrıca PKK arkasına birçok Batılı istihbarat örgütünün desteğini alıp, hedef olarak Suriye'deki kazanımlarını kurumsallaştırmaya ve bunları Türkiye'ye taşımaya çalışmıştır. Bugün gelinen noktaya bakıldığında, PKK'nın kazanımlarını Türkiye'ye taşımak için değil, Suriye'deki mevzilerini Türkiye'nin askeri varlığından korumak için büyük şehirlerde terör eylemleri gerçekleştirdiğini görmekteyiz. PKK'nın hedefleriyle bugün gelinen noktanın arasında önemli farklar bulunmakta, örgüt ortakları ve destekçileri ile savunmaya geçmiş durumdadır. Bu durum ise, Türkiye'nin terörle başarısını ortaya koymaktadır (Sabah Gazetesi, 19.12.2016, <http://www.setav.org/turkiyenin-terorle-mucadelesi/>, Erişim Tarihi: 19.12.2016).

Türkiye'nin terörle mücadele konsepti çerçevesinde harcanan gider kalemleri gözönünde bulundurulduğunda, bu kadar yüksek rakamları karşılayabilecek güçlü bir ekonomiye sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. AB Komisyonu'nun hazırladığı ve aday ülkelerle ilgili senelik değerlendirilmeye yer verilen ilerleme raporlarına göre, Türkiye'nin iyi seviyede gelişmiş ve çalışan bir piyasa ekonomisi olduğuna, kamu finansmanının sürdürülebilir gidişatta bulunduğunu, Türkiye'nin AB ile ekonomik ve ticari entegrasyonunun çok yüksek olduğu ve AB'nin beşinci büyük ticaret ortağının Türkiye olduğu belirtilmiştir (Anadolu Ajansı, http://www.trthaber.com/m/?news=ab-2016-turkiye-ilerleme-raporu-yayimlandi&news_id=281625&category_id=4, Erişim Tarihi: 01.12.2016).

Türkiye, özellikle başta PKK terörü olmak üzere diğer terör örgütlerinin verdiği ekonomik zararlardan büyük oranda etkilenmesine karşın, ekonomik anlamda gücünden taviz vermeyerek ilerleme yolunda hareket etmektedir. Türkiye'nin halk ile kenetlendiği 15 Temmuz sonrası tutumu, ekonomik çalışmaların hız kazanmadığına ve yaşanan tüm olumsuzluklara rağmen ülke çıkarlarını gözeterek hareket etme bilincine varıldığını göstermektedir.

4.1.3.2. Türkiye'nin PKK Karşında Zayıf Yönleri

PKK, kurulduğu günden itibaren en çok zararı bölge halkı başta olmak üzere Türkiye'ye vermiş ve vermeye de devam etmektedir. PKK'nın eylemleri yüzünden çok sayıda insan evlerini ve işyerlerini kaybetmiş, aileler büyük travmalar yaşamıştır. Birçok tarihi eser tahrip edilerek, bölgenin zengin tarihi ve kültürel mirası zarar görmüştür. Bölgede toptan ve perakende ticaretin kalbi olan Sur, çatışmalardan dolayı işleyemez hale gelince bütün bölge ticareti olumsuz etkilenmiştir (Yalçın, 2016).

Türkiye'nin PKK ile mücadelede zorlandığı önemli bir durum, coğrafi yapısından kaynaklanmaktadır. Türkiye, sınırda yaşanan teröre yakın oluşundan dolayı, terör örgütlerinin hedefi olmaktadır. Bu sebeple Türkiye'ye düşman diğer terör örgütlerinin PKK'yı silah ve militan ihtiyacı konusunda desteklemesi kolaylaşmaktadır. Ayrıca Güneydoğu bölgesinin dağlık arazilerden oluşması, TSK'nın zor şartlar altında görev yapmasına, güvenlik güçlerinin, sağlık hizmetlerinin ve ulaşımın aksamasına sebep olmaktadır.

Türkiye terörle mücadele konusunda, yalnız bırakılmış bir NATO ülkesi olmaktadır. Ayrıca AB'nin vize serbestisi görüşmelerinde terörle mücadelede mevzuat değişikliği direktmesi, ABD'nin DEAŞ'a karşı olan sözde mücadelesinde PKK'nın Suriye'deki bağlantısı olan PYD'yi desteklemesi ve FETÖ lideri Fethullah Gülen'in Türkiye'ye iadesi konusunda Türkiye'nin meşru talebine gereken şekilde cevap vermemesi, Türkiye'nin terörle mücadele sürecinde yalnız olduğunu göstermektedir (ORSAM, 05.10.2016, <http://www.orsam.org.tr/index.php/Content/Analiz/4850?c=su%7Carabic>, Erişim Tarihi: 05.10.2016).

PKK'nın yurt içinde ve yurtdışında gerçekleştirdiği terör faaliyetlerine rağmen ABD ve Avrupa ülkeleri terörü lanetlerken öte yandan PKK'ya destek sağlamaktadır. ABD ve Avrupa ülkelerinin bu ikircikli tutumu karşısında Türkiye, dış politikadaki tavrını zaman zaman değiştirmek zorunda kalmaktadır. AB'nin artık PKK konusundaki çeşitli kurumlarının çifte standartlarına bir düzen getirmesi gerektiğini belirten Bakan Çelik, "Belçika'daki bir mahkemenin PKK'yı bir terör örgütü olarak tanımayan kararı doğrudan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne saldırıdır" ifadesini kullanmıştır (Anadolu Ajansı, 07.11.2016, <http://aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/ab-bakani-celik-ab-pkk-konusundaki-cifte-standartlarina-bir-duzen-getirmeli/680234>, Erişim Tarihi: 07.11.2016).

Günümüzde medya, uluslararası terörün en önemli propaganda aracıdır (Caşın, 2015). Özellikle söz konusu Türkiye'ye karşı terör amaçlı örgütlenmeler, her zaman uluslararası medya desteği alarak, geniş kitlelerin sempatisini kazanmıştır. PKK'da aynı şekilde uluslararası medya tarafından sempati uyandıracak biçimde yansıtılarak, Türkiye'ye yıllardır verdiği zararlar bertaraf edilmektedir. Türkiye, zaman zaman dış politikada verdiği mesajlarla PKK terörünü destekleyen ülkeleri kınamış ve uluslararası medyayı bu konuda eleştirmiştir.

PKK geçmiş yıllarda, askeri birlik ve tesislere karşı gerçekleştirdiği koordineli saldırılar yerine, toplumdaki kin ve nefret duygularını besleyen arkadan saldırma, çarşıda alışveriş yaparken ya da yatağında uyurken insanları öldürme gibi ve el yapımı patlayıcıların da yer aldığı eylemlere başvurmuştur (Bingöl ve Varlık, 2015: 17). Günümüzde PKK, intihar saldırılarını sıklıkla kullanmaya başlamıştır. Ayrıca PKK'nın Suriye ve Irak'taki militanları örgüte kazandırması durumunda, koordineli saldırıların başlayabileceği tahmin edilmektedir.

Türkiye, AB'ye uyum sürecinde çok sayıda yasal düzenleme yapmıştır. Bu düzenlemelerden bazılarında terör örgütlerine ve terör suçlarına karşı yaptırımın olmasını gerektiren konularda, boşlukların oluşmasına sebep olmuştur. Örneğin, kolluk kuvvetlerinin şüphelendikleri şahısları, somut gerekçeler olmadan kimlik kontrolü ve gözaltına alma gibi yetkileri sınırlandırılmıştır. Bu sebeple teröre karşı önlem almak güçleşmekte ve cezai yaptırımlar yetersiz kalmaktadır. 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında ise, terör suçlarına ve onlara karşı alınan önlemler artmıştır.

İlerleyen günlerde de terörle mücadele konusundaki hukuki düzenlemelerin yapılacağı ve bazı kanunların revize edileceği öngörülmektedir.

4.2. PKK'nın Devletleşme Çalışmaları

PKK'nın devletleşme ideolojisinden hareketle siyasi partileşme, siyasallaşmaya yöneldiği görülmektedir. Öcalan'ın düşüncesine göre, her siyasi parti için ortak bir hedef olan iktidarı ele geçirme düşüncesi, devlet makamlarına “başta parlamento ve hükümet olmak üzere” ulaşmak, yer edinmek anlamını ifade etmektedir.

PKK'nın kuruluşundan itibaren gerçekleştirdiği eylemlerde, kendini devlete karşı alternatif bir otorite olarak kabul ettirmeye çalıştığı görülmektedir. Bu tutum bir devletleşme planının, amacının uzantısıdır. Bu sebeple devletin güvenlik güçlerine karşı çatışmalar başlatılmış ve halk üzerinde baskı ve korku oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda ise PKK, normalde meşru devletlerin kullandıkları ve devlet olmanın simgesi olan “askerlik” ile “vergi” yükümlülüklerine benzer bir takım uygulamalar ilan ederek, kendi bünyesine devlet havası ile niteliği kazandırma çalışmalarını devam ettirmektedir. Esnaftan ve sınırdan alınan haraca “vergi”, zorla örgüte katılmalarına ise “askere alma” işlemi adını vermiştir. Ayrıca zaman zaman bölgesel mahkeme adını verdiği illegal yapılar kurarak kendince suçlu gördüklerini yargılamakta ve cezalandırmaktadır. Böylece devletleşme amacı çerçevesinde, kendini bir devlet gibi kabul ettirme stratejisi izlemektedir.

Abdullah Öcalan'ın 1998'de Suriye'den çıkartılırken söylemiş olduğu, “Ankara'dan çıkmakla partileştik, Ortadoğu'ya açılmakla ordulaştık, Avrupa'ya açılmakla devletleşeceğiz” sözlerinden PKK'nın ana hedefinin her daim devlet kurmak olduğu ve tüm mücadelenin bu sebepten ileri geldiği anlaşılmaktadır (USAK, http://www.usak.org.tr/_files/2272016172424-U3TDPIJIPY.pdf, Erişim Tarihi: 06.10.2016).

PKK, 2005'de, KCK (Koma Civaken Kurdistan- Kürdistan Topluluklar Birliği) ismi altında bir tür yapılanma gerçekleştirmiştir. PKK'nın bu tür bir yapılanmaya gitmesinin sebebi, şehir merkezlerinde etkinlik gerçekleştirerek örgütün motivasyonunu artırmak ve bu sayede de kimlik siyaseti yaparak hareketlerini canlı

ve kontrol altında tutmaktır. KCK'nın, sadece bir yapılanma değil bölgesel bir yönetim modeli olduğunu söyleyebiliriz. KCK, illegal ve paralel bir devlet modeli oluşturma gayretiyle ülkedeki Kürt siyasal hareketini yönlendirmektedir.

KCK, terör örgütünü sistemli bir yapıya dönüştürerek, devlet sistemine benzer bir yapılandırmaya çalışmaktadır. Aynı zamanda KCK idari, adli ve yasamaya benzer unsurlardan oluşan kendi meclis, karar organları ile mahkemelerini oluşturmaktadır. Örgütün üç aşamadan oluşan planı özgür önderlik, demokratik özerklik ve demokratik konfederalizmdir. Plana göre, önce Öcalan'ın cezaevinden çıkması sağlanacak, sonrasında demokratik özerklik ilan edilerek, nihayetinde Türkiye, İran, Irak ve Suriye'de konfederal bir Kürt devleti kurulacaktır (Özgül, 2010).

PKK, KCK'nın Türkiye kolunu oluştururken, PYD Suriye, PÇDK Irak ve PJAK İran kolunu oluşturmaktadır. PKK'nın gerçekleştirdiği birçok eylemde PYD'nin desteği olduğu görülmektedir. Özellikle PYD, sınırdan tanksavar, roket, ağır makineli tüfekler gibi ağır silahlar ile uçaksavar mermisi şeklinde mühimmatlar getirerek Türkiye'deki terörü etkin ve sürekli bir biçimde desteklemektedir (Anadolu Ajansı, <http://aa.com.tr/tr/dunya/uluslararası-teror-dunyaya-yayılıyor-551959>, Erişim Tarihi: 09.04.2016).

Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı'nca hazırlanan iddianemelerde PKK'nın PYD ile bağlantılı olduğu belgelendirilmiştir. Bu iddianame; "2011'de Suriye'de başlayan iç savaşa bağlı olarak ülkenin kuzey bölgesinde ortaya çıkan otorite boşluğunda KCK yapılanması özerk bir yönetim oluşturmak amacıyla faaliyetlerine ağırlık vermiştir. İç savaşa bağlı olarak PKK'nın silahlı yapılanması içerisinde Halk Savunma Birimleri (YPG-Yekineyen Parastina Gel) adı altında bir yapılanma kurulmuştur. Bu yapılanmaların amaç, hedef, örgütlenme ve faaliyetleri doğrudan PKK/KCK terör örgütü üst yönetiminin ve Abdullah Öcalan'ın talimatları doğrultusunda oluşturulmuştur" şeklinde düzenlenerek PKK-PYD bağlantısının yargı organlarınca da tespit edildiği görülmektedir (Anadolu Ajansı, <http://aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/teror-orgutu-pkknin-suriyedeki-versiyonu-pyd-ypg/641099>, Erişim Tarihi: 05.09.2016).

PKK bir toplumsal hareket olmanın ötesinde uluslararası anlamda da etkin olan, sistematikleşen, evrensel söylemleri dile getiren, bağımsız toprak isteğinden vazgeçmeyen bir organizasyon olarak kurumsallaşmayı seçen çok boyutlu bir terör örgütü oluşumudur (Palabıyık, 2015: 514). Günümüzde PKK'nın bu aşamadaki yapısı onun asla tam olarak bir devlet otoritesi oluşturmamakla birlikte devletlerin güvenliğini tehdit eder hale gelen bir yapıya dönüştüğünü ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, devlet olmanın gerekleri olan toprak bütünlüğüne ve ona ait bir halk kitlesine de ulaşamamış; uluslararası alanda devlet olarak tanımlanma imkanı da elde edememiştir.

Nitekim PKK'nın ana hedefinin Kürdistan adı altında "Kürt Milleti"ni temsil eden özerk bir yönetim kurmak olduğu kendisi tarafından ifade edilse de esasen bunun arkasına sığınarak, kendi projesini hayata geçirmeye çalışmaktadır. Güneydoğu'da yaptığı bütün saldırı ve katliamlar düşünüldüğünde, Kürtlüğün bütün değerlerine düşman olduğunu fakat bu isme ihtiyacı olan bir örgüt haline geldiği görülmektedir. "PKK insanı" örgütün propagandasıyla oluşturulan, Kürt geleneği, kültürü, tarihi ve inancıyla hiçbir ilgisi olmayan yeni bir kimliktir (Okur, 2016: 1).

PKK'nın bağımsız Kürdistan fikrinden vazgeçerek yeni bir yapılanma çabası göstermesi, Demokratik Özerklik içeren federal veya Demokratik Cumhuriyet önerisiyle şekillenmiştir. Öcalan bunun üzerine şu açıklamayı yapmıştır: "Düşünülen Kürdistan Halk Kongresi (Kongra-Gel) amaç olarak devletleşmeyi içermeyen, mevcut ulus devletler ile sorunları barış içinde ve demokratik siyaset esasları ile çözmek biçiminde kendini tanımlayabilir. Bu tanım ciddi doğru bir çabanın ve pratik eylemliliğin sonucu olarak geliştirmektedir ve dikkatle kavranmaya çalışılmalıdır" (Öcalan, 2003: 139).

PKK eski yöneticilerinden Osman Öcalan, PKK'nın Kürdistan devletine olan inancını yitirdiğini ancak başta KBY (Kürdistan Bölge Yönetimi) olmak üzere diğer parçalardaki devletleşme çabalarını desteklemesi gerektiğini söylemiştir. Öcalan'a göre, PKK'nın devletleşmekten vazgeçmesinin iki nedeni vardır: "Birincisi; PKK, Kuzey Kürdistan partisidir ve Kürtlerin büyük bir kısmı Türkiye metropollerinde yaşamaktadır. İstanbul başta olmak üzere birçok kentte Kürt nüfusu var. Ankara gibi bir kentte bile Kürtlerin sayısı az değil. Bu, PKK'nın Kürt devleti

amacından vazgeçmesinin birinci sebebidir. PKK'nın devletten vazgeçmesinin ikinci nedeni ise Abdullah Öcalan'ın yakalanmasıdır. Öcalan'ın yakalanmasıyla Kürt hareketi, Kuzey Kürdistan'da büyük bir tehditle karşı karşıya gelmiş ve darbe almıştır” (Haber Diyarbakır, 19.08.2016, <http://www.haberdiyarbakir.net/pkk-diger-parcalardaki-devletlesme-cabalarini-desteklemeli-71463h/>, Erişim Tarihi: 19.08.2016).

Osman Öcalan, Abdullah Öcalan'ın da artık devlet kurmak istemediğini, “Kürt sorunu”nu da “demokratik özerklik” stratejisi ile çözmeyi düşündüğünü ifade etmiştir. Ayrıca Öcalan, “PKK Kürtlerin Güney Kürdistan ve ve diğer parçalardaki devletleşme çalışmalarını desteklemelidir aksi halde bu büyük bir hata olur” şeklinde söylemiştir (Haber Diyarbakır, 19.08.2016, <http://www.haberdiyarbakir.net/pkk-diger-parcalardaki-devletlesme-cabalarini-desteklemeli-71463h/>, Erişim Tarihi: 19.08.2016). Bu söylemlerden hareketle, PKK'nın devletleşme stratejisinin nihai hedeflerinden sapmalar görüldüğü, zamana ve koşullara uyarlanarak yeni politikalar üretildiği ve örgütün taraftarlarına da bu yeni oluşum sürecinin empoze edildiği görülmektedir.

PKK'nın son yıllarda izlediği strateji incelendiğinde, ABD'li düşünür Murray Bookchin'in tezlerini esas alan “komünal sistemi” uygulamaya çalıştığı görülmektedir. PKK-PYD, Kuzey Suriye'de kırsal alanda ilk “Komün Esaslı Federasyon'u hayata geçirmeyi hedeflerken, diğer üç bölgede (Türkiye, İran, Irak) “Komünal-Konfederal Kürdistan”ı kurmak istemektedir (Bila, 2016: 1). Özellikle Kuzey Suriye, PKK'nın en rahat hareket ettiği ve ABD'nin desteğini rahatlıkla aldığı bir bölge haline dönüşmüştür.

PKK'nın Türkiye'deki terör faaliyetleri, Irak'ın kuzey bölgesinden aldığı desteklerle gerçekleşmektedir. Bu bölge, ABD'nin Irak işgali sonrasında PKK için güvenli hale gelmiştir. Kuzeyde oluşturulan bu yönetim, kendi politik amaçlarına uygun olduğundan PKK'yı doğrudan ve dolaylı şekilde destekleyerek, himayesine almaktadır (Kuloğlu, 2008: 66). Öte yandan bu yönetimin güçlenmesi Türkiye açısından bir tehdit unsuru olarak ortaya çıkmaktadır.

PKK/PYD, Arapların yaşadığı bölgeye yayılabilmek için ardına gizlendiği Suriye Demokratik Güçleri (SDG) adı altında, Arap savaşçılardan oluşan küçük grupları 12 Ekim 2015'te biraraya getirmiştir. SDG, PYD'nin ABD tarafından sunulan silah ve lojistik yardımlarıyla desteklenmektedir. SDG'nin tepe yöneticilerinden Abdülkerim el-Ubeyd, PKK'lı komutanların Suriye'de etnik bir yönetim kurup ardından Türkiye'ye yönelerek Büyük Kürdistan projesini hayata geçirmek istediklerini anlatmıştır (Sabah Gazetesi, 26.09.2016, <http://www.sabah.com.tr/gundem/2016/09/26/pydpkknin-sdg-maskesi-dustu>, Erişim Tarihi: 20.10.2016).

4.2.1. İnsan Kaynağı (Millet) Oluşturma Çabası

PKK'nın devletleşme hedefinin en önemli ayaklarından birini insan kaynağı oluşturmaktadır. Bunun için de kendi etrafında bir Kürt milli kimliği oluşturmaya çalışmaktadır. PKK kendi etrafında Kürt Milli kimliği oluşturarak, devletleşme stratejisinin bir aşamasını tamamlamayı hedeflemektedir. Örgüt, Kürtlerin Türkiye'de dışlanıp ötekileştirildiğini öne sürerek; bir millet ayrımına giderek, “sırf Kürt oldukları için”, “Kürtlere zulüm edildiği” yönünde algı meydana getirmek istemektedir.

PKK eleman temini için genellikle Avrupa'da yürüttüğü faaliyetlere yoğunluk vermiştir. Örgüt, 2004'ten itibaren Avrupa Kürt Demokratik Toplum Koordinasyonu (CDK) ve Avrupa Kürt Dernekleri Konfederasyonu bünyesindeki dernekleri kullanarak, hiyerarşik bir yapı oluşturmak suretiyle finans ve eleman teminine önem vermiştir (Özeren, Sözer ve Başbüyük, 2012: 61).

PKK'nın Türkiye dışında “KCK şemsiyesi” adı altındaki İran, Irak, Suriye ve Avrupa ülkelerinde bulunan “çoklu yapısı” aşağıdaki şekilde tablolştırılabilir:

Tablo 4: PKK'nın "Çoklu Yapısı"

	İran	Suriye	Irak	Avrupa
Siyasi Kanat	Demokratik ve Özgürlük Partisi (KODAR)	Demokratik Toplum Hareketi (TEV-DEM), Demokratik Birlik Partisi (PYD)	Kürdistan Demokratik Çözüm Partisi (PÇDK), Yüce Kadınlar Topluluğu (KJB), Kürdistan Özgür Kadınlar Birliği (YAJK), Kürdistan Özgür Kadınlar Partisi (PAJK), Özgür Kadın Partisi (PJA), Özgür Kadın Birlikleri (YJA Star)	Kürdistan Ulusal Kongresi (KNK), Kürt Demokratik Halk Birliği (YDK), Kürdistan Özgürlük ve Demokrasi Kongresi (KADEK), Halk Kongresi (KONGRA GEL), Kürdistan Konfederasyon Topluluğu (KKK)
Silahlı Kanat (Avrupa Hariç)	Kürdistan Özgür Yaşam Partisi (PJAK), İran Kürdistanı Özgür Kadınları (KJAR), İran Kürdistanı Savunma Güçleri (HRK), İran Kürdistanı Savunma Güçleri (HPJ), Irak Kürdistanı Savunma Birliği (YRK)	Halk Savunma Birlikleri (YPG), Kadın Savunma Birlikleri (YPJ)	Kürdistan Topluluklar Birliği (KCK), Kürdistan İşçi Partisi (PKK), Halk Savunma Güçleri (HPG)	

Kaynak: Caşın, M. Hakkı, (2015); "PKK Kurulduğu Tarihten Bugüne Kadar", Milliyet Gazetesi, <http://www.milliyet.com.tr/pkk-kuruldugu-tarihten-bu-gune-gundem-2119066/>, Erişim Tarihi: 27.10.2016.

Günümüzde PKK, insan kaynağı temini için sosyal medya hesaplarını da kullanmaktadır. Özellikle bölücülük faaliyetlerine ve farklı etnik yapıdaki kişilerin çatışmasına sosyal medya aracılığıyla zemin sağlamaktadır. Ayrıca örgütün tanıtım yapılarak yandaş oluşturmaya, kandırma ve ikna yöntemleri ile de örgüte militan kazandırmaya çalışılmaktadır. Devletin güvenlik güçlerine ve sivil halka karşı gerçekleştirilen terör faaliyetlerinin görüntüleri yaygınlaştırılarak sosyal medya üzerinden geniş kitlelere ulaştırılmaktadır.

PKK'nın silahlı mürettebatının ve personelinin örgütün çıkarları doğrultusunda eğitilmesi gerekmekte ve farklı silahlı unsurların eşgüdüm içinde çalışması, planlama, koordinasyon ve icra kapasitesinin inşası bunun bir kısmını oluşturmaktadır. PKK, ABD sayesinde DEAŞ'tan elde ettiği silahları ve tecrübeli insan sermayesini, askeri ve siyasi kapasitesini artırmak için kullanmaktadır (Özcan, 2016). Bununla birlikte PKK, askeri ve siyasal açıdan güçlenerek devletleşme çalışmalarında aktifleşmektedir.

4.2.2. PKK'nın Meşruiyet Algısı Oluşturma Çabası

PKK, örgütün yasal olarak kabulünü sağlamaya çalışmaktadır. Örgütün varolması ise, "bukalemun taktiği" ile sağlanmakta olduğu düşünülmektedir. Bu taktik gereği PKK, ortama ve zamana göre bir bukalemun gibi renk değiştirmekte ve varoluşunu uzun yıllardır bu şekilde sürdürmektedir. Örgüt kendisini farklı isimler olarak değiştirdiğini iddia etsede, metodolojisi hiçbirzaman değişmemekte yani stratejisi ve şiddeti hep aynı şekilde devam etmektedir (Caşın, 2015).

NATO Askeri Komite Genel Kurmay Başkanları Konferansı'nın açılışında konuşan Genel Kurmay Başkanı Hulusi Akar, "PKK'nın Suriye ve Irak'taki durumdan faydalanarak uluslararası toplum nazarında meşruiyet kazanmaya çalıştığını ve bu esnada yaşlı, kadın, erkek ve çocukları öldürmeye, acımasız saldırılar düzenlemeye, masum insanların hayatını almaya devam etmektedir" demiştir (<http://www.aljazeera.com.tr/haber/pkk-mesruiyet-kazanma-pesinde>, Erişim Tarihi: 12.09.2015).

PKK, DEAŞ'ın Irak saldırıları sonrasındaki durumu fırsata çevirerek, alan kazanma ve uluslararası meşruiyet arayışlarını hızlandırmıştır. ABD'nin de desteğini alarak örgüt, Irak'ın iç kısımlarına girme fırsatını yakalamıştır. Ayrıca DEAŞ'a karşı duruşu sayesinde PKK, "terörizme karşı savaşılan örgüt" ünvanını almaya çalışmıştır (<http://www.suriyegercekleri.com/2014/08/17/isid-bahanesiyle-pkknin-mesruiyeti-yayginlastirilmaya-calisiliyor/>, 17.08.2014).

4.2.3. PKK'nın Otorite Kurma Çabası

PKK, otoritesini sağlamak amacıyla alan hakimiyeti oluşturmaya çalışmaktadır. Alan hakimiyeti düşüncesinden hareketle PKK, kırsal alanlardaki üslenmesini tahkim etmiş, büyük şehirler ile kalkışma planladığı il ve ilçelere büyük miktarda patlayıcı ve silah yığınağı yapmış, Irak ve Suriye'deki çatışmalardan ise, yeni ve son derece etkili taktik kazanımlar elde etmiştir (Erkmen, 2016). Buna karşılık devletin güvenlik güçleri, örgütün kırsaldaki güçlü noktalarını ortadan kaldırmayı hedeflemektedir.

PKK'nın Türkiye üzerinde oluşturmaya çalıştığı otoriteyi elde etmesi söz konusu değildir. Çünkü devlet içinde yeni bir devletin kurulamayacağı ancak iç savaşın çıkması halinde bunun gerçekleşebileceği bilinmektedir. Yeni bir devletin kurulması, en az üç devletin karıştığı ve bunlardan da en az birinin küresel güç olduğu savaşlardan geçmektedir ve yeni kurulacak herhangi bir devletin ise küresel güçler tarafından tanınması gerekmektedir (Dedeoğlu, 2015).

PKK, devletin egemenliğini ifade eden herşeye zarar vermeye çalışmaktadır. Asker ve polisler düzenlenen saldırılar, Atatürk heykellerinin yıkılması ve Türk bayrağının yakılması ve okulların tahrip edilerek binlerce Kürt gencinin Türkiye Cumhuriyeti'nin eğitim sisteminden koparılmaya çalışılması bunu yansıtmaktadır. PKK otoritesinin ancak devletin kurumlarını ve vatandaşlarını tehdit etmesi ölçüsünde gerçekleştirileceğini tasarlamaktadır.

Otorite oluşturmaya hedefleyen PKK, KCK üst yapısını oluşturarak ülkede adeta bir paralel devlet oluşturmaya çalışmaktadır. KCK'nın mahkemeleri, sözde vergi memurları, asayiş birimi, siyasetçileri izleyen ve yönlendiren kolları, sözde kaymakam ve valileri vd. sosyal hayatı devletten daha fazla kontrol etmek istemektedir. Bu amaçla şehirlerde YDG-H adında gençlerden oluşan yapılanma, sokak olaylarının pek çoğunda ve şehirlerde artış gösteren yaralama, kundaklama ve hatta öldürmelerin önemli bir kısmında ortaya çıkmaktadır.

SONUÇ

Terörizmin genel kabul görmüş ve üzerinde uzlaşmış bir tanımı bulunmamaktadır. Tanım, devletler arasında kendi çıkarları söz konusu olunca değişiklik göstermektedir. Çünkü çıkarları doğrultusunda bir devletin terör örgütü olarak tanımladığını, bir diğer devlet özgürlük savaşçısı olarak tanımlayabilmektedir. Devletler arasında terörizm ve terör örgütlerine yönelik farklı bakış açıları, terörizmin sonlandırılmasını zorlaştırmakta ve terörizme karşı yürütülen mücadelenin etkinliğini azaltmaktadır.

Terörizm yöntem olarak, şiddet ve korkutmayı esas almaktadır. Bu sebeple terörizm, istenilen hedeflere ulaşmak için şiddet ve korkutma stratejisini kullanmaktadır. Terörizmin ortaya çıkmasının ideolojik, sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel, sosyo-politik, psikolojik, etnik yapı ve jeopolitik nedenleri bulunmaktadır. Terörizmin ortaya çıkış nedenlerinden dolayı, terör örgütlerinin yapısı ve amacı birbirinden farklı olmaktadır. Terörizm siyasal, sivil, kimyasal, biyolojik ve nükleer, dinsel motifli, ideolojik, etnik ve teknolojik terörizm gibi türlere ayrılmaktadır.

Terör örgütlerinin temel ihtiyaçlarını ve eylemlerini icra etmeleri için silahlanma, barınma, iletişim ve teknik giderleri bulunmakta ve bu doğrultuda varlıklarını sürdürebilmek ve amaçları doğrultusunda eylemler gerçekleştirebilmek için finans kaynaklarına ihtiyaç duymaktadırlar. Bu bağlamda terör örgütlerinin finansal kaynakları zaman zaman yasal yollarla sağlanırken genellikle yasa dışı yollarla sağlanmaktadır. Yasal kaynaklar içerisinde ticari faaliyetler, kar amacı gütmeyen kuruluşlar, aidat ve bağışlar, yayın gelirleri, sosyal ve kültürel etkinliklerden elde edilen gelirler yer almaktadır. Yasa dışı kaynaklar ise, soygun ve gasp, haraç toplama, fidye, sahtecilik, uyuşturucu madde kaçakçılığı, dış devlet yardımı, göçmen kaçakçılığı ve insan ticaretidir.

Bir bölgenin, bir alanın ya da bir örgütün devletleşebilmesi için coğrafya, millet ve egemenlik unsurlarının bulunması gerekmektedir. Devletleşme, bu üç unsurun oluşum sürecini ifade etmektedir. Terör örgütlerinin temel amaçlarından biri, devletleşmektir. Terör, devletleşmenin gerçekleşmesi için kullanılan bir

yöntemdir. Bu nedenle çalışmada bir terör örgütü olarak PKK'nın devletleşme stratejisi ele alınarak yapı, ideoloji ve süreç üzerinden değerlendirilmesi yapılmıştır.

PKK Marksist-Leninist bir ideoloji ile birlikte İslam karşıtı bir yapı içerisindeyken sonrasında bu ideolojisini ve stratejisini koruyarak, uygulamada farklı taktikler izlemeye başlamıştır. Bazı Kürt din adamlarıyla işbirliğine girerek İslam'ın Kürt milliyetçiliğine uygun bir yorumunu geliştirmeye çalışmıştır. PKK, kişilerin inanç zaafiyetlerinden yararlanarak, devletin birlik ve beraberliğini bozmak adına kişileri ayrıştırarak çatışmaya sürüklemiştir.

PKK terörist eylemlerinde başarı elde etmek için eğitim faaliyetlerine önem vermektedir. Genellikle bu faaliyetler dış destek alarak, yurt dışındaki kamplarda gerçekleştirilmektedir. PKK'nın kırsaldan başlayan eylemleri zaman içerisinde ülkenin her yerinde hissedilmiştir. PKK'nın eylem şekilleri, baskın, pusu, suikast, yanıltma, araziye çekme, toplanma-dağılma, operasyonlara karşı taktik tutum, rehin alma, sabotaj, propaganda, sokak eylemi, intihar eylemi, sızma ve tacizdir.

PKK, ideolojik hedeflerine ulaşmak, eylemselliğini artırabilmek ve devletleşme sürecini tamamlayabilmek için Suriye, Irak, İran, Türkiye, ABD, AB ve Rusya ile stratejik ilişkiler geliştirmiştir. PKK, Batılı ülkeler nezdinde Türkiye ve Ortadoğu politikasının bir aracı olarak görülmekte ve öyle de kullanılmaktadır. Batılı ülkelerin demokrasi ve insan hakları hakkındaki söylemleri, Kürt sorununun var olduğu yönünde olup, PKK'nın yanında yer aldıklarını gösterirken bu durum açıkça ifade edilmemektedir. Başka bir deyişle, PKK'ya karşı bir tutum olarak Türkiye'nin yanında gibi görünseler de PKK'ya dış destek sağlamaktan kaçınmamaktadırlar.

PKK'nın etkisiz hale getirilmesini sağlamak için öncelikle örgütün mali yapısının iyi analiz edilmesi ve ardından bu gelir kaynaklarının önüne geçilmesi gerekmektedir. PKK'nın gerçekleştirdiği eylemlerin büyüklüğü ve sıklığı, örgüt yapılanması ve yoğunluklu olarak Avrupa ülkelerinde olmak üzere bazı ortadoğu ülkelerinde sayıları 150'nin üzerindeki temsilcilikler ve bürolar, gazete, dergi, broşür, tv kanalları, haberleşme giderleri ve siyasi faaliyetlerinin gerektirdiği kapalı spor salonu toplantıları, gösteri ve protesto yürüyüşleri söz konusu olmakta ve bunların giderleri düşünüldüğünde temini için ihtiyaç duyulan paranın kendi

kaynakları ile kazanılamayacağı görülmektedir. Dış devletlerin finansal desteği başlıca, yapılan bağışlar ve uyuşturucu madde kaçakçılığında elde edilen gelirler şeklinde olmakta iken silah ve insan ihtiyaçları da aynı aktörler aracılığıyla karşılanmaktadır.

PKK'nın kuruluşundan itibaren gerçekleştirdiği eylemlerin amacı, kendini devlete karşı alternatif bir otorite olarak kabul ettirmek olmuştur. Bu tutum bir devletleşme planının uzantısıdır. Bu sebeple PKK tarafından devletin güvenlik güçlerine karşı çatışmalar başlatılmış ve halk üzerinde baskı ve korku oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda ise PKK, devlet olmanın simgeleri sayılan “askerlik” ve “vergi” yükümlülüklerini ilan ederek, kendi bünyesine devlet havası ve niteliği kazandırma çalışmalarını devam ettirmektedir. Özellikle zaman zaman bazı bölgelerde “Kürdistan Cumhuriyeti” adına kimlik kartları düzenleyerek Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına dağıtılması devletleşme amacı taşıdığını gösteren enstrümanların en önemlilerinden biri olarak kabul edilebilir. Ayrıca esnaftan ve sınır geçişlerinden alınan haraca “vergi”; zorla örgüte katılmalara ise “askere alma” işlemi adını vererek bir devlet gibi hareket etmeye çalışmaktadır. Bunun yanı sıra kendi bölgesel mahkemelerini kurarak bu mahkemelere hakim ve savcılar atayarak yargılama yapmakta ve suçlu gördüklerini cezalandırmaktadır. Bir devletin faaliyetlerinin yürütülmesi için gerekli olan kamu kurumlarına benzer paralel memur atamaları da yine PKK'nın devletleşme amacının bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Böylece PKK, devletleşme yönünde kendini bir devlet gibi kabul ettirme amacına yönelik strateji izlemektedir.

PKK devletleşme ideolojisinden hareketle 2005'te KCK ismini taşıyan bir tür yapılanma gerçekleştirmiştir. PKK'nın bu tür bir yapılanmaya gitmesinin sebebi, şehir merkezlerinde etkinlik gerçekleştirerek örgütün motivasyonunu artırmak ve bu sayede de kimlik siyaseti yaparak hareketlerini canlı ve kontrol altında tutmaktır. KCK'nın, sadece bir yapılanma değil bölgesel bir yönetim modeli olduğu anlaşılmaktadır. Aynı şekilde PKK'nın Suriye kolu olan PYD, Kuzey Suriye'de *de facto* oluşumlar olan Kobani gibi kantonlar kurmuş, buralarda bölgesel bir yönetim sergileyerek devlet olma tecrübesi kazanmaya çalışmıştır. PYD, bölgesel yönetim modeli olarak Türkiye'de faaliyetlerini yürüten KCK ile birlikte hareket etmekte ve

Suriye’de kurulan bu kantonların benzerlerini Türkiye’de kurmayı amaçlamakta, ileriki dönemlerde ise bu kantonları birleştirmeyi hedeflemektedir. PKK ve KCK bu amaç doğrultusunda bir devlet modeline benzer şekilde ülke genelinde Kürt siyasal hareketini yönlendirmeye çalışmaktadır.

PKK, insan kaynağı, meşruiyet aramak ve otorite sağlamak yoluyla devletleşme amacı stratejisi uygulamaktadır. Örgüt insan kaynağını genellikle Türkiye ve Suriye’den karşılarken hatırı sayılır bir şekilde Avrupa’dan da örgüte katılım sağlanmakta, meşruiyet arayışını silah ve zor üzerine inşa etmekte ve otoritesini alan hakimiyeti kurarak oluşturmaya çalışmaktadır.

PKK’nın kuruluş ideolojisi, eylem şekilleri, örgütsel yapılanması ve gelecek planlaması göz önüne alındığında açıkça devletleşme amacına yönelik strateji içinde olduğu anlaşılmaktadır. Örgütün içinde bu bağlamda tam bir fikir birliği olmasa da sürecin gidişatından elde edilmek istenen sonucun devletleşme olduğu görülmektedir. PKK uluslararası bir aktör olarak Kürt halkının “sözde ezilmişliği” söyleminden hareketle taraftar edinmeye ve uluslararası aktörleri yanına çekmeye çalışmaktadır.

Terör örgütlerinin önemli hedeflerinden birisi olan devletleşme hedefi büyük çaplı terör örgütlerinin stratejisi içinde yer almaktadır. PKK bu bağlamda diğer terör örgütlerine kıyasla büyük terör örgütleri arasında sayılmaktadır. Çalışmada PKK’nın izlediği strateji, finansal kaynakları, zaman içinde yaptığı eylemler, kurucularının ve yönetici militanlarının Türkiye karşıtı söylemleri, izlediği politikalar ve gelecek stratejisi göz önüne alındığında açıkça en nihayetinde bir devletleşme hedefine yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Ancak PKK ve Türkiye’nin örgütle mücadele tarihçesine bakıldığında, PKK terör örgütünün devletleşme amacının gerçekleşme imkan ve ihtimalinin bulunmadığı net olarak görülmektedir. PKK’nın izlediği hendek tutumunun hezimetle sonuçlanması, Kuzey Suriye kantonlarının Türkiye’nin Fırat Kalkanı operasyonu ile bozulması ile tarihte terör örgütlerinin özelde ise PKK’nın başarısız olacağı delilleridir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Aykın, H. ve Sözman, H. K. (2008). **Terörün Finansmanı**. Ankara: MASAK Yayını.

Bal, M. A. (2008). **Savaş Stratejilerinde Terör**. İstanbul: IQ Yayıncılık.

Bilgiç, M.S. (2014). **Dünden Bugüne Kürt Sorunu ve PKK**. Ankara: Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi (BİLGESAM) Yayınları.

Bottomore, T. (2005). **Marksist Düşünce Sözlüğü**. (Çev.: Mete Tunçay). İstanbul: İletişim Yayınları.

Brunessen, M. (2006). **Ağa, Şeyh, Devlet** (6.Baskı). (Çev: Banu Yalkut). İstanbul: İletişim Yayınları.

Brownlie, I. (1996). **Principles of Public International Law** (4.Baskı). Oxford: Oxford University Press.

Cinoğlu, H. ve Özeren, S. (2009). ABD'nin Yeni Terörle Mücadele Konsepti: Savaş Yerine Uyumlu İşbirliği mi? (Editörler: S. Özeren ve İ. Bal). **Uzakdoğudan Yeni Kıtaya Terörle Mücadele**. Ankara: USAK Yayınları, ss:285-314.

Crenshaw, M. (1981). The Causes of Terrorism. **Comparative Politics** (Cilt:13), 379-399.

Çakmak, H. ve Ünsal, Z. (2008). Terörizmin Yasal Finans Kaynakları (Editörler: H. Çakmak ve T. Altunok). **Terörizmin Finansmanı ve Ekonomisi**, Ankara: Platin Kitap, 117-137.

Çeşme, A. (2005). **PKK Psikolojik Harekât ve Kansız Mücadelenin Kanlı Yüzü**. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayınları.

Demir, E. (2005). **Yasal Kürtler**. İstanbul: Tevn Yayınları.

Denker, M. S. (1997). **Uluslararası Terör Türkiye ve PKK**. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

D'entreves, A. P. (2000). Devlet Kavramı (Der. Cemal Bali AKAL). **Devlet Kuramı**. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Drakos, K. ve Kutun, M.A. (2003). **Regional Effects of Terrorism on Tourism in Three Mediterranean Countries** (Vol. 47). Journal of Conflict Resolution, 621-641.

Eid, M. (2014). Chapter 12: New Terrorism and New Media. **Exchanging Terrorism Oxygen for Media Airwaves: The Age of Terroredia**. Pennsylvania: IGI Global, 172-183.

Erciyas, E. (2004). **Ortadoğu Denklemine Türkiye-Suriye İlişkileri**. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Ersever, A. C. (2007). **Üçgende Tezgâh** (4.Baskı). İstanbul: Milenyum Yayınları.

Evik, V. S. (2004). **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**. İstanbul: Beta Yayınevi.

Fuller, E.G. and Barkey, H.J. (2011). **Türkiye'nin Kürt Meselesi** (Çev. H. Kaya). İstanbul: Profil Yayıncılık.

Görüryılmaz, M. (2011). **Etnik-Irkçı-Bölücü PKK Terörünü Doğru Anlamak**. Ankara: Hermes Ofset.

Gözler, K. (2007). **Devletin Genel Teorisi**. Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.

Gözler, K. (2010). **Anayasa Hukukuna Giriş**. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Gupta, D. K. (2007). **Understanding Terrorism and Political Violence**. New York: Madison Ave.

Halabi, Z. (2004). Arab Civil Society: Assessing Interpretations and Determining Challenges., **Middle East Office and Arab NGO (Network for Development)**, Paper Commissioned by Henrich Böll Foundation.

Hardman, J.B.S. (1933). **Sosyal Bilimler Ansiklopedisi** (Vol.14). "terörizm" maddesi.

Hardt, M. ve Negri, A. (2009). **Ortak Zenginlik** (1.Baskı) (Çev: Efla Yıldırım). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Held, D. (1983). **States and Societies**. New York: New York University Press.

Heywood, A. (2013). **Siyasi İdeolojiler Bir Giriş** (5.Baskı) (Çev.: Ş.Akın, A.K.Bayram, Ö.Tüfekçi, H.İnaç, B.Kalkan). Ankara: Adres Yayınları.

Hilav, S. (1985). **100 Soruda Felsefe El Kitabı**(4. Baskı).İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Huntington, S. (1968). **Political Order in Changigng Societies**. New Haven, CT: Yale University Press.

Job, B. L. (1992). **The Insecurity Dilemma: National Security in the Third World States**. Boulder: L.Reinner Publishers.

İmset, İ. G. (1993). **PKK Ayrılıkçı Şiddetin 20 Yılı**. İstanbul: Turkish Daily News (TDN) Yayınları.

Karahmetli, A. (1976). **Lenin'in Ulusal Sorun Teorisi ve Sovyet Rusya'daki Uygulaması**. Ankara: Toplum Yayınevi.

Keohane, D. (2005). **The EU and Counter- Terrorism**. London: Centre for European Reform.

Lenin (1977). **Collected Works** (Cilt:9). Moskova: Progress Publishers.

Lenin (1922). Milliyetler Sorunu ya da Özerkleştirme. **Doğu'da Ulusal Kurtuluş Hareketleri** (3.Baskı) (Çev. Tektaş Ağaoğlu). Ankara: Sol Yayınları.

Lenin (1998). **Ulusal Siyaset ve Proleter Enternasyonalizm Sorunları** (Çev. Kenan Somer). Ankara: Bilim ve Sosyalizm Yayınları.

Mallison, W.T.-S.V. (1975). The Consept of Public Purpose Teror in International Law: Doctrines and Sanctions to Reduce the Destruction of Human and Material Values. **International Terorrism and Political Crimes** (Ed. Cherif Bassioni, Springfield Charles Thomas). Northwestern Universiy.

Marcus, A. (2009). **Kan ve İnanç: PKK ve Kürt Hareketi** (Çev. Ayten Alkan) (1. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.

Osler, H. F. ve Mendeloff, D. (2007). Intervention and the Nation-Building Debate. **Leashing the Dogs of War: Consict Management In a Divided World** (Ed.: Chester A. Crocker, Fen Osler Hampson ve Pamela Aall). Washington: D. C.: United State Institute of Peace, 679-699.

Özcan, N. A. (2000). Terör ve Ekonomi. **Terörizm İncelemeleri** (Ed. Ümit Özdağ ve Osman Metin Öztürk). Ankara: Asam Yayınları.

Özdağ, Ü. (2007). **Türk Ordusunun PKK Operasyonları** (2.Baskı). İstanbul: Pegasus Yayınları.

Özdağ, Ü. (2008). **Türk Ordusunun Kuzey Irak Operasyonları**. İstanbul: Pegasus Yayınları.

Özgür, S. (2006). **Geleceğe Yönelik Tehdit Kitle İmha Silahlar**. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Öztürk, S. (2000). **Uyuşturucu Kaçakçısı Terör Örgütü PKK**. Ankara: Köksav Yayınları.

Post, J. M. (2007). **The Mind of the Terrorist**. New York: Palgrave Macmillian.

Romana, D. (2006). **The Kurdish Nationalist Movement Opportunity, Mobilization and Identity**. New York: Cambridge University Press.

Rapoport, D. C. (2004). **The Four Waves of Modern Terrorism**. Los Angeles: University of California.

Sever, M. (2011). Terörizm ve Sınıraşan Organize Suç İlişkisi. **Sınıraşan Organize Suçlar** (Ed.: Oğuzhan Ömer Demir, Bahadır Küçükuysal). Ankara: Adalet Yayınevi.

Shaw, M. N. (2003). **International Law** (5.Baskı). Cambridge: Cambridge University Press.

Stalin, J. (1977). **Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu** (3.Baskı) (Çev. Muzaffer Erdost). Ankara: Sol Yayınları.

Stalin, J. (1994). Marksizm ve Ulusal Sorun. **Stalin, Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu** (Çev. Muzaffer Erdost). Ankara: Sol Yayınları.

Şaylan, G. (1995). **Değişim Küreselleşme ve Devletin Yeni İşleyişi**. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Şehirli, A. (2000). **Türkiye’de Bölücü Terör Hareketleri (ve Devletin Aldığı Tedbirler)**. İstanbul: Burak Yayınları.

Tacar, Y. P. (1999). **Terör ve Demokrasi**. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Tekin, A. (2004). **Son İsyân**. Ankara: Elips Yayınevi.

Topal, A. H. (2005). **Uluslararası Terörizm ve Terörist Eylemlere Karşı Kuvvet Kullanımı** (1.Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.

Uyar, T. (2008). **Terörle Mali ve Hukuki Mücadele**. Ankara: Adalet Yayınevi.

Wallace, R. (1997). **International Law**, Sweet & Maxwell, London.

Wardlaw, G. (1982). **Political Terrorism: Theory, Tactics and Counter-measures**, New York: Cambridge University Press.

Weimann G. ve Winn C. (1997). **The Threater of Terror: Mass Media and International Terrorism**. New York. Longman, 1994, 20-21’den naklen Bekir Çınar Devlet Güvenliği, İstihbarat ve Terör. Ankara: Sam Yayınları.

Werth, N. ve Courtois, S. (2000). **Komünizmin Kara Kitabı** (Ed. :Jean Louis Panne, Andrzej Packowski, Karel Bartosek, Jean-Louis Margolin) (Çevirenler: Cenk Odakan, Işıl Özcan, Engin Sunar, Bülent Tanatar, Yavuz Topoyan) (2.Baskı). İstanbul: Doğan Kitap Yayınları.

Wilkinson, P. (1974). **Political Terrorism**. London: Macmillian.

Yıldırım, Z. (2012). **Hukuksal Açıdan Terörizmin Finansmanının Önlenmesi**. Ankara: Adalet Yayınevi.

Makaleler

Alaca, M. (2015). İran'ın PKK Politikasında Değişen Ne?. **Ortadoğu Analiz**, 7 (69), Temmuz-Ağustos, 28-30. Erişim Tarihi: 30.05.2016, http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/2015713_7mehmetalaca.pdf.

Aktürk, Ş. (2013). Turkish-Russian Relations, 2002-2012. **Hazar Strateji Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Merkezi**, 55-70, <http://www.hazar.org/UserFiles/yayinlar/MakaleAnalizler/SenerAkturk.pdf>.

Alp, İ. A. (2013). Terörün Ekonomik Etkileri. **Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi- UGT**, 4 (1), 1-19.

Anderson, A. (2003). Risk, Terrorism and the Internet. **Knowledge, Technology & Policy**, 16 (2), 24-33.

Aykan, M. B. (1999). The Turkish-Syrian Crisis of October 1998: A Turkish View. **Middle East Policy**, 6 (2), 174-191.

Babaoğlu, Ö. Ş. (2002). Küresel Terör ve Türkiye (Sempozyum). **Stratejik Araştırma ve Etüt Merkezi**, Sayı: 6, 20-26.

Baharççek, A. (2000). Etnik Terör ve Etnik Terörle Mücadele Sorunu. **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 10 (1), 11-27.

Balbay, M. (2004). Terör Küreselleşirken. **Cumhuriyet Gazetesi**, 13 Mart, (1).

Bloomberg, S. B. and Hess, G.D. (2004). **The Macroeconomic Consequences of Terrorism**. Journal of Monetary Economics, Vol. 51 (5), 1007-1032.

Cavlek, N. (2002). Tour Operator and Destination Safety. **Annals of Terrorism Research**, vol: 29, 478-496.

Charountaki, M. (2015): PKK–KBH–PYD Arasındaki Karşılıklı İlişki: İran ve Türkiye Arasındaki Kürdistan. **Türkiye Politika ve Araştırma Merkezi (Research Turkey)**, 4 (7), Temmuz, 42-51, Londra: Research Turkey <http://researchturkey.org/?p=9434&lang=tr>.

Coşkun, V. (2015). Çözüm Süreci: Kazanımlar ve Tehditler. **Democratic Progress Institute**, 1-33, <http://www.democraticprogress.org/wp-content/uploads/2015/10/VAHAP-COSKUN-DPI-COZUM-SURECI-RAPORU.pdf>.

Çitlioğlu, E. (2008). PKK'nın Siyasi ve Ekonomik Desteklerinin Kesilmesine Yönelik Saptama ve Çözümler. **Akademik Ortadoğu**, 2 (2), 1-6, İstanbul.

Demirci, S.R. (2009). Nükleer Terörizm Tehdidi. **TASAM Yayınları**. Erişim Tarihi: 29.01.2014, http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/1014/nukleer_terrizm_tehdidi.

Demirli, A. (2011). Terörizm, Psikososyal Etkileri ve Müdahale Modelleri. **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, 4(35), 66-78.

Drakos, K. ve Kutan, A. M. (2001). Regional Effects Of Terrorism on Tourism: Evidence From Three Mediterranean Countries. **Zentrumfür Europaisch Integrationsforschung Center for European Integration Studies**. Working Paper B26.

Ergil, D. (1991). Terörizmin Mantığı ve Hedefi. **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, 46(1-2), Ocak-Haziran, 171-181, Erişim Tarihi: 15.05.2015, <http://www.politics.ankara.edu.tr/dergi/pdf/46/1/doguergil.pdf>.

Ergil, D. (03.02.1992). Uluslararası Terörizm. **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, 47 (3), 139-143.

Erkmen, S. (2015). İç Etkenler Açısından Türkiye'nin Kuzey Irak Politikasının Dönüşümü. **Bilgi Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi**, (72), 171-196, Ankara.

Gençtürk, T. (2012). Terör Kavramı ve Uluslararası Terörizme Farklı Yaklaşımlar. **Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi**, 1-11.

Göçer, O. (2005). Uluslararası Terörün Soğuk Savaş Sonrası ve Gelecekteki Durumu. **Kara Kuvvetleri Dergisi** (14), Kasım.

Gökbunar, A. R. (2014). Organize Suç ve Terör Örgütleri ile Mücadelede Sivil Silah: Sosyal Destekler. **CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, 12 (2), 230-242.

Gunter, M. (2014). The Turkish-Kurdish Peace Process Stalled in Neutral. **Insight Turkey**, 16 (1), 19-26.

Hazar, Ç. M. (2009). Hegel ve Tarih Felsefesi. **Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, 28, 221-235.

Hournai, L., Armanian, H. ve Zuryak, H. (1986). A Population Based Survey of Loss and Psychological Distress During War. **Social Science and Medicine**, 23, 269-275.

İnat, K. (2015). Almanya'nın PKK ve Kürt Politikası. **Ortadoğu Analiz**, Temmuz-Ağustos, 7 (69), 38-41, http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/2015713_10kemalinat.pdf.

İpek, P. (2011). İşgal Sonrası Irak'ta Devletleşme Sorunlarının Kuramsal İncelemesi ve Petrol Zenginliğinin Etkileri. **Ortadoğu Etütleri**, 3 (1), Temmuz, Ankara.

Karaca, B. (2010). Düşük Yoğunluklu Çatışma Sürecinde PKK'nın İdeolojik ve Stratejik Dönüşümünün Analizi. **21. Yüzyıl Dergisi**, (14), Şubat, 31-42, <http://www.21yuzyildergisi.com/assets/uploads/files/224.pdf>.

Keskin, A. (2009). İran-Türkiye İlişkilerine Genel Bir Bakış. **21.Yüzyıl Dergisi**, Aralık, 45-54, <http://www.21yuzyildergisi.com/assets/uploads/files/162.pdf>.

Kızıl, E. ve T. Özel (2012-2013). Terörizmin Psikolojik Boyutu. **21. Yüzyılda Sosyal Bilimler Dergisi**, (2), Aralık- Ocak- Şubat, 87-93.

Kiremitçi, İ. (2014). Küresel Boyutta Biyolojik Terör Tehdidi. **Savunma Bilimleri Dergisi**. Kara Harp Okulu, Cilt: 13, Sayı: 2, 27-58.

Krause, K. (1998). **Theorizing Security, State Formation and the Third World in the Post Cold War**. Review of International Studies, Cilt:24, No:1, 125-136.

Kuloğlu, A. (2008). Irak ve PKK Terör Örgütü Bağlamında Türkiye-ABD İlişkileri. **Stratejik Araştırmalar Dergisi**, Beykent Üniversitesi, 1 (2), 45-76.

Kuloğlu, A. (2009). Türkiye-Suriye-Irak-İran Dörtgeninde Gelişmeler. **Ortadoğu Analiz**, 1 (12), Aralık, 87-92, Erişim Tarihi: 30.05.2016, http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/2009129_armagan.tr.pdf.

Kurubaş, E. (2005). AB'nin Türkiye'deki Kürtlere Yönelik Politikası ve Demokratikleşmeye Etkileri. **Demokrasi Platformu**, (1), 187-206.

Kurubaş, E. (2009). Etnik Sorun- Dış Politika İlişkisi Bağlamında Kürt Sorununun Türk Dış Politikasına Etkileri. **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, 8 (1), 39-69, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/16/1014/12309.pdf>.

Küçükcan, T. (2010). Terörün Sosyolojisi: Toplumsal Kökenleri Anlama İmkânı. **Uluslararası İlişkiler Dergisi**, 6 (24), (Kış 2010), 33-54.

Laos, N. K. (2000). Fighting Terrorism: What can international law do?. **Journal of International Affairs**, 5(1), Mart-Mayıs.

Li, Q. and Schaub D. (2004). Economic Globalization and Transnational Terrorism. **Journal of Conflict Resolution** (C:48). No:2, 230-258.

Matthew, R., Shambaugh, G. (2005). Sarkaç Etkisi: Teröre Karşı Demokratik Tepkilerde Görülen Değişiklikleri Açıklamak. **Toplumsal Konular ve Kamu Politikası İncelemeleri**, 5 (1), 223-233.

Mikail, E. H., Karabulut, A. ve Değer F., (2014); “Terör Grupları İçin Finans Kaynaklarının Önemine Genel Bakış”, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt:88, Sayı:3, Temmuz-Ağustos, ss:108-122, İstanbul.

Nitsch, V. and Schumacher, D. (2004). Terrorism and International Trade: An Empirical Investigation. **European Journal of Political Economy** (2.Baskı).

Özeren, S., Sözer, M.A. ve Başbüyük, O. (2012). Bireylerin Terör Örgütüne Katılmasına Etki Eden Faktörler Üzerine Bir Alan Çalışması: PKK/KCK Örneği. **International Journal of Security and Terrorism**, 3 (2), 57-83, <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423936118.pdf>.

Özkan, A. (2006). Küresel Terörün Etkileri ve Medyanın Yaklaşımı. **Stratejik Öngörü**, (7), TASAM Yayınları, İstanbul.

Öztürk, S., ve Çelik K. (2009). Terörizmin Türkiye Ekonomisi Üzerindeki Etkileri. **Alanya İşletme Fakültesi Dergisi**, 1 (2), 85-106.

Palabıyık, A. (2015). Toplumsal Hareketler Bağlamında PKK Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme. **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 8 (39), Ağustos, 511-528, Erişim Tarihi: 10.10.2016, http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt8/sayi39_pdf/4sosyoloji_psikoloji_felsefe/palabiyik_adem.pdf.

Pape, Robert A. (2003). The Strategic Logic of Suicide Terrorism. **American Political Science Review** (C:97). No:3.

Park, W. (2007). Turkey, Northern Iraq and the Kurdish Problem. *Regional In/Security: Redefining Threats and Responses* (Eds. M. Aydın, Ç. Erhan, S. Açıkmeşe). **Ankara University Faculty of Political Science Publication**, No: 593, 207-223.

Philips, D. L. (2007). Kürdistan İşçi Partisi'nin Silahsızlandırılması, Tasfiye (Terhis) Edilmesi ve Yeniden Entegrasyonu. **Milli Duyu**<http://www.ncafp.org/articles/07%20Report%20on%20Disarming,%20Demobilizing%20and%20Reintegrating%20the%20Kurdistan%20Workers%20Party.pdf>.

Philpott, D. (2007). The Future of Terrorism Task Force. **Homeland Defense Journal**, 5 (4), April, 16-22.

Saraçlı, M. (2007). Uluslararası Hukukta Terörizm. **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 11 (1-2), Ankara.

Schleifer, R. (2006). Psychological Operations: A New Variation on An Age-Old Art: Hezbollah Versus Israel. **Studies in Conflict & Terrorism**, 29, 1-19.

Sezer, D. B. (2000). Turkish-Russian Relations: The Challenges of Reconciling Geopolitical Competition with Economic Partnership. **Turkish Studies** 1, No. 1, 59-82.

Spence, D. (2004). International Terrorism: the Quest for a Cohesive EU Response. **Business and Security** (Eds. Bayles A. and Frommelt I.), Oxford University Press, 75-99.

Taner, B. (2000). Terörizm ve Turizm. **Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi**, Eylül-Aralık, 93-98.

Tangör, B. ve Sayın, S. (2012). Avrupa Birliği'nin Terörizmle Mücadele Stratejisi: Yeni Bir Bütünleşme Alanı mı?. **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, 11 (1), 85-118.

Tavlaş, N. (1995). Terörü Tanımlamak. **Strateji** (95/2), 125-132.

Tunçsiper, B., ve Gönen, İ. (2001). Dönemsel Olayların Turizm Ekonomisine Etkileri ve Çözüm Önerileri. **II. Ulusal Türkiye Turizmi Sempozyumu Tebliğler Kitabı**, Türkiye Turizmini Araştırma Enstitüsü, 6-7 Aralık, 1-21.

Yapıcı, U. (2006). Uluslararası Hukukta Terörizme Karşı Kuvvet Kullanımı Sorunu. **Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi**, 2 (7), 21-40.

Yayla, A. (1990). Terörizm: Kavramsal Bir Çerçeve. **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, 45(1), 335-385.

Yayla, A. (2016). Terörizm: Genel Bir Çerçeve. **STD (Uluslararası Sivil Toplum Destekleme ve Geliştirme Derneği) Dergisi**, 34, 8-13, <http://www.std.org.tr/terorizm-genel-bir-cerceve-sayfa-407.html>.

Yenidünya, A. C. ve Alşahin M. E. (2009). Göçmen Kaçakçılığı Suçu (TCKm.79)", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 82, 1-50.

Yeşiltaş, M., ve Özçelik, N. (2016). PKK Terörünün Yeni Dinamikleri Radikalleşme ve Şehir Çatışması. **Seta Analiz Dergisi**, Nisan, (157), İstanbul, http://file.setav.org/Files/Pdf/20160426225231_pkk-terorunun-yeni-dinamikleri-pdf.pdf.

Yılmaz, M. E. (2010). Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Türk-Rus İlişkileri. **Akademik Fener**, 27-42, Erişim Tarihi: 10.05.2016, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/yead/article/download/5000170280/5000153706>.

Yılmaz, R. (2014). Kıbrıs Kara Sınır Kapılarının Açılışının Toplumsal Müzakerelere Etkisi ve KKTC’de Devletleşme Olgusu (2003-2013). **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, XIV(28), 369-392.

Yüce, A. (10 Ocak 2014). Uluslararası Terörizme Farklı Yaklaşımlar. **Akademik Perspektif**, Erişim Tarihi: 09.09.2015, <http://akademikperspektif.com/2014/01/10/uluslararasi-terorizme-farkli-yaklasimlar/>.

Zengin, C. (07.03.2016). AB’ye Entegrasyon Sürecinde Türkiye’nin Terörle Mücadele Politikası. **BİLGESAM Analiz/Avrupa**, No: 1299, 1-8, Erişim Tarihi: 02.03.2016, <http://www.bilgesam.org/Images/Dokumanlar/0-445-20160308481299.pdf>.

Diğer Kaynaklar

ARGK Yönetmeliği (1995). ARGK Genel Yönetmeliği. **Weşanen Serxwebun** (2. Baskı), Erişim Tarihi: 10.02.2016, <http://docplayer.biz.tr/6296649-Argk-yonctmeliği.html>.

Apaydın, H. (2005). Psikolojik Açıdan Şiddet ve Din. **Küresel Bir Sorun Olarak Şiddet ve Din Sempozyumu, KSÜ Rektörlüğü**, K.Maraş, 47-58.

Boğaziçi Üniversitesi ve TÜSİAD (2007). Türkiye-ABD-İran Üçgeninde PJAK Faktörü. **Irak Bülteni, Boğaziçi Üniversitesi-TÜSİAD Dış Politika Forumu**, Eylül, 1-4, http://dispolitikaforumu.com/wp-content/uploads/2013/05/Turkiye-ABD-Iran-ucgeni_1.pdf.

Boğaziçi Üniversitesi ve TÜSİAD (2013). IRAK-PKK ile Mücadele Konusu. **Boğaziçi Üniversitesi-TÜSİAD Dış Politika Forumu**, 1-3, Erişim Tarihi: 10.09.2016, http://dispolitikaforumu.com/wpcontent/uploads/2013/05/Irak_PKK_ile_Mucadele.pdf.

Caşın, M. H. (24.08.2015). TSK’nın Gücü Bugün 90’lardan Çok Farklı. **Sabah Gazetesi**. <http://www.sabah.com.tr/gundem/2015/08/24/tsknin-gucu-bugun-90lardan-cok-farkli>.

Caşın, M. H. (17.09.2015). PKK Kurulduğu Tarihten Bugüne Kadar. **Milliyet Gazetesi**. <http://www.milliyet.com.tr/pkk-kurulduğu-tarihten-bu-gune-gundem-2119066/>.

Cumhuriyet Gazetesi (07.02.2014). ABD: Türkiye Terörü Destekleyen Ülkeler Arasında! http://www.cumhuriyet.com.tr/m/haber/dunya/38451/ABD_Turkiye_teroru_destekleyen_ulkeler_arasında_.html, Erişim Tarihi: 12.12.2016.

Daily Sabah (04.10.2014). Erdoğan: PKK, ISIS same for Turkey (Erdoğan: PKK ile IŞİD Türkiye için aynıdır). **Daily Sabah**.

Dedeoğlu, B. (21.08.2015). PKK'nın Amacı Ne Olabilir?. **Star Gazetesi**, <http://www.ilkehaber.com/yazi/pkknin-amaci-ne-olabilir-14095.htm>.

EGM (2002). Terörizmin Mali Kaynaklarının Soruşturulması. **Soruşturmacılar Kursu, TEMÜH, Ders Notları, Araştırma Değerlendirme Şube Müdürlüğü Arşivi**, Washington.

Erkmen, S. (11.07.2016). PKK Saldırılarının Üç Aşaması. <http://www.dw.com/tr/pkk-sald%C4%B1r%C4%B1lar%C4%B1n%C4%B1n-%C3%BC%C3%A7-a%C5%9Famas%C4%B1/a-19393410>.

Güçlü, İ. ve Sofuoğlu, E. (13.09.2016). Halk PKK'ya Karşı Ayaklanabilir. **Akşam Gazetesi**, <http://www.aksam.com.tr/guncel/halk-pkkya-karsi-ayaklanabilir/haber-541212>.

Hürriyet Gazetesi (07.10.2014). Efkân Ala: Şiddet misliyle karşılık bulur", "HDP: Kobane düşerse süreç biter".

Milliyet Gazetesi (21.12.2009). BDP'ye Kongre Yolu Açıldı. <http://www.milliyet.com.tr/Siyaset/HaberDetay.aspx?aType=HaberDetay&ArticleID=1175641&Date=21.12.2009&Kategori=siyaset&b=BDPye%20kongre%20yolu%20acildi&ver=47>.

Obama, B. (2009). Başkan Obama'nın TBMM'deki Konuşması. http://www.whitehouse.gov/the_press_office/Remarks-By-President-Obama-To-The-Turkish-Parliament/.

Okur, M. A. (01.02.2016). 'PKK Ulusu' İnşa Etmek!", **Yeniçağ Gazetesi**, Selcan Taşçı Röportajı, <http://www.yenicaggazetesi.com.tr/pkk-ulusu-insa-etmek-130335h.htm>.

Oxford Dictionary of English 2e, **Oxford University Press** (2003). "terror" maddesi

Öneş, C. (13.04.2016). Cevat Öneş: PKK Silahla Şartıyla Masada Bulunabilir. Söyleşi, <http://www.basnews.com/index.php/tr/interviews/270221>.

Özcan, N. A. (27.09.2016). PKK/PYD'ye Silah Verilince. **Milliyet Gazetesi**. <http://www.milliyet.com.tr/pkk-pyd-ye-silah-verilince--siyaset-ydetay-2317219/>.

Özeren, S. (18.10.2010). KCK, Bölge Halkının İradesini Gasp Eden Yapının Adıdır. **Bugün Gazetesi**.

Öztañ, G. G. (12.02.2016). Kim Müttefik, Kim Hasım: Savaş ve Kürt Siyaseti. **Birgün Gazetesi**. <http://www.birgun.net/haber-detay/kim-muttefik-kim-hasim-savas-ve-kurt-siyaseti-103522.html>.

Resmi Gazete (07.11.2007). Terörün Finansmanına Yönelik Şüpheli İşlemlerin Bildirimi Genel Tebliğı. Sayı: 26693.

Sabah Gazetesi (07.08.2012). Canlı Kalkan Olmak İçin Şemdinli'ye Gittiler.

SDE (Stratejik Düşünce Enstitüsü) Analiz (2011). KCK Örgütlenme Modeli ve Amacı. **Savunma Güvenlik Bakanlığı Koordinatörlüğü**, Temmuz, 1-40.

TDK (1992). **Türkçe Sözlük**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Yalçın, A. (02.05.2016). PKK, Sorgulayan Nesil İstemiyor. **Star Açık Görüş**. <http://www.egitimbirsen.org.tr/ebs/manset/3692/pkk-sorgulayan-nesil-istemiyor>.

Yarar, M. (15.09.2015). Terör Örgütü?. **Sabah Gazetesi**. <http://www.sabah.com.tr/yazarlar/akoz/2015/09/15/teror-orgutu>. Erişim Tarihi: 10.10.2016.

İnternet Kaynakları

Alkan, N. (2004). Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları. **Emniyet Genel Müdürlüğü**, Ankara, Erişim Tarihi: 20.11.2012. http://www.egm.gov.tr/temuh/terorizm10_makale5.htm.

Al, S. (2014). Kürtler, Olası Kürt Devleti ve Ortadoğı. **Ortadoğı Analiz**, 6 (64), Erişim Tarihi: 10.06.2016, http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/2014930_13serhunal.pdf.

Bahar, H. İ. (26.09.2012). PKK'nın Finansmanı. **Ankara Strateji Enstitüsü**. <http://ankarastrateji.org/ko-e-yaz-s/pkkn-n-finansman/>.

Bila, F. (24.08.2016). PKK'nın Kuzey Suriye Hedefi. **Hürriyet Gazetesi**, http://sosyal.hurriyet.com.tr/yazar/fikret-bila_621/pkknin-kuzey-suriye-hedefi_40206471.

Chamka, M. (31.09.2005). PJAK The Unkown Entity of the Kurdish Resistance in Iran. **Caucas**, http://www.caucas.com/home_eng/breve_contenu.php?id=183.

Çelik, A. (27.07.2005). PKK-ABD-Irak Üçgeni. **Birgün Gazetesi**. <http://www.birgun.net/haber-detay/pkk-abd-irak-ucgeni-3673.html>.

EGM (Emniyet Genel Müdürlüğü), <http://www.egm.gov.tr/temuh/terorizm1.htm>.

Enders, D. (20.03.2006). The Iranian Government is Strong. But That Strong. **MotherJones**.

http://www.motherjones.com/news/update/2006/03/kurdish_opposition.html.

Eroğlu, H. (9 Ocak 2015). Terörün Tarihi ve Perde Arkası. **Gerçekler.net**.
<http://www.gercekler.net/index.php/terorun-tarihi/>.

FATF, (29.02.2008). **Terrorist Financing Report**.
<http://www.fatfgafi.org/dataoecd/28/43/40285899.pdf>.

Hanlı, H. (25.12.2013). Global Terörizm: 11 Eylül 2001 Uluslararası ve Uluslararası Boyutu. <http://www.elegans.com.tr/arsiv/55/haber042/.html>

Konyalıoğlu, M. B. (01.10.2014). Terör, Terörizm ve Devlet Terörü. **Akademik Perspektif**, <http://akademikperspektif.com/2014/10/01/teror-terorizm-ve-devlet-teroru/>.

MASAK (07.11.2007). **Terörün Finansmanına Yönelik Şüpheli İşlemlerin Bildirimi Genel Tebliği**.
http://www.masak.gov.tr/mevzuat/tebligler/ter_fin_sib.htm.

MASAK, **Birleşmiş Milletler Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşmesi**.
http://www.masak.gov.tr/media/portals/masak2/files/BirlesmisMilletler_Ter_Fin_Soz_4738_Kanun.htm.

Özgül, F. (10.12.2010). KCK bir devlet, kurucusu Öcalan. **Akşam Gazetesi**.
<http://www.aksam.com.tr/kck-bir-devlet-kurucusu-ocalan--2331h.html>.

Paksoy, E. (08.02.2013). Terörizmin Tarihsel Süreci. **Derin Düşünce**.
<http://www.derindusunce.org/2013/02/08/terorizmin-tarihsel-sureci/>.

Şahin, M. (22.02.2016). Türkiye'ye Karşı Örtülü Savaş. **Stratejik Düşünce Enstitüsü**, <http://sde.org.tr/tr/authordetail/turkiyeye-karsi-ortulu-savas/4489>.

Tarakçı, N. (2015). Türkiye'nin Kader Stratejisi. **TASAM**. Temmuz, İzmir, Erişim Tarihi:10.06.2016,
http://www.tasam.org/Files/Icerik/File/T%C3%9CRK%C4%B0YE.pdf_23890f71-eb4b-425d-8e53-ed366851312b.pdf.

T.C. Dışişleri Bakanlığı (06.03.2016). Terörizmle Mücadele Uluslararası İşbirliği ve Tanım Sorunu. http://www.mfa.gov.tr/terorisimle-mucadelede-uluslararasi-isbirligi_-ve-tanim-sorunu_.tr.mfa.

Tezler

Asan, K. (2007). **Avrupa Birliği'nin Terörizmle Mücadele Politikası**. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Ankara.

Atlı, D. (2002). **Terörle Mücadele Hizmetlerinde Toplam Kalite Yönetiminin Uygulanabilirliđi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.

Bilgiç, M. S. (2011). **Türkiye'de Kürt Sorununun Bazı Alt Parametrelerine İlişkilerin Alguların Analizi**. Doktora Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Güçlüer, D. E. (2011). **PKK'nın 1978-2010 Tarihleri Arasında Örgütsel Yapısının Değişimi ve Kurumsal Girişimci Olarak Hedefinin Sosyolojik Analizi**. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Ankara.

İşeri, R. (2008). **Türkiye'de Etnik Terör: ASALA ve PKK Örneği**. Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi S.B.E. Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, Ankara.

Kenar, L. (2002). **Bir NBC Atağı Karşısında Ülkemiz İçin Ulusal NBC Savunma İkyardım Sisteminin Oluşturulması**. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Gülhane Askeri Tıp Akademisi, Ankara.

Özcan, N. A. (1999). **PKK (Kürdistan İşçi Partisi) Tarihi, İdeolojisi ve Yöntemi**. Doktora Tezi, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, (Ek: Politik Rapor, PKK Parti Programı 5. Kongresi 24 Ocak 1995), Ankara.

Sökmen, A.İ. (2012). **İdeolojik Boyutu ile PKK Terör Örgütü**. Doktora Tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Bilimleri Ana Bilim Dalı, Ankara.

Şirin, M. (2007). **Türkiye'nin Jeopolitik Öneminden Kaynaklanan Terör Faaliyetleri**. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Taş, D. (2014). **Türkiye'de Terörle Mücadelede Türk Kamu Yönetiminin İşlevleri Üzerine Genel Bir Değerlendirme: PKK Örneği**. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Aydın.

Törel, T. (2002). **PKK Terör Örgütü (Tarihsel ve Siyasal Gelişim Süreci Bakımından İncelenmesi 1978-1998)**. Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi S.B.E. Tarih Anabilim Dalı, Isparta.

Raporlar

Acun, C. ve Keskin, B. (2016). **PKK'nın Kuzey Suriye Örgütlenmesi PYD-YPG (1.Baskı)**. Seta Yayınları, http://file.setav.org/Files/Pdf/20160224112810_pkknin-kuzey-suriye-orgutlenmesi-pyd-ypg-pdf.pdf.

Akgün, M. ve Aydın, T. (1999). **Türkiye-Rusya İlişkilerindeki Yapısal Sorunlar ve Çözüm Önerileri**. TÜSİAD Yayınları, İstanbul, <http://www.tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/1854-turkiye---rusya-iliskilerindeki-yapisal-sorunlar-ve-cozum-onerileri>.

Balcı, Ö., Baykal, Z. ve Öğür, B. (2014). **Kuzey Irak-Türkiye İlişkileri: PKK, Güvenlik ve İşbirliği** (Rapor No: 1). ORMER (Oratdoğu Araştırmaları Merkezi), Ağustos, Sakarya.

Bilgiç, M. Sadi (23.05.2009). **Terör ve Terörle Mücadele** (Rapor No:17). 91-121, <http://www.bilgesam.org/Images/Dokumanlar/0-167-2014040827rapor17.pdf>.

Bingöl, O. ve Varlık, A.B. (12.08.2015). **Türkiye'nin Suriye Krizi, IŞİD ve PKK'ya Yönelik Mücadelesi: Ulusal Güvenlik, Bölgesel Siyaset ve İç Politika Etkileşimi** (Rapor No: 010). Merkez Strateji Enstitüsü, http://merkezstrateji.com/wp-content/uploads/2016/04/T%C3%BCrkiye%E2%80%99nin-Suriye-Krizi-I%C5%9E%C4%B0D-ve-PKK%E2%80%99ya_s7a.pdf.

Kriz Grubu Avrupa (11.09.2012). **Türkiye: Kürt Sorununun Çözümü ve PKK** (Rapor No: 219). 1-48, <http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/europe/turkey-cyprus/turkey/Turkish%20translations/219-turkey-the-pkk-and-a-kurdish-settlement-turkish.pdf>.

Kriz Grubu Avrupa (06.11.2014). **Türkiye ve PKK: Barış Sürecini Kurtarmak** (Rapor No: 234). 1-52, <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/turkey-cyprus/turkey/Turkish%20translations/234-turkey-and-the-pkk-saving-the-peace-process-turkish.ashx>.

ORSAM (2012). **Suriye'de Kürt Hareketleri** (Rapor No:127). Ağustos, 1-76, http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/201286_127%20yeniraporson.pdf.

TBB (Türkiye Barolar Birliği) Raporu (2006). **Türkiye ve Terörizm** (Rapor No: 107). TBB Yayınları, Haziran, Ankara.

UNODC (Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi) (2015). **World Drug Report 2015**.

http://www.unodc.org/unodc/secured/wdr/wdr2015/World_Drug_Report_2015.pdf.

UTSAM (Uluslararası Terörizm ve Sınırı Aşan Suçlar Araştırma Merkezi) Raporu (22.01.2010). **ABD'nin Afganistan ve Irak'ta Terörle Mücadele Politikası** (Rapor No: 14). (Hazırlayanlar: S. Özeren, H. Cinoğlu ve M. Sever), Ankara.

